Ljubljana, torek 17. septembra 1946 — Poštnina plačana v gotovini — Leto VII., štev. 217 — Posamezna številka 2 din

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, KNAFLJEVA ULICA ŠTEV. 5
TELEFON 31-22 do 31-26
ROKOPISI SE NE VRAČAJO
IZHAJA VSAK DAN RAZEN PONEDELJKA

SLOVENSKI POROČEVALEC

INSERATNI ODDELEK LJUBLJANA, ŠELENBURGOVA ULICA ŠT. 3
TELEFON 38-32, 38-33
POŠTNI ČEKOVNI RAČUN V LJUBLJANI ŠT. 11.739
OGLASI PO CENIKU
MESEČNA NAROČNINA 45 DIN

★ GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENIJE ★

Bolgarija proglašena za ljudsko republiko

V nedeljo je Narodno sobranje proglasilo Bolgarijo za ljudsko republiko
Velike svečanosti v Sofiji

Sofija, 15. sept. Danes, ko je bila proglašena ljudska republika, so bile vse glavne ulice Sofije okrašene z zelenjem, z zastavami, slikami in gesli. Vsa dežela je nestrpno pričakovala proglasitev ljudske republike.

Že okrog 14. se je ljudstvo pričelo zbirati na trgu pred Narodnim sobranjem, kjer je bila častna četa.

Nekaj časa pred pričetkom svečane seje Narodnega sobranja so prišli v Narodno sobranje regenti Todor Pavlov, Velin Ganev in Cvetko Boboševski. Pri vhodu sta jih sprejela predsednik Narodnega sobranja Vasil Kolarov in ministrski predsednik Kimon Georgijev.

Točno ob 15.30 so stopili v dvorano, v kateri so bili že zbrani ljudski poslanci, člani predsedništva Narodnega sobranja in člani vlade.

Na galeriji so bili člani zavezniške kontrolne komisije s podpredsednikom generalpolkovnikom Birjuzovim na čelu, sovjetski poslanik Kiršanov, jugoslovanski poslanik Kovačević, češkoslovaški poslanik Kubka, poljski poslanik Zalevski, rumunski poslanik Berceanu ter ostali člani diplomatskega zbora, jugoslovanska sindikalna delegacija s Pepco Kardeljevo na čelu, ostale tuje sindikalne organizacije, ki so že nekaj dni v Bolgariji ter mnogo tujih in domačih novinarjev ter prebivalstva.

Predsednik Narodnega sobranje **Vasil Kolarov** je otvoril svečano sejo s kratkim govorom, v katerem je pojasnil usodne posledice polstoletnega gospostva monarhije v Bolgariji, krvavo borbo bolgarskega ljudstva proti njej ter zgodovinski pomen referenduma in 9. septembra za osvoboditev bolgarskega ljudstva izpod težkega monarhofašističnega suženjstva. **Nato je prečital sklep Vrhovnega kasacijskega sodišča, s katerim je referendum proglašen az pravilen. Tedaj je objavil, da prehajajo pravice državnega poglavarja na predsedstvo Narodnega sobranja in je v imenu Narodnega sobranja proglasil Bolgarijo za ljudsko republiko.**

V tem trenutku je dvorana odmevala od ploskanja in vzklikov: **Živela Ljudska republika Bolgarija, živela Domovinska fronta, živelo bolgarsko ljudstvo, naj živi Georgi Dimitrov!**

Navzoči so priredili burne ovacije ustanovitelju Domovinske fronte in odločnemu borcu proti fašizmu in monarhiji, borcu za ljudsko republiko — Georgiju Dimitrovu. Istočasno so topovske salve naznanile ljudstvu, ki je bilo zbrano pred Narodnim sobranjem, da je zločinska monarhija za vedno pokopana in da je proglašena Bolgarija za ljudsko republiko. V dvorano so prodrle burne ovacije prebivalcev, ki so pozdravljali svojo republiko.

Nato so ljudski poslanci prisegli zvestobo in vdanost ljudstvu in ljudski republiki, a za njimi člani predsedstva Narodnega sobranja in vlade.

Po podpisu prisege je predsednik Narodnega sobranja Vasil Kolarov zaključil zgodovinsko sejo.

Vsi navzoči so odšli pred poslopje Narodnega sobranja, kjer je ogromna množica ljudstva, ki je napolnila trg in vse okolišne ulice, pozdravljala in vzklikala. Člani predsedstva Narodnega sobranja v spremstvu namestnika ministra za vojsko, načelnika generalnega štaba in članov vlade so pregledali častno četo. Nato so vse uradne osebnosti s člani predsedstva Narodnega sobranja na čelu odšle peš skozi špalir ljudstva na Trg 9. septembra, kjer so prisostvovale zaprisegi in paradi vojske.

Ob zvokih državne himne in topovskih salv je vojska prisegla, nakar so člani predsedstva Narodnega sobranja prisostvovali paradi.

Ob 21. je priredil ministrski predsednik Kimon Georgijev svečan sprejem v prostorih ministrskega sveta na čast proglasitve Ljudske republike Bolgarije, a jutri bodo vsi državni in občinski uradniki prisegli zvestobo in vdanost ljudski republiki.

Vrhovno kasacijsko sodišče je potrdilo izid referenduma

Sofija, 15. sept. Vrhovno kasacijsko sodišče je na svečani seji v dvorani sodne palače pregledalo podatke, ki jih je dobilo od vseh pokrajinskih sodišč v deželi, in ugotovilo, da je bil referendum izvršen pravilno. Sodišče je objavilo naslednji končni izid:

Skupno število volivcev 4,509.354, volilo jih je 4,132.107. Veljavnih volivnih tiličev je bilo 4,088.417, neveljavnih 123.690. Za ljudsko republiko je glasovalo 3,833.183 oseb, za monarhijo 175.234.

Včeraj popoldne je vrhovno kasacijsko sodišče dostavilo predsedstvu Narodnega sobranja prepis svojega sklepa in končni izid volitev.

Čestitka maršala Tita

Beograd, 15. sept. Predsednik vlade FLRJ je poslal predsedniku ministrskega sveta Bolgarije Kimonu Georgijevu ob proglasitvi Ljudske republike Bolgarije tole brzojavko:

Z veseljem čestitam v imenu vlade in ljudstva Jugoslavije Vaši vladi in bratskemu bolgarskemu narodu k velikemu zgodovinskemu dejanju, k proglasitvi ljudske republike Bolgarije.

Naj živi in se razvija bratska bolgarska republika!

Dr. Ivan Ribar Prezidiju Narodnega sobranja

Beograd, 15. sept. Predsednik Prezidija Ljudske skupščine FLRJ **dr. Ivo Ribar** je poslal Prezidiju Narodnega sobranja Bolgarije naslednjo brzojavko:

V imenu Prezidija Ljudske skupščine FLRJ čestitam bratskemu bolgarskemu narodu k proglasitvi ljudske republike.

Naj živi naj se razvija in napreduje mlada domovinsko-frontovska republika Bolgarija!

Enotni sindikati Jugoslavije Centralnemu komiteju delavcev in nameščencev Bolgarije

Beograd, 15. sept. Glavni odbor Enotnih sindikatov delavcev in nameščencev Jugoslavije je poslal Centralnemu komiteju delavcev in nameščencev Bolgarije naslednjo brzojavko:

Sijajna volivna zmaga Domovinske fronte kaže, da je Domovinska fronta živa vseljudska organizacija vseh demokratičnih, rodoljubnih in zdravih sil nove Bolgarije. Volivna zmaga in proglasitev Bolgarije za ljudsko republiko pomenita, da je za vedno konec izdajalske dinastije. Nova ljudska republika Bolgarija pomeni nov prispevek k miru in varnosti na Balkanu in še trdnejšo zvezo delovnega ljudstva Balkana in slovanskih dežel. Ko pozdravljamo vašo volivno zmago in ljudsko republiko, se veselimo iz vsega srca in vam kličemo:

Živel delavski razred — zmagovalec nove Bolgarije!

Živela ljudska republika Bolgarija!«

Molotov o osnovnih načelih tržaškega statuta

Govor zunanjega ministra ZSSR v politično teritorialni komisiji za Italijo

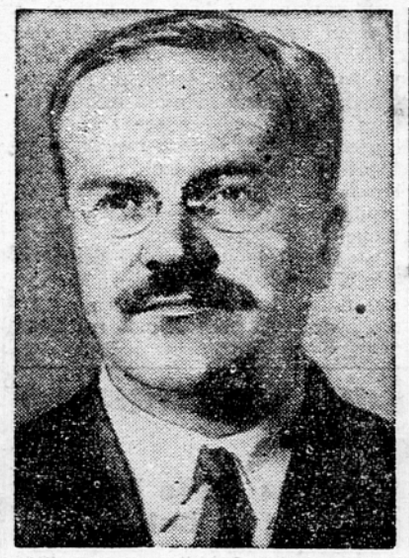

Pariz, 16. sept. (Tass). Dne 14. septembra je imel minister za zunanje zadeve ZSSR **Molotov** v politično-teritorialni komisiji za Italijo naslednji govor:

Gospod predsednik, gospodje delegati!

Potrebne osnove za izdelavo tržaškega statuta so v sklepu štirih ministrov z dne 3. julija. Ta sklep označuje meje svobodnega tržaškega ozemlja in priznava, da Varnostni svet jamči za integralnost in neodvisnost tega ozemlja. Splošna načela, na katerih morajo biti zgrajeni organi oblasti, so tudi določena. Kljub temu komisija, ki jo je postavil Svet ministrov za zunanje zadeve, da izdela tržaški statut, ni dosegla soglasnega mnenja. Z ene strani so nam predložili tri bolj ali manj slične osnutke britanske, ameriške in francoske delegacije, z druge strani pa imamo dva druga osnutka, ki sta jih predložili sovjetska in jugoslovanska delegacija, v katerih je precej podobnih točk. Konferenca se bo morala orientirati po teh osnutkih in izraziti svoje naziranje o tržaškem statutu.

Vprašanje državne organizacije Trsta lahko načnemo na različne načine, toda ne smemo pozabiti, da nameravamo vse to ozemlje postaviti pod varstvo Združenih narodov. Zaradi tega morajo načela organizacije državne oblasti v Trstu ustrezati bistvenim ciljem Združenih narodov. »Svobodnega tržaškega ozemlja« ne smemo smatrati kot mandatno ozemlje. Zaradi še tehtnejšega razloga je nemogoče smatrati to ozemlje za nekakšno kolonijo Varnostnega sveta. Cilj, ki si ga moramo postaviti, je jasen: blagostanje tržaškega prebivalstva in ustvaritev dobrih odnosov s sosednimi in ostalimi narodi.

Če bi bilo napačno smatrati svobodno ozemlje za nekakšno kolonijo ali napol kolonijo, ga smemo še manj smatrati kot nekakšno vojaško oporišče te ali one velesile, niti Varnostnega sveta samega. Nemogoče je spremeniti Trst v novo oporišče oboroženih sil na Balkanu. To ne bi ustrezalo niti interesom tržaškega prebivalstva niti interesom Združenih narodov. Vsi priznajo, da je Trst važno trgovsko pristanišče in da mora izvrševati svojo veliko nalogo v razvoju mednarodne trgovine. Predlog sovjetske delegacije se opira na sklepe, ki so jih sprejeli štirje ministri. Moja naloga je pojasniti mnenje sovjetske delegacije o tem, posebno v zvezi z osnutki ostalih delegacij.

Organizacija oblasti in demokratizem

Načela organizacije oblasti v Trstu — je prvo važno vprašanje. V čigavih rokah mora biti oblast v Trstu: v ljudskih rokah ali guvernerjevih? V tem vprašanju se izražajo glavne razlike predloženih osnutkov. V sklepu Sveta ministrov za zunanje zadeve je rečeno, da je »zakonodajna in izvršna oblast ustanovljena na demokratičnih načelih, vštevši splošno glasovanje«. S tem je jasno povedano, čigava je zakonodajna in izvršna oblast v Trstu. Iz tega sklepa je razvidno, da mora biti oblast v rokah tržaškega ljudstva in da mora biti organizirana po demokratičnih načelih. Iz tega sklepa je razviden tudi položaj, ki ga mora zavzemati tržaški guverner. Rečeno je, da »guvernerja imenuje Varnostni svet po posvetovanju z Jugoslavijo in Italijo«. Poleg tega je rečeno, da »guverner podaja Varnostnemu svetu letna poročila«. S tem je guvernerjevo mesto popolnoma točno določeno. Kljub temu daje osnutek britanske delegacije guvernerju vsa oblastna pooblastila. Takšen je tudi smisel ameriškega in v znatni meri tudi francoskega osnutka. Pod krinko utemeljevanja se navajajo vsakovrstna razmotrivanja, ki se nanašajo na napeti politični položaj v Trstu: pravijo, da v pričakovanju ni treba uvesti demokratične samouprave, da je realizacijo demokratičnih načel na tem ozemlju treba odložiti na poznejši čas.

Kljub sklepom Sveta ministrov za zunanje zadeve zahtevajo britanski, ameriški in francoski osnutek, da bi bil guverner gospodar Trsta. To je prva politična orientacija. Postavlja se vprašanje, kakšno obliko bodo po tem naziranju dobile pravice tržaškega guvernerja?

Angleški osnutek govori o teh pravicah. V njem je rečeno, da bo vladni svet sestavljen iz predsednika, guvernerja, podguvernerja, pristaniškega šefa in treh oseb, ki jih bo imenovala skupščina svobodnega ozemlja z odobritvijo guvernerja. Poleg tega je naznačeno, da guverner, podguverner in pristaniški šef ne smejo biti Tržačani, tudi ne državljani Jugoslavije ali Italije, temveč državljani drugih držav. Na ta način torej predlagajo, da naj bi bila tržaška vlada na polovico sestavljena iz tujcev. Nadalje je rečeno v britanskem osnutku, da guverner prevzame odgovornost za zunanje odnose, za vzdrževanje javnega reda in varnosti, da ima pravico odstaviti člane vladnega sveta in priporočiti skupščini imenovanje drugih članov. V ostalem je rečeno, da se vsi upravni funkcionarji imenujejo in odpokličejo z odlokom guvernerja, ki lahko odpokliče člane pravosodnih organov, da ima guverner pravico ukiniti kateri koli zakon, razveljaviti vsako upravno odredbo in objaviti odloke, ki imajo moč zakona. Guverner je pristojen tudi za sklepanje sporazumov z drugimi državami, za sklepanje mnogostranskih mednarodnih sporazumov itd. Kakor vidite, daje angleški osnutek guvernerju polnomoč oblasti.

Ameriški in francoski osnutek pravita skoraj popolnoma isto. Človek se vprašuje, po kakšnem vzorcu so izdelani takšni osnutki. V zvezi s tem je položaj, ki ga najdemo v britanskih kolonijah, nedvomno zelo zanimiv. Tam imajo guvernerji res slične pravice. V Indiji n. pr. predseduje generalni guverner ali podkralj zasedanjem ministrskega sveta, kadar se mu zljubi; ministre same imenuje prav ta generalni guverner; prepuščena mu je popolnoma prosta volja, da odobri ali ne odobri ta ali ono zakon. Poleg tega ima pravico objaviti vsak dekret, ki ga po njegovem mnenju narekujejo dane okoliščine. Policija in varnostni organi so v njegovih rokah. Treba je samo še dostaviti, da imajo guvernerji raznih indijskih pokrajin iste pravice.

Vzemimo drug primer. V zapadni Afriki je britanska kolonija z imenom Zlata obala. Guverner Zlate obale ima pravico, da odobri ali ne odobri sklepov lokalnega zakonodajnega sveta. On potrjuje vrhovno administracijo kolonije. On lahko odpokliče vse funkcionarje, ki jih ni imenoval kralj. Izvršni svet kolonije Zlate obale ima vlogo vlade, je pod predsedstvom guvernerja in je sestavljen mimogrede povedano, tudi iz šestih oseb, kakor to predlagajo za tržaški vladni svet.

Iz vsega tega je razvidno, da bo položaj tržaškega guvernerja podoben položaju generalnega guvernerja Indije, ali guvernerja kolonije Zlate obale v Afriki. Človek se vprašuje, če tak položaj ustreza svobodnemu tržaškemu ozemlju in kaj bi prišlo iz tega, če damo tržaškemu guvernerju takšne pravice. Ali ne bi prišlo iz tega namestu svobodnega ozemlja nekaj podobnega kakor guvernerjevo ozemlje in namestu svobodnega Trsta — guvernerjev Trst? Zdi se mi, da je taka nevarnost.

Sovjetska delegacija seveda nasprotuje, da bi se upravne izkušnje iz britanskih kolonij prenesle na Trst. Napačno bi bilo, če bi se glede Trsta držali nazorov, ki jih ima lord Curzon o Indiji. Tej politični smernici ne moremo dati naše simpatije. Prav tako so nam tuje ideje Cecila Rhodesa, slavnega organizatorja Južno-afriške unije, ki je dejal: »Z domačini je treba ravnati kakor z otroki; ne moremo jim dati niti volivne pravice niti alkohola. Uporabiti moramo sistem despotizma, ki je v Indiji pokazal dobre uspehe.« V Trstu se ne moremo predstaviti s tako zamorsko ideologijo. Sovjetska delegacija bi rada, da bi to vsi razumeli.

Vse to nam pove, da britanski predlog ne ustreza osnovnim načelom demokratizma. Britanski delegat je dejal, da ne podcenjuje ideološke privlačnosti sovjetskega predloga, toda dostavil je, da sovjetski osnutek za resnično stanje v Trstu ni uporaben, vendar pa tega ni dokazal in mislim, da bi sploh ne mogel. Z druge strani sovjetska delegacija ne more dovoliti, da bi se načela, ki jih praktičira britansko kraljestvo v Indiji in na Zlati obali, uporabljala tudi v Trstu. Nikakor ne predlagamo, naj bi se v Trstu uporabljala načela sovjetskega demokratizma, čeprav bi po izkušnjah naše dežele ne dala samo znatne, temveč, lahko rečemo, odlične rezultate. Po mnenju sovjetske delegacije je uresničenje teh načel mogoče samo pod pogojem določene ravni političnega razvoja, ko bo to postalo v resnici življenjska potreba ljudstva, smatramo pa, da bi se splošno znana načela demokratizma, ki so se sedaj tako razširila v evropskih državah, v Trstu lahko uspešno uporabljala.

Takšno je naše mnenje. Samo po sebi je razumljivo, da moramo razlikovati položaj, kakršen je v raznih deželah. Vzemimo n. pr. dve sosedni državi, Grčijo in Bolgarijo, kjer se je zadnje dni s plebiscitom rešilo vprašanje monarhije. Znano je, kako se je to zgodilo. V enem primeru, v Grčiji, so rešili vprašanje z vzpostavitvijo monarhije. Uporabili so vsa sredstva notranjih organov in zunanjih sil za pritisk in ustvarili položaj, iz katerega ni moglo priti ničesar drugega kakor potvorjen plebiscit. Svoboden izraz ljudske volje je bil v teh okoliščinah nemogoč. V Bolgariji je bilo drugače. Vsi priznavajo, da je bil tam v normalnih okoliščinah svoboden plebiscit, ki se je spremenil v narodni praznik. Vse prebivalstvo se je udeležilo tega plebiscita in se soglasno izjavilo za likvidacijo monarhje in proglasitev republike.

Če primerjamo ti dve državi, vidimo, da je bila v Bolgariji ustanovljena republika na načela, ki popolnoma ustreza splošno priznanim načelom demokratizma, in na drugi strani, da je bila v Grčiji vzpostavljena monarhija s sredstvi, ki nimajo ničesar skupnega s poštenim pojmovanjem načel demokratizma. Slabih zgledov seveda ni treba posnemati. Toda, ali nimamo dovolj primerov uporabljanja načel demokratizma, ki so nam pokazali pot, po kateri moramo iti, da realiziramo demokratizem v sedanjih političnih razmerah v Trstu?

Trst je tesno povezan s sodobnim političnim življenjem Evrope. Trst ima okoli 300.000 prebivalcev, ki so vajeni aktivnega političnega življenja in znajo ceniti vlogo političnih, poklicnih, kulturnih in drugih organizacij demokratičnega značaja. Ne bi se smeli pojaviti v Trstu s statutom, ki bi ignoriral demokratična načela državne strukture. Protidemokratični statut ne bi prinesel zaželenega pomirjenja, temveč bi imel prav nasprotne rezultate.

Dolgo že živimo v 20. stoletju in čas bi bil priznati, da je demokratizem življenjska potreba ljudstva. Res je, da je demokratizem 19. stoletja vlada gotovih oseb, ki nočejo priznati naprednega pomena novih, zelo važnih poti v razvoju demokratizma naše dobe. Vsi vemo, da je bil demokratizem 19. stoletja velik napredek. Njegova pozitivna vloga v borbi proti despotizmu in celo proti fašizmu naše dobe je dobro znana. V 19. stoletju se je demokratizem parlamentarnega značaja razvil v številnih deželah in to je bil velik korak naprej v razvoju državnega življenja, toda ta demokratizem ni poznal širokega razvoja izven volivnih kampanj in zidov parlamenta. Sodelovanje ljudstva v državnem življenju je še vedno ostalo zelo omejeno. V naši dobi, v dobi radia in kina, ko že obstojajo velike množične politične organizacije in sindikati, ko se celo cerkev udeležuje širokih političnih kampanj, je demokratizem dobil popolnoma drugo lice. Sedaj je vse ljudstvo v vrtincu političnega življenjaa. Široke ljudske množice se danes udeležujejo v političnem življenju svoje dežele ne le med volivnimi kampanjami, temveč vsak dan aktivno reagirajo na dogodke mednarodnega pomena. Sporedno z velikimi uspehi radia, dnevnega tiska in številnih drugih oblik množičnega pouka, demokratizem in oblike njegove realizacije dandanes zelo hitro napredujejo.

Trst leži v eni najvažnejših političnih con Evrope in zanj to v celoti drži. Ne bodo nas razumeli, če pridemo do mnenja, da je treba odstopiti od izvajanja načel demokratizma v Trstu. Iz vsega tega moramo zaključiti, da mora biti tržaška državna struktura izvedena na načelih demokratizma. Trst ne more ostati ob strani velike poti, ob strani razvoja demokratizma v evropskih državah. Če pogledamo od blizu, kaj je vse dopustno v sodobnih demokratičnih oblikah Evrope, bomo najbrže našli mnogo stvari, ki so uporabne za svobodno ozemlje. Tedaj bomo odstopili od načel prenosa oblasti na kolonialnega guvernerja in bomo podvzeli to, kar je koristno in praktično uporabljivo v danih okoliščinah za demokratični razvoj Trsta. Zaradi tega se izjavljamo proti osnutku, ki ga je predložila britanska delegacija, ki je v neki meri podoben kolonialnemu režimu, in smatramo za naravno, da se svobodno tržaško ozemlje organizira na osnovah demokratizma, ne da bi to zadevo odlagali »do nadaljnjega«. Tržaško ljudstvo mora imeti možnost, da resnično svobodno diha in uživa vse pravice, kakor je to v drugih demokratičnih državah. Šele tedaj bodo vsi razumeli sklep, ki smo ga sprejeli o ustanovitvi svobodnega ozemlja.

V tržaškem statutu je velikega pomena tudi vprašanje državljanstva. Sovjetska delegacija smatra jugoslovanski predlog glede nekdanjih aktivnih fašističnih pobornikov v Trstu za pravičen. Končno priznavamo še vse potrebno za uničenje ostankov fašizma. In če je tako, potem aktivni poborniki fašizma in njihovi agenti ne smejo dobiti državljanske pravice v Trstu.

V drugem delu svojega govora je Molotov govoril o mednarodnih odnosih Trsta in pravici veta. Ta del njegovega govora bomo objavili v prihodnji številki.

Protest vlade FLRJ zaradi surovega in neutemeljenega nastopa ameriških okupacijskih oblasti proti jugoslovanskim vojakom

Beograd, 14. sept.

Beograd, 14. sept. Kakor je zvedel »Tanjug«, je vlada FLRJ izročila vladi Združenih ameriških držav noto zaradi surovih in neutemeljenih nastopov ameriških okupacijskih oblasti s pripadniki Jugoslovanske armade, ki so se pripetili zadnje dni v Trstu.

Izzivalen nastop ameriške in civilne policije v Trstu proti borcem JA

Trst, 14. sept. (Tanjug) Dne 9. septembra ob 4. zjutraj se je pripetila v Trstu v Via Costalunga hujša eksplozija. Približno v istem času sta ameriška in civilna policija ustavili pod Skednjem na Pasaggio Sant Andrea naš kamion s šestimi borci Jugoslovanske armade, ki so bili namenjeni na postajo Campo Marzio, da bi prevzeli transport Unrinega blaga za Jugoslavijo.

Ameriška vojaška policija je surovo prisilila naše borce, da so morali kreniti s kamionom v vojašnico na Via del Istria, kjer so jih ob sramotenju Jugoslovanske armade in naše države ameriški policisti izročili civilni policiji in vrgli v zapor.

Okrog 4. istega jutra je prišel v vojašnico civilne policije na Via del Istria kapetan Jugoslovanske armade. Šegota, komandir čete v Trstu, s štirimi borci in zahteval izpustitev aretirancev. Policija je kapetana Šegoto kot odgovor na njegovo zahtevo takoj aretirala in ga postavila z ostalimi štirimi njegovimi tovariši za celo uro ob zid na dvorišču vojašnice, pri tem so ves čas merili s strojnicami proti njim. Sramotni in nezaslišani postopek z oficirjem in vojaki naše armade se je nadaljeval z osebno preiskavo ob telesnem mučenju ter vsakovrstnimi žalitvami in izzivanji.

Šele po eni uri, kolikor časa so stali ob zidu, kjer so jih od trenutka do trenutka prisilili, da so morali dvigati roke kvišku, je bil kapetan Šegota s svojim spremstvom izpuščen. Za ostalih šest borcev so mu rekli, da bo o njihovi nadaljnji usodi odločal štab XIII. britanskega korpusa.

Drzno in z ničimer upravičeno žaljenje šestih aretiranih borcev Jugoslovanske armade se je nadaljevalo. Tri izmed njih so civilni policisti 9. t. m. okrog 15. peljali na odprtem kamionu po tržaških ulicah, kjer je veliki promet in kjer se zbira največ ljudi. V poročilih informacijskega urada 88. ameriške divizije in agencije okupacijske vojaške uprave je bil ves dogodek opisan lažnjivo in izzivalno. V teh poročilih se spravlja eksplozijia v ulici Via Costalunga v zvezo z aretacijo šestih naših borcev, kakor da bi eksplozijo povzročili jugoslovanski vojaki.

XIII. britanski korpus je moral po preiskavi ugotoviti in izdati izjavo, ki jo je objavila agencija okupacijske vojaške uprave, da šest jugoslovanskih vojakov, aretiranih v Trstu 9. septembra zjutraj, sploh nima nobene zveze z eksplozijo, ki se je pripetila zjutraj istega dneva.

Medtem pa štab XIII. britanskega korpusa še doslej ni odredil, naj se naši borci izpuste na svobodo.

To nečuveno in izzivalno ravnanje z borci Jugoslovanske armade ter drzne žalitve naše armade in naše države so izzvale največje ogorčenje in proteste. Krivci za to se morajo neusmiljeno in pravično koznovati.

Maršal Tito ameriškim Slovanom

Beograd, 15. sept. Predsednik vlade FLRJ maršal Josip Broz - Tito je poslal III. kongresu ameriških Slovanov v New Yorku to-le brzojavko:

»Pošiljam delegatom kongresa in preko Vas vsem Slovanom, ki jih zastopate, moje najprisrčnejše pozdrave in želje za popoln uspeh Vašega kongresa.

V teh težkih povojnih časih stoji težka naloga pred svobodoljubnimi in miroljubnimi narodi sveta, med katerimi so v prvi vrsti Slovani s Sovjetsko zvezo na čelu. Gre za borbo za mir, za pravičen mir, za njegovo utrditev, za borbo proti vsem netilcem vojne in za prijateljsko sodelovanje Združenih narodov, da čim hitreje ozdravimo težke rane, ki nam jih je povzročila osvobodilna vojna proti fašizmu.«

Vsi slovanski narodi pozdravljajo tretji vseslovanski kongres

Izjava Močalova, sekretarja Vseslovanskega komiteja v Moskvi

Moskva, 13. sept. (Tass) poroča: Pred odhodom sovjetske delegacije na tretji Vseslovanski kongres, ki bo v Združenih državah Amerike, je odgovorni sekretar Vseslovanskega komiteja v Moskvi, **Močalov** izjavil dopisniku Tassa:

»Narodi naše države pozdravljajo iz vsega srca sklicanje tretjega Vseslovanskega kongresa v Združenih državah Amerike, ki si je postavil za nalogo borbe za dolgotrajen in trden mir na vsem svetu. Vseslovanski komitet v Moskvi se je z veseljem odzval pozivu k sodelovanju pri delu kongresa, vsled česar pošilja svojo delegacijo.

Kongres se bo sestal z namenom, da pomaga k vzpostavitvi sodelovanja med milijoni demokratičnih Američanov in milijoni svobodoljubnih Slovanov vzhodne in centralne Evrope.

Vseslovanski komite v Moskvi in vsi ostali slovanski komiteji žele tretjemu Vseslovaskemu kongresu v ZDA popoln uspeh pri delu.«

Glavni komandant sovjetskih pomorskih sil maršalu Titu

Beograd, 14. sept. Glavni komandant vojaško-pomorskih sil ZSSR admiral **N. Kuznjecov** je poslal maršalu Titu ob Dnevu vojne mornarice Jugoslavije naslednjo čestitko:

Prosim Vas, sprejmite moje prisrčne čestitke ob Dnevu vojne mornarice Jugoslavije. Iskreno želim bratski jugoslovanski vojni mornarici, da bi se še nadalje krepila in razvijala v dobro narodov Jugoslavije.

Poslanik španske republikanske vlade Frederico Minana je izročil poverilne listine

Beograd, 14. sept. Poslanik španske republikanske vlade v Beogradu **Frederico Minano** je v soboto dopoldne izročil predsedniku Prezidija Ljudske skupščine FLRJ dr. Ivanu Ribarju poverilna pisma, s katerimi ga je španska republikanska vlada imenovala za svojega izrednega poslanika in pooblaščenega ministra v Beogradu.

Frederico Minano je bil v španski republiki poslanec Ljudske fronte v Valenciji in član komisije za zunanje zadeve v parlamentu. Pripadal je republikanski levici ter je bil generalni sekretar te stranke in glavni urednik lista »EL Mercantil Valenciano«. Bil je eden izmed onih, na čigar pobudo je prišlo do obnove španske republikanske vlade v Mehiki, ki so jo doslej priznale vse demokratične države sveta kot edino vlado, ki zastopa španski narod.

G. Frederico Minano je prispel v poslopje Ljudske skupščine v spremstvu sekretarja veleposlaništva g. A. Vara Guardiole in šefa protokola ministrstva za zunanje zadeve FLRJ Pavla Beljanskega. Ko je pregledal in pozdravil častno četo, je odšel v zeleno dvorano, kjer so ga sprejeli predsednik Prezidija Ljudske skupščine FLRJ **dr. Ivan Ribar**, podpredsednik **Marko Vujičić**, sekretar **Mile Perunčić** in zastopnik ministra za zunanje zadeve **Nikola Petrović**, minister za zunanjo trgovino.

Nagovor španskega poslanika

Ko je izročil poverilne listine, je novi poslanik španske republike v Jugoslaviji g. **Frederico Minano** poudaril, da španski narod še danes trpi pod najhujšim nasiljem, dočim narodi Jugoslavije po zaslugi lastnih naporov uživajo popolno svobodo.

Izjemne politične okoliščine mi ne dopuščajo, je dejal, zagotovila, da obnavljamo s tem slovesnim dejanjem med našimi narodi odnose, ki jih je prekinila vojna. To dejanje ima za nas moralno in politično vrednost, povsem drugačno od točnega protokolarnega smisla ter bo moja dežela, ko si bo ponovno priborila svobodo, dokazala pristno in trajno bratstvo do velikih narodov Jugoslavije.

Politična volja španskega naroda je bila izražena leta 1931. v ustavi republikanske države. Pet let kasneje je bil isti narod pozvan, naj brani svojo svobodo. Junaško je branil to ustavo in umiral zanjo v imenu Španije in zakona. Republikanska vlada je v izgnanstvu ostala zvesta pobudam te slavne borbe; brani in brani a bo, dokler ne bo postala Španija svobodna, sveto dedščino nacionalne suverenosti, svojo ustavo in svoje republikanske ustanove.

Svet se je boril proti fašizmu, da ga preženo z oblasti, uniči kot napadalno silo in zatem s pomočjo ponovne demokratične vzgoje nevtralizira njegove klice duhovne korupcije.

Toda dve leti po zavezniški zmagi fašizem še vedno živi v Španiji; organiziran v napadalni državi pomeni nevarnost za mir.

Ko je poudaril, da Francov režim sam po sebi dokazuje, politično žrtvovanje 20 milijonov svobodnih ljudi ter obtožuje slabost in nedoslednost ustanov kolektivne varnosti, je poslanik Minana dejal:

Francov režim je obenem grožnja miru in celo negacija miru. Miroljubni narodi ne morejo trpeti odvratne fašistične države, da bi se razvijala med njimi, ne da bi se izpostavili velikemu tveganju.

Vlada španske republike, zavedajoč se tako po svojih pravnih osnovah kakor tudi po svojem političnem značaju, da ima pravico razpolagati s silami, ki jih ji daje podpora mednarodne demokracije, izvršuje poslednja danes na svetu svojo oblast v tako izjemnih okoliščinah, ki se zlasti kažejo v tem, da nima ozemlja. Toda nobena španska vlada ni simbolizirala in predstavljala s toliko čistostjo ideal domovine, kakor ta ustavna vlada v emigraciji, kajti nobena ni imela nikdar tako zanesljive zaslombe v upanju španskega naroda, ki je zatiran v svoji deželi.

Mlada in velika jugoslovanska država je povezana s špansko republiko z najbolj plemenitimi vezmi. V častvovanju Špancev bodo ostale večno žive slike jugoslovanskih prostovoljcev v mednarodnih brigadah. Veličastna borba jugoslovanskih narodov za osvoboditev, ki je bila priborjena z navodilom onega, ki je danes njihov vodja, napolnjuje s ponosom in navdušenjem srca naših vojakov. Pomoč, ki jo je jugoslovanska vlada dala za obrambo španske republikanske legalnosti, še bolj krepi to čustvo solidarnosti. Naši dve republiki, ki sta bili skovani v zvestobi in težkočah, naj bi ustvarili intelektualno, gospodarsko in ekonomsko sodelovanje, čvrsto in trajno med narodi Jugoslavije in španskim narodom.

To je ono, kar želita predsednik španske republike in njegova vlada, ki izražata Vaši ekselenci svoje globoko priznanje in iskrene želje za napredek narodov Jugoslavije.

Odgovor dr. Ivana Ribarja

Ko je prevzel poverilna pisma, je predsednik Prezidija Ljudske skupščine FLRJ **dr. Ivan Ribar** odgovoril:

»Vaše prisrčne besede in prijateljske želje so napravile na nas globok vtis. Jugoslovani gojimo žive simpatije do vaše republikanske vlade in velikega španskega naroda, ki se v tem trenutku bori za osvoboditev z neomajno vero v pomoč in naklonjenost vseh resničnih demokratičnih narodov.

Med španskim in jugoslovanskimi narodi so mnoge sličnosti. Odlikujejo se z istimi bojevniškimi vrlinami, hrabrostjo in borbenostjo, enako prenašajo težke žrtve za svoje ideale in znajo žrtvovati življenje za splošno stvar. Kakor je španski narod dolga leta vodil orjaško borbo proti tedanjim oblastnikom in tujim intervencijam, da bi vzpostavil resnično ljudsko oblast v obliki španske republike, tako so se tudi jugoslovanski narodi borili leta za novo srečno življenje, za svojo ljudsko republiko. Ti skupni ideali nas vežejo bolj kakor vse drugo.

V času, ko so bile pridobitve španske republike izpostavljene napadu brezdušnega nasprotnika, ko je bilo treba braniti špansko republiko in dati kri zanjo, je odšlo znatno število najhrabrejših Jugoslovanov v Španijo na pomoč španskim republikancem. Oni, ki so po tej težki, toda veličastni vojni ostali živi, so s svojimi izjavami in govori izpričali jugoslovanskim narodom, kako ogromna je bila moralna moč španskih rodoljubov in kakšne sijajne zglede so dali sinovi Iberskega polotoka.

Španski narod je eden izmed onih velikih narodov, ki so najbolj in pred vsem ljubili svojo svobodo. Danes je oropan te svoje stoletne dobrine in je pod jarmom nasilstva. Dasi je pod upravo osovraženega fašističnega režima, je ta narod proti njemu, ker pripada s svojo dušo španski republiki, drugi vladi, ki se bo v kratkem, kakor upamo, vrnila v lepo špansko deželo ter vzpostavila v njej politične svoboščine in demokratični režim. Prepričan sem, da bo osvoboditev Španije izzvala ogromno zadovoljstvo pri vseh svobodnih narodih, zlasti med Jugoslovani. Mi visoko cenimo svojo svobodo in zato gojimo spoštovanje in ljubezen do onih, ki se bore za svobodo domovine.

Ko prevzamem od vas listine, s katerimi vas je akreditirala vaša vlada pri vladi FLRJ, se vam zahvaljujem za lepe želje, izražene jugoslovanskim narodom in meni osebno, ter želim s svoje strani Njegovi ekcelenci predsedniku španske republike in njegovi vladi velik uspeh v njihovih prizadevanjih in delu, španskemu narodu pa svobodo in resnično demokracijo.

Po izročitvi poverilnih listin je španski poslanik Frederico Minano ostal dalje časa v prisrčnem razgovoru z dr. Ribarjem in ostalimi člani Prezidija.

Neuspel grški poizkus za spremembo bolgarske meje

Govor jugoslovanskega delegata Moše Pijade v politično-teritorialni komisiji za Bolgarijo

Pariz, 14. sept. (Tanjug) Na včerajšnji seji politično teritorialne komisije za Bolgarijo so nadaljevali razpravo o členu načrta mirovne pogodbe v zvezi s predlogom komisije za določitev mej med Bolgarijo in Grčijo. Šlo je predvsem za to, ali naj razpravljajo o grškem predlogu za spremembo meje ali ne, ker je predložila grška delegacija svoj predlog po določenem roku.

Grški delegat **Popinelis** je predlagal, naj bi razpravljala o grški zahtevi vojaška komisija, sprejeli pa naj bi tudi predlog Avstralije za ustanovitev podkomisije, ki bi vso stvar podrobno proučila. Skušal je na ta način prenesti delo komisije, ne da bi za to navedel razloge, na druge ustanove mirovne konference in tako še bolj zaplesti problem, ker bi bilo ustanavljanje podkomisije popolnoma nepotrebno.

Sovjetski delegat **Novikov** je ugotovil, da komisija sploh ne more razpravljati o grškem predlogu, ker je bil predložen šele 7. septembra, čeprav je rok potekel že 20. avgusta.

Tudi predsednik komisije Kiseljev je izjavil, da grški predlog ni bil pravnomočno predložen.

Nato je spregovoril jugoslovanski delegat Moša Pijade.

V roku za predložitev predlogov je predložila grška delegacija za mirovno pogodbo z Bolgarijo 16 predlogov, pričenši s členom 9. pogodbe. Očitno je, da bi lahko predložila spremembo tudi za prvi člen mirovne pogodbe z Bolgarijo, če bi imela namen, toda tega ni storila. Šele po moji ugotovitvi, da naša komisija nima naloge baviti se z grškimi zahtevami po bolgarskem ozemlju, ker grška delegacija ni predložila nikakega tozadevnega predloga, pač pa je zakasnel predlog, ki označuje po besedah samega grškega delegata le v splošnih potezah grške bolgarske meje. Ta predlog grške delegacije vsebuje imena petih planin. Zato le v splošnih potezah grško-bolgarski jo predlagamo, je samo približna črta na gorah, ki se razprostirajo na nekaterih mestih v dolžini 5 km v smeri sever-jug in ta črta naj bi upoštevala popravke meje na samem terenu.

V zavesti, da naša komisija ne bi mogla razpravljati o predlogu, ki je tako malo konkreten, je grška delegacija hotela uvesti povsem nov postopek v nasprotju s posopkom, ki je bil sprejet v vseh politično-teritorialnih komisijah mirovne konference, namreč, da bi se prepustila naši komisiji samo pravica, izjaviti se načelno o grško-bolgarski meji, in poiskal kak drug organ, n. pr. vojaška komisija, da bi dal »potrebna svoja obvestila« o mejni črti, ki bi jo rada dobila grška vlada in ki si je sama ne upa točno določiti. Pred seboj imamo torej čuden predlog grške delegacije, da naj bi namreč vojaška komisija in ne samo grška delegacija formulirala določila grško-bolgarske mejo, kakršno si grška vlada želi.

Že prvič smo razpravljali o tako nedoločnih zahtevah in zaradi tega ne moremo sprejeti grškega predloga, da bi pozvali vojaško komisijo, ki naj bi opravila delo, ki ga je zamudila grška delegacija, ker ni predložila svoje zahteve v roku, ki ga je določila konferenca. Tudi kadar gre za spremembo mej iz strateških ozirov in varnosti, je to vendar le politično vzrašanje. Zato so tudi politične in teritorialne komisije one, ki morajo rešiti vprašanje mej v zvezi s petimi mirovnimi pogodbami. Niti ena komisija se doslej ni obrnila na vojaško komisijo za mnenje o vprašanjih te vrste.

Jugoslovanska delegacija se protivi imenovanju podkomisije, ker ne vidi, kaj naj bi delala. Naša komisija bi lahko razpravljala o grškem predlogu le, če bi grška delegacija označila točno razmejitev. Šele po taki razpravi bi lahko odločili o vprašanju, če nam je potrebna podkomisija. Nobena podkomisija ne more pričeti dela, če nima predložene določene meje, to pa je možno določiti samo po dejanskem razpravljanju o vsakem vprašanju. Ta podkomisija pa itak ne bi imela dela, ker grški predlog dejansko ne obstoji. Zato predlaga jugoslovanska delegacija, naj se izvede glasovanje o 1. členu pogodbe, kakor ga je predložil Svet ministrov za zunanje zadeve.

Ko je grški delegat ob podpori avstralskega, britanskega in ameriškega delegata zahteval, naj bi glasovali o njegovem predlogu, je ponovno spregovoril sovjetski delegat **Novikov** in izjavil, da bi lahko razpravljali po poslovniku o tem predlogu na temelju sprejetih pravil samo v primeru, če bi govorili o povsem novih stvareh ali pa imel namen olajšati delo komisije s kompromisno rešitvijo. Jasno pa je, da v grškem predlogu ni teh dveh pogojev, ker ima ravno namen, da oteži delo komisije in povzroči nesoglasje komisije glede določitve grško-bolgarske meje v smislu predlogov Sveta ministrov. Jasno je tudi, da ne razpravlja grški predlog o nikakem novem problemu, pač pa o 1. členu pogodbe, o katerem razpravlja komisija. Zaradi tega komisija ne sme upoštevati tega predloga, ker ruši temeljna pravila poslovnika mirovne konference.

Britanski delegat je, ne da bi navedel razloge, izjavil, da smatra grški predlog za nov predlog. Ko je zahteval ob podpori ameriške in avstralske delegacije rešitev vprašanja grškega predloga z glasovanjem, je predsednik Kiseljev odločil, čeprav britanski delegat ni navedel razlogov za tako neupravičeno stališče, da se bo o tem posvetoval s šefi delegacij petih velikih zavezniških držav, nakar je zaključil sejo.

Italijanski zastopniki pred vojaško komisijo

Pariz, 13. sept. (Tanjug). Vojaška komisija je na svoji seji 12. septembra zaslišala mnenje italijanskih delegatov o vojaških določbah pogodbe z Italijo.

Šef italijanske vojaške delegacije Claudio Trecani, ki je podal splošne pripombe k pogodbi, je izrazil nezadovoljstvo, ker se je premalo upoštevala, kakor trdi, doba zavezništva Italije v zaključni fazi vojne in ker osnutek pogodbe Italiji ne daje zagotovil za obrambo njenih meja.

Druga dva italijanska delegata sta govorila o določbah pogodbe, ki se tičejo bodočnosti italijanskih pomorskih in letalskih sil. Tudi ta dva sta razvila tezo svojega šefa v duhu znanega De Gasperijevega nastopa. Naštevala sta posamezne člene pogodbe ter se pritožila, da ostajajo Italiji mnogo manjši vojaški efektivi, kakor bi ji bili potrebni. Po njunem mnenju bi bilo treba Italiji zvišati število pomorskih vojaških enot ter število letal, kakor tudi omogočiti ji vzdrževanje tolikšnega moštva, ki bi bilo potrebno za ta znatno povečani potencial.

Vendar pa govori italijanskih vojaških delegatov, v katerih na posameznih mestih ni bilo mogoče skriti napadalnega značaja, niso izzvali nobenega globljega vtisa v komisiji. Ko je delegacija odgovorila še na nekaj postavljenih vprašanj, je zapustila dvorano.

V nadaljevanju svojega dela je komisija sprejela preostale določbe pogodbe z Rumunijo, v smislu katerih se Rumuniji prepoveduje proizvajanje in nabavljanje raznega materiala. Določeno je bilo, da bodo s presežkom rumunskega vojnega materiala razpolagale vlade ZSSR, ZDA in Velike Britanije, ki ga bodo odstopile po potrebi drugim zavezniškim in Združenim državam, dalje, da bo Rumunija dajala vso pomoč za to, da se onemogoči ponovna oborožitev Nemčije, kakor tudi, da ne bo niti nabavljala niti proizvajala letal nemškega ali japonskega porekla. Zadnje določbe odrejajo rok trajanja vojaških določb pogodbe, dokler ne bodo zamenjane s pogodbami med zavezniškimi državami in Rumunijo, oziroma, dokler Rumunija ne bo postala članica Združenih narodov.

Velike demonstracije na Goriškem proti spletkam na mirovni konferenci

Gorica, 16. sept. (Tanjug) V okolici Gorice, v Podgori, Pevmi, Sovodnjah in drugih bližnjih vaseh so bile velike demonstracije proti spletkam raznih delegacij, zlasti brazilske in italijanske, na mirovni konferenci v Parizu. Ljudje so vzklikali: »Hočemo Gorico in vso okolico priključeno k Jugoslaviji! Proč z brazilskimi predlogi! Naj živi Jugoslavija!« Demonstranti so zatrjevali, da je vse ljudstvo Julijske krajine izvedlo plebiscit že v času od 1942. do 1945. leta s svojo krvjo, z doslednо borbo in s svojimi žrtvami.

Z zborovanja, ki so se ga udeležili prebivalci vseh okoliških vasi, so poslali brzojavke mirovni konferenci v Parizu, v katerih ponovno poudarjajo, **da ne sprejemajo francoske črte in drugih predlogov, ki hočejo deliti Julijsko krajino in ki hočejo iz Goriške napraviti odskočno desko proti miroljubnim in naprednim narodom.**

Aretacije antifašistov na Bovškem

Civilna policija še vedno izvaja na Bovškem razne preiskave z namenom, čim bolj škodovati antifašističnim organizacijam in odborom ljudske oblasti. Pred dnevi je pri odborih ljudske oblasti zaplenila tri pisalne stroje. Sedaj je zaplenila pisalni stroj tudi v uradu krajevnega Narodno osvobodilnega odbora za Bovec. Istočasno so izvedli več hišnih preiskav v Čezsoči, kjer so aretirali brez vsakega vzroka tajnika krajevnega Narodno osvobodilnega odbora tov. Berginca Cirila, ga odpeljali v zapore v Bovec in nato proti Kobaridu.

Zavezniški guverner v Kobaridu nasprotnik ljudskih koristi

Znani nasprotnik antifašistov kobariški zavezniški guverner kapetan Painter dosledno prepoveduje vse sestanke, manifestacije in kulturne prireditve zavednega primorskega ljudstva. Nedavno je izdal nov protiljudski ukaz o izpraznitvi žrebčarne, ki je zaradi zelo razvite konjereje v teh krajih ogromnega gospodarskega pomena.

Ko so ljudje žrebčarno izpraznili in si v to svrho poiskali nov prostor, je guverner podpisal ukaz, da morajo vrniti ves inventar, ki ga je nabavil kmetijski odsek pri Okrajnem ljudskem odboru. Ljudje so se temu uprli in poslali guvernerju delegacijo. Prebivalstvo nikakor ne more razumeti, da nekateri angleški funkcionarji na tak način pojmujejo gospodarsko obnovo.

Angleški vojaki trgajo zastave

Trst, 16. sept. (Tanjug). Skupina angleških vojakov je v Padričah pri Trstu 7. t. m., ko je ljudstvo proslavljalo važno zgodovinsko obletnico borbe prebivalstva Julijske krajine, snela s hiše št. 63 zastavo z rdečo zvezdo. Vojaki so drog zlomili, zastavo pa strgali, misleč, da jih nihče ne opazuje.

Italijanski šovinisti napadajo novinarje

Italijanski šovinisti so 11. t. m. napadli v ulici Rossetti v Trstu odgovornega urednika tednika »Il progresso«, ga poškodovali po obrazu in glavi ter mu ukradli aktovko. Na Viale XX. Settembre pa so napadli novinarja AIS-a Bazzellinija, ki so ga po pomoli zamenjali z znanim tržaškim novinarjem Marijem Pacorjem.

Novi krediti za obnovo vzhodno-primorskega okrožja

Ajdovščina, 16. sept. (Tanjug). **Poverjeništvo Pokrajinskega narodno osvoobdilnega odbora je razdelilo prve kredite za obnovo vzhodnoprimorskega okrožja v okviru novega tekmovanja »Za priključitev k Jugoslaviji«. Tako je prejel okraj Herpelje-Kozina 1 milijon lir kredita, tolminski okraj 800.000 lir, okraj Grgar-Čepovan 1,400.000 lir, okraj Idrija-Cerkno 1,400.000 lir, okraj Ajdovščina en milijon lir, postojnski okraj 700.000 lir, okraj Ilirska Bistrica 1.800.000 lir in koperski okraj 1,900.000 lir kreditov.**

Pri razdeljevanju kreditov so ljudske oblasti upoštevale socialni in gospodarski položaj posameznih okrajev.

Za priključitev k Jugoslaviji

Pod tem geslom so pričeli v vzhodno-primorskem okrožju novo trimesečno tekmovanje

Ajdovščina, 16. sept. (Tanjug). Z današnjim dnem je ljudstvo vzhodnoprimorskega okrožja pričelo novo tekmovanje pod geslom **»Za priključitev k Jugoslaviji«.** Prebivalstvo vsega okrožja se je z velikim navdušenjem pripravilo za to tekmovanje, o čemer pričajo nešteti napisi po zidovih hiš, transparenti, razobešene zastave in nešteti kresovi, ki so zagoreli na predvečer pričetka novega tekmovanja.

Že 15. t. m. so po vseh okrajih organizirali množično prostovoljno delo. **Samo v postojnskem okraju je včeraj prišlo na prostovoljno delo nad 6000 ljudi.** Tudi ostali kraji niso prav nič zaostajali za postojnskim. Po vseh krajih in vaseh se je dvignilo na stotine in tisoče neutrudljivih rok primorskega ljudstva, ki je ponosno, veselo in zavestno pričelo izpolnjevati svoje obveznosti v novem tekmovanju.

Okraj Ajdovščina si je zadal nalogo, da bo obnovil 45 popolnoma porušenih stanovanjskih hiš, 28 gospodarskih poslopij, med njimi eno tovarno in 3 javne zgradbe. Poleg tega bo obnovil 65 delno porušenih stanovanjskih hiš, 20 gospodarskih zgradb, 1 šolo in še nekatere druge zgradbe. Zgradili bodo vodovod v vasi Dolenjci, elektrificirali vasi Vrtovin, Otoče, Gradišče, Kožmani, vasi Dol-Predmeja, Otlica in Vrhe pa bodo popolnoma obnovili in pripravili za elektrifikacijo. Delavci lesne stroke so se zavezali, da bodo dvignili svojo proizvodnjo za 7%. **Delavci Ilirske Bistrice so si poleg mnogih drugih nalog zadali še to, da bodo zbrali 100 q bukovega žira v vrednosti 2 in pol milijona lir, od katerih bodo 1,250.000 lir darovali za obnovo.**

Prebivalstvo tolminskega okraja bo med tem tekmovanjem elektrificiralo pet vasi, zgradilo nov vodovod za pet vasi in popravilo vodovode v dveh drugih vaseh. V tem času bodo zgradili novo cesto, ki bo vezala Koritnico, Rut in Grant. Popravili bodo en most, zgradili novo šolo in dve zdravniški ambulanti ter dve stalni žičnici. Osnovali bodo okrajno lesnoproduktivno zadrugo in okrajno mizarsko podjetje. Pripravljajo združitev sedanjih mlekarn v Centralno zadružno mlekarno, ki naj zboljša in tipizira mlekarske izdelke.

Prebivalstvo postojnskega okraja bo popravilo 29 km cest, očistilo 7 vodnjakov, obnovilo 16 popolnoma in 29 delno porušenih hiš ter 16 popolnoma in 17 delno porušenih gospodarskih poslopij. Računajo, da bodo napravili v tem času za 26,664.600 lir efektivnega dela, od tega prostovoljno za 10,259.800 lir.

Davi je pritekla na Titov trg v Ajdovščino štafeta 20 mladincev iz vseh okoliških krajev, ki so prinesli poročila o včerajšnjem prostovoljnem delu. **Na predvečer tekmovanja »Za priključitev k Jugoslaviji« je delalo v okraju Ajdovščina nad 7000 ljudi.** Štafete so prinesle s seboj resolucije, ki jih je primorsko ljudstvo odposlalo jugoslovanski in sovjetski delegaciji na mirovni konferenci.

Elektrifikacija Šentviške planote

Ajdovščina, 16. sept. (Tanjug). Včeraj je Šentviška planota proslavila velik uspeh svojega dela, ko je prvič zagorela električna luč po vaseh te planote. Elektrificirane so bile vasi Prapretno, Polje, Šentviška gora, Zakraj, Daverg in Planota. Elektrifikacija je bila izvršena v okviru »Titovega tekmovanja«. Delo so pričeli v aprilu t. l. Elektrifikacija je bila v glavnem izvršena s prostovoljnim delom in prispevki. **Prebivalstvo je postavilo 533 drogov. Vrednost materiala in dela presega 3 milijone 100.000 lir.** Delo je bilo otežkočeno, ker je planota v višini 700 m.

Na Planoti, kjer je bila slovesna proslava ob koncu elektrifikacijskih del, so visele številne zastave. Vsa vas je bila okrašena z zelenjem in različnimi gesli. Tega dne je obiskal Planoto tudi potujoči kino, ki je predvajal film »Lenin oktobra 1917«.

Delovna brigada „Pina Tomažiča" se je vrnila z Mladinske proge v Trst

Trst, 14. sept. (Tanjug.) Včeraj popoldne se je vrnila iz Jugoslavije tržaška delovna brigada »Pina Tomažiča«, ki je delala na Mladinski progi Brčko-Banoviči. Na postaji so jih sprejeli tržaški mladinci, ki so jim člani delovne brigade navdušeno pripovedovali o življenju in delu na Mladinski progi. Delovna brigada je prinesla s seboj zastavo z rdečo zvezdo, ki so jim jo podarili mladi borci, ki so se med narodno osvobodilno borbo borili v Julijski krajini.

Na postaji so skušali nekateri italijanski fašisti skupaj s skupino hrvatskih ustašev, ki se svobodno sprehajajo po Trstu, izzvati incidente, medtem ko se je njihov komandant vozil po trgu na jeepu civilne policije, vendar se jim ni posrečilo izzvati neredov. Mladinci so ponosno odkorakali po tržaških ulicah.

Podonavske države žele same urediti problem plovbe po Donavi

Moskva, 15. sept. (Tass). »Stalinski sokol« je priobčil članek Satilova o podonavskem problemu, kjer pravi:

Po popolnem porazu nemško-fašističnih napadalcev so si podonavske dežele zagotovile neodvisnost in demokratični obstoj in sedaj ni nobenega vzroka za sprožitev tako imenovanega donavskega problema. Kljub temu poskušajo nekateri ameriški in britanski krogi umetno ustvariti ta problem in žele, da bi bila Donava namesto činitelj, ki bi prispeval k naravnemu sodelovanju in napredku podonavskih dežel, orodje političnega in gospodarskega pritiska. **Poskuši Velike Britanije in ZDA, da podrede plovbo po Donavi svoji kontroli, dokazujejo njihovo željo, da bi vzpostavili na Donavi stari sistem, ki je obstojal pred zmago demokratičnih režimov v podonavskih deželah in predno so si te dežele pridobile neodvisnost.**

Znano je, da poskušajo ZDA skupno z Veliko Britanijo uvesti mednarodno kontrolo nad plovbo po Donavi in vzpostaviti angloameriško kontrolo nad skupnim gospodarskim življenjem podonavskih držav. Ta politika se ne izvaja samo v odnosu do bivših satelitskih držav Hitlerjeve Nemčije, temveč tudi proti zavezniški državi Jugoslaviji.

Generalni sekretar vlade FLRJ je v juliju izjavil predstavnikom tiska, da so zavezniške oblasti zadržale 166 jugoslovanskih ladij v Linzu. Ponovne vloge jugoslovanske vlade pri zaveznikih o tem problemu so ostale brez odgovora. Ob koncu avgusta je bila Jugoslavija prisiljena poslati generalnemu sekretarju Združenih narodov pismo, ki je v njem zahtevala, naj Varnostni svet vzame v svoje roke vprašanje nezakonitega zadrževanja 5 potniških ladij, 16 remorkerjev, 18 tankov, 119 vlačilcev in drugih ladij, ki so jih Nemci v Jugoslaviji ukradli in so sedaj na gornjem toku Donavu — v ameriški okupacijski coni v Avstriji in Nemčiji.

Na ta korak Jugoslavije ameriške oblasti ne samo niso vrnile ladij Jugoslaviji, temveč so jih premestile še dalje. Britanski in ameriški tisk odkrito poudarjata, da ima nezakonito postopanje ameriških oblasti na Donavi namen, izvajati gospodarski in politični pritisk na podonavske dežele, da bi se donavski problem rešil po želji Velike Britanije in ZDA, kar nasprotuje interesom podonavskih držav.

Aktivnost Sovjetske zveze na Donavi je v pomembnem nasprotju z aktivnostjo Amerikancev. Ona stori vse, kar je v njeni moči, da bi olajšala vzpostavitev plovbe na Donavi in pospešila neodvisen gospodarski razvoj podonavskih držav. Takoj po osvoboditvi podonavskega bazena je sovjetska vojaška prometna organizacija očistila Donavo od njenega izliva do Linza (do meje ameriške okupacijske cone), s čimer je omogočila normalno plovbo na tem delu reke.

Sovjetska zveza je vrnila Jugoslaviji preko 150 ladij, okoli 30 ladij Češkoslovaški in nekaj desetin ladij madžarsko-sovjetskim ali rumunsko-sovjetskim podjetjem. To je povečalo trgovinske izmenjave med podonavskimi deželami. Iz samega tiska podonavskih držav je mogoče videti, **da javno mnenje teh dežel odobrava stališče Sovjetske zveze, da lahko podonavske države same rešijo podonavski problem.** Tako je rumunski predsednik vlade Petru Groza dejal: Mi ne verjamemo, da je mogoče donavski problem rešiti z mirovno pogodbo. Ta problem je treba rešiti s posebno pogodbo, v kateri bodo obsežene samo podonavske dežele.

Češkoslovaški časopis »Svobodno Československo« piše: Demokratične podonavske države ne žele vzpostavitve nekdanjega stanja na Donavi. One žele same rešiti vprašanje svoje usode. Zato podpirajo sovjetski načrt, ki določa rešitev donavskega problema v tem duhu.

Poljska finančna delegacija v Moskvi

Varšava, 14. sept. (TAP) V Moskvo je odpotovala finančna delegacija z ministrom za finance Konstantinom Dombawskim in predsednikom poljske Narodne banke Edvardom Druznjakom na čelu.

Imenovanje republiške volivne komisije

Na podlagi 7. člena zakona o volitvah ljudskih poslancev v ustavodajno skupščino Ljudske republike Slovenije je Prezidij Slovenskega narodno osvobodilnega sveta z ukazom imenoval naslednjo republiško volivno komisijo za volitve ljudskih poslancev v Ustavodajno skupščino Ljudske republike Slovenije:

predsednik **Alojzij Žigon** (njegov namestnik **Lev Svetek**); tajnik **Stane Kovač** (nam. **Rihard Knez**); člani: **dr. Alojzij Kral** (nam. **Branimir Tuma**), **dr. Jože Juhart** (nam. **Samo Hubad**), **dr. Ivan Mak** (nam. **Andrina Žalcer**), **Hela Skulj** (nam. **Ivan Gorjup**), **Andrej Petelin** (nam. **Niko** Pogačar).

Sovjetski šahisti premagali Američane

Moskva, 16. sept. V nedeljo in ponedeljek zvečer je bilo odigrano drugo kolo šahovskega matcha med državnima reprezentancama ZSSR in ZDA. Rezultati drugega kola so bili naslednji:

1. Botvinnik 1 : Reshevsky 0; 2. Keres 1 : Fine 0; 3. Smislov 1 : Denker 0; 4. Boleslavski pol : Horovitz pol; 5. Kotov 0 : Kashdan 1; 6. Flohr pol : Steiner pol; 7. Ragozin 1 : Pinkus 0; 8. Bondarevski 0 : Kevitz 1; 9. Liliental pol : Dake pol; 10. Bronštajn 0 : Ulvestad 1.

Drugo kolo je torej končalo 5 in pol : 4 in pol v korist sovjetske reprezentance. Partija Ulvestad-Bronštajn iz prvega kola je končala z zmago Bronštajna.

Končni rezultat je 12 in pol : 7 in pol za ZSSR.

Ob koncu matcha je vodja ameriške reprezentance Wertheim v govoru po radiu čestital sovjetskim šahistom k zmagi.

ZAVOD ZA METEOROLOGIJO NA UNIVERZI — PROGNOSTIČNI ODDELEK, JAVLJA:

VREMENSKA NAPOVED ZA TOREK 17. SEPTEMBRA

Jasno, do rahle oblačnosti, zjutraj megla.

Poslednje vesti naše II. izdaje

V nobenem primeru ne moremo sprejeti teorije, da naj ostane ljudstvo tržaškega teritorija ali katerega koli drugega ozemlja brez demokratičnih ali človečanskih pravic

Šef jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci Edvard Kardelj o statutu svobodnega tržaškega ozemlja

Po zaključitvi lista smo prejeli govor, ki ga je imel šef jugoslovanske delegacije EDVARD KARDELJ v politično teritorialni komisiji za Italijo med načelno razpravo o tržaškem statutu.

Pariz, 16. sept. (Tanjug). Danes dopoldne je v politično-teritorialni komisiji za Italijo v nadaljnji razpravi o statutu Trsta govoril šef jugoslovanske delegacije Edvard Kardelj, ki je izjavil:

Gospod predsednik, gospodje delegati!

Ko govorim v načelni razpravi o statutu Trsta v imenu jugoslovanske delegacije, bi rad poudaril že v samem začetku to, kar je pri vprašanju Trsta temeljne in bistvene važnosti.

Ne glede na to, kaki sklepi bodo sprejeti glede Trsta in kakšen bo političen položaj, je ekonomska bodočnost Trsta vsekakor neizpodbitno odvisna od pravilne rešitve odnosov Trsta do Jugoslavije, do njegovega neposrednega in zanj najvažnejšega zaledja.

Nihče ne more zahtevati od Jugoslavije, da bi prevzela obveznosti za tak Trst, ki bi pomenil zanjo nevarnost

Popolnoma jasno je, da ne bo nihče zagovarjal nekaj, kar je v nasprotju s pravicami in interesi Trsta, z drugimi besedami: Nihče ne more zahtevati od Jugoslavije, da bi prevzela obveznosti in bremena za tak Trst, ki bi pomenil zanjo nevarnost ali pa bi škodoval njenim interesom. Preko Jugoslavije gredo žile, ki dovajajo kri ekonomskemu življenju Trsta. Istočasno je Trst za ekonomsko življenje Jugoslavije in drugi dežel njegovega zaledja glavna vrata za izhod na morje. In ne samo to. Trst ni povezan s svojim zaledjem samo kot pristanišče, ampak tudi kot gospodarski in kulturno-politični center, posebno pa z zapadnimi deli Jugoslavije.

Ko sklepamo o usodi Trsta, ne odločamo samo o njegovi usodi, ampak tudi o ekonomskih in kulurno-političnih interesih njegovega zaledja. To pa pomeni, da so interesi Trsta in njegovega zaledja celota. Kdor razbija to celoto, povzroča zaledju veliko škodo, Trst sam pa obsoja na postopno propadanje. Toda življenje je močnejše od slabih statutov in zato sem prepričan, da tudi v tem primeru ne bo ostalo to, kar ruši to prirodno celoto, trdno in trajno. Vsiljuje se vprašanje, zakaj in iz katerih razlogov naj bi razbili tako celoto, zakaj in iz katerih razlogov naj bi preprečevali tak razvoj, ki je neizbežen in zakaj naj bi ustvarjali še eno žarišče spopadov?

Ne bom tu ponovno navajal in razlagal etničnih, zgodovinskih, ekonomskih dejstev, iz katerih izhajata neobhodna potreba in neizpodbitna pravica Jugoslavije in njenih narodov, da bi bil Trst vključen v njihovo zaledje. Narodi Jugoslavije so se te pravice zavedali ves čas borbe za osvoboditev in združitev. Uresničenje teh pravic so si postavili kot praktično nalogo v svoji narodno osvobodilni borbi v tej vojni. Narodov Jugoslavije po tej vojni ni ničesar bolj zadelo kakor to, da so zahtevali nekateri naši zavezniki, naj zapusti Jugoslovanska armada Trst in del Julijske krajine, ki ga je osvobodila, in to, ker so pričeli odrekati njihovo pravico do jugoslovanskega etničnega ozemlja, na katerem leži tudi samo mesto Trst. Po tolikih žrtvah in taki pomoči v tej vojni narodi Jugoslavije niso pričakovali takega zadržanja njihovih zaveznikov.

Proti priključitvi Trsta k Jugoslaviji so navajali dva razloga: 1. da je italijanska jezična skupina v Trstu večina prebivalstva, in 2. da Trst ni samo pristanišče za njegovo neposredno jugoslovansko zaledje, ampak tudi za zaledje, ki ga tvorijo Avstrija, Češkoslovaška, Poljska, Madžarska, Ukrajina itd., pa so zato njegove prometne in ekonomske ustanove pomembne tudi za te države.

Jugoslovanska delegacija ni nikoli oporekala tega. Tudi ne odreka drugim deželam pravice, da se ne bi brigale za ta dejstva, toda dovolite mi vendarle izraziti resen dvom, da so bile delegacije onih velikih držav, ki so se že od samega začetka protivile zahtevam po priključitvi Trsta k Jugoslaviji, iskrene pri navajanju te svoje skrbi. Statuti, ki so jih predložile te delegacije, pa po mojem mnenju ne vsebujejo take skrbi niti za italijansko večino, niti za slovensko manjšino v Trstu, niti za ekonomske interese držav tržaškega zaledja. Toda o tem bomo še pozneje govorili.

Jugoslovanski predlog Svetu zunanjih ministrov

Ta skrb pa postane še tem bolj problematična, če upoštevamo naslednja zgodovinska dejstva.

Ko je predložila Jugoslavija lani v septembru Svetu ministrov za zunanje zadeve v Londonu svoje zahteve, je upoštevala tudi italijansko večino v mestu Trstu in interese ostalih držav tržaškega zaledja. Dosledno z narodnostnim načelom in po nacionalnem čustvovanju večine tržaškega prebivalstva je Trstu priznala iste pravice, ki jih priznava kateremu koli svojemu narodu, ki živi v zgodovinskih pokrajinah, in je predlagala, naj bi bil Trst samostojna enota v okviru jugoslovanske federacije. Na drugi strani je predlagala svobodno tržaško pristanišče in statut, ki bi zadovoljeval potrebe vseh dežel tržaškega zaledja in mednarodne trgovine.

Jugoslavija je šla še dalje. Tudi v maju 1946 je izjavila, da je pripravljena sprejeti kot poroštvo za tako rešitev določene mednarodne obveznosti in dati Trstu kot federalni enoti ustavne privilegije.

Mislim, da bi bile take prostovoljne obveznosti Jugoslavije zadostne, da bi postale skrbi nekaterih držav za pravice Tržačanov in držav tržaškega zaledja nepotrebne, tem bolj, ker ne verjamem, da bi nekdo, ki se je sploh seznanil z vprašanjem Trsta, ne videl in ne razumel nujnosti, da se mora Trst povezati s svojim zaledjem. Toda nič ni pomagalo, te države so bile še vedno »zaskrbljene«. Zavzele so kategorično stališče: Jugoslavija ne sme pod nobenim pogojem dobiti Trsta.

To pa pomeni, da ne gre za zaščito interesov Trsta in njegovega prebivalstva, ampak za nekaj drugega. Ne morem se znebiti vtisa, da sploh ne gre za interese Trsta, niti za obrambo tako zvanih pravic Italije, ampak že za v naprej določen sklep, da se Jugoslaviji in vsemu zaledju Trsta zapre neoviran gospodarski izhod na Jadransko morje in sicer preko tako velikega pristanišča, kakor je Trst.

Na mirovni konferenci govore mnogo več o stvareh, na katere ne mislijo

Morda bo kdo rekel, da si te stvari izmišljujem, ker ni nihče navedel niti v Svetu ministrov za zunanje zadeve, niti na tej konferenci takih razlogov. To je resnica in sicer neprijetna resnica, ki pa samo potrjuje, da govorijo na tej konferenci mnogo več o stvareh, na katere ne mislijo, kakor pa o onih, na katere mislijo. Toda v časopisju najdemo često razloge prav za ta poslednji primer. Dovolite mi, da navedem nekaj stavkov raznih avtorjev, ki so vsekakor zanimivi za stališče ene ali druge delegacije v vprašanju Trsta.

»Le Monde« piše dne 18. septembra leta 1945. v svojem uvodniku »Borba za Sredozemlje«:

»Pogajanja, ki so se pričela o Italiji, postajajo vse bolj dolgotrajna in zapletena med dvema ali tremi velesilami. Neposredno zainteresirane dežele (Grčija, Albanija, Jugoslavija in Avstrija) igrajo samo drugorazredno vlogo. Gre za to, kakšen položaj bo v Sredozemlju zavzela Sovjetska zveza in kake koncesije bo morala za to dati, ker hočejo njeni tekmeci ta položaj čim bolj okrniti.«

To je pisal »Le Monde« ob začetku razprave o Trstu. 23. maja leta 1946 pa je zapisal »Times«:

»Mnogi Italijani mislijo, da so v ozadju sedanjega spora glede Julijske krajine mnogo važnejša vprašanja. V podporo, ki jo daje Sovjetska zveza jugoslovanskim zahtevam, vidijo namero Moskve, da si za vsako ceno zajamči novo in solidno predstražo v srcu zapadne Evrope. Oni, ki mislijo tako, menijo, da so vzhodne Alpe edini logični branik proti novemu slovanskemu prodiranju.«

Dne 14. julija leta 1946. je zapisal Walter Lipman v listu »New York Herald Tribune«:

Da bi lahko presodili, kaj je dosegel Byrnes z italijanskim sporazumom, se moramo spomniti položaja pretekle spomladi, ko so se pričela dolgotrajna in težavna pogajanja. Tedaj ni bilo vprašanja italijansko - jugoslovanske meje in Trsta. Šlo pa je za mnogo važnejše vprašanje kontrole v Sredozemlju — za sovjetske grožnje britanski premoči. Zato g. Lipman hvali uspeh g. Byrnesa, ki naj po njegovem mišljenju reši britansko nadvlado v Sredozemlju.

Omenim naj še citat iz članka lorda Vansitarta v »Daily Mailu« z dne 27. avgusta leta 1945: Kremelj zahteva Trst preko Jugoslavije, pravi lord Vansitart. Dosežen je bil kompromis s Kremljem, ki je skrajno ugoden za Jugoslavijo, ker pušča 200.000 Italijanov pod njeno oblastjo, pristanišču pa ne pušča nikakega zaledja. Toda Tito je kljub temu rekel, da ne pristane na ta kompromis, sedaj pa predlaga Kremelj drugi načrt, ki bi praktično izročil Trst Jugoslaviji.

Tako torej govorijo o problemu Trsta novinarji in avtorji, glede katerih ne moremo reči, da njihovo mišljenje ne bi bilo v skladu s pojmovanjem zelo vplivnih krogov v Ameriki in Angliji. Molk, ki spremlja vsako še tako prepričljivo argumentacijo jugoslovanske delegacije na tej konferenci, bi vsekakor lahko razlagali kot dokaz, da mišljenje navedenih avtorjev ni samo osamljeno in privatno mišljenje in da je torej naša trditev pravilna, da zadržanja nekaterih držav ne vodi skrb za prebivalstvo Trsta, niti skrb za dežele tržaškega zaledja, niti skrb za interese Italije, ampak gre za neke druge interese.

Walter Lipman in drugi pravijo, da se ta skrb nanaša na britansko prevlado v Sredozemlju, kar pomeni, da želita Velika Britanija in ZDA, da bi padla okoli Sredozemskega morja močna železna zavesa. Ali bodo predstavniki teh držav demantirali tako pojmovanje njihovih novinarjev ali ne, tega ne vem, so pa vsekakor ljudje, ki verujejo, da izražajo ti publicisti uradno mišljenje. Dovolite mi zato, da spregovorim tudi o tem nekaj besed.

Pri tem se sedaj ne bom spuščal v razpravo o tem, kakšni etnični, ekonomski, moralni in sentimentalni argumenti navajajo eno ali drugo državo, da opravičuje svoje zahteve po prevladi na Sredozemskem morju. Jugoslavija je kot ljudska in demokratična dežela sicer načelno proti takim predpravicam, toda ona se noče ter se tudi ne more spuščati s komur koli v tekmo za »prevlado« na Sredozemskem morju. To ve vsak, to pa vedo tudi avtorji citiranih člankov in zato je toliko bolj čudno, da si je nadel velik del tiska nalogo, da na vsak način dokaže, da je prav Jugoslavija tista, ki ogroža to »prevlado« na Sredozemskem morju, odnosno, da jo ogroža Sovjetska zveza, in to ravno preko jugoslovanskega Trsta.

Res je, da je Sovjetska zveza aktivno in močno podprla jugoslovansko zahtevo do Trsta. Ni Jugoslovana, ki bi kdaj pozabil ali pa, ki ne bi bil hvaležen za to, ker je Sovjetska zveza podprla zahtevo, ki je obenem zahteva jugoslovanskih narodov že ves čas, odkar traja borba slovenskega naroda za osvoboditev in borba vseh jugoslovanskih narodov za njihovo zedinjenje. Sovjetska zveza je s tem samo dokazala veliko načelnost svoje politike, ker je podprla malo ljudstvo, da bi se končno zedinilo pod eno streho. Sovjetska zveza nas je podprla v naši zahtevi, pri čemer pa ni zahtevala protiuslug in tudi ni postavljala kakršnih koli pogojev. Razume se, da za vse one, ki so navajeni stare mednarodne politike, na trgovanje v mednarodni politiki, na to, da je, kakor pravi Goethe, »politična pesem — nelepa pesem«, taka iskrena in nesebična pomoč, ki jo daje Sovjetska zveza malim narodom, v našem primeru narodom Jugoslavije, sumljiva v tem smislu, da naj bi ogražala pozicije in predpravice neke druge velesile.

Mali narodi hočejo biti resnično svobodni in neodvisni

Toda prišel je čas, ko ne bo več mogoče ravnati z malimi narodi kot z nekakimi vplivnimi področji, kot z objektom izkoriščanja, kot z nekakimi bazami odnosno kot z nekako armado glasov na mednarodnih konferencah. Prišel je čas, ko morajo vedeti vsi, da hočejo biti mali narodi resnično svobodni in neodvisni. Prišel je čas, ko ne bo mogoče več gledati na pravice in interese malih narodov s stališča tega ali onega imperija in s stališča, čigavo »nadvlado« ogražajo pravice kakega malega naroda. Prišel je čas, ko je treba ocenjevati pravice malih narodov objektivno, to pa pomeni s stališča tega malega naroda. Na takih resnično demokratskih načelih temeljijo odnosi med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo. Zato ni podpora, ki jo daje Sovjetska zveza Jugoslaviji v vprašanju Trsta in Julijske krajine nič drugega, kakor nesebična in načelna podpora pravične stvari neke resnično neodvisne dežele.

Narodi Jugoslavije so bili v preteklosti često igrača v rokah raznih tujih sil. Sedaj pa niso igrača nikogar. Nova Jugoslavija vodi tako politiko, ki je v interesu narodov Jugoslavije, t. j. politiko utrjevanja demokracije v svetu, politiko miru in sodelovanja med narodi. Jugoslavija tudi ne postavlja danes zahtevo glede Trsta zato, da bi ga izročila Sovjetski zvezi in tudi ne zato, da bi Sovjetska zveza ali pa Jugoslavija preko Trsta ogražail »nadvlado« kogar koli na Sredozemskem morju, ampak zato, ker je to pravi in davni zgodovinski cilj slovenskega in drugih narodov Jugoslavije. Zato pa je tudi podprla Sovjetska zveza take zahteve Jugoslavije.

No, nekateri pač ne morejo razumeti teh bistvenih sprememb, ki nastajajo v mednarodnih odnosih. Razume se, da to stvar težko razumejo oni, ki se poslužujejo v mednarodni politiki starega stila. Zato se tudi vedno prestrašijo, kadar postane kak narod resnično svoboden in neodvisen, ker mislijo, da je v nevarnosti njihova »nadvlada«. Toda zgodovina gre naprej. Mogoče je za sedaj odkrit, svoboden in odločen glas malega naroda na mednarodnih konferencah še redkost, toda ti glasovi se bodo pozneje neizbežno še pomnožili.

Takšen je odnos Jugoslavije do Sovjetske zveze in bili bi srečni, če bi temeljili na isti iskrenosti, nesebičnosti in pravičnosti tudi odnosi drugih dežel do Jugoslavije in njenih pravic ter interesov. Pri tem pa je popolnoma jasno, da bi jugoslovanski Trst ne ogražal »nadvlade« nikogar v Sredozmskem morju, razen, kolikor ne smatra kdo, da so resnično svobodni in neodvisni mali narodi že v načelu nevarnost za razne »nadvlade«.

Trst žarišče jugoslovanskega gibanja

S tem v zvezi bi rad poudaril še eno dejstvo. Borba narodov Jugoslavije za priključitev Trsta k njihovi nacionalni celoti se je pričela že takrat, ko je pričela tudi njihova borba za svobodo in zedinjenje. Pred menoj je list »Primorec«, ki je v sedemdesetih letih 19. stoletja izhajal v slovenskem jeziku v Trstu. V svoji številki z dne 5. februarja leta 1871. je priobčil uvodnik pod naslovom »Jugoslavija in nemški nameni proti njej«. V članku je izražena borba proti nemški nadvladi nad južnimi slovanskimi narodi in za zedinjenje vseh narodov in Trsta v skupni jugoslovanski državi. Vsi vemo, da v teh letih še ni bilo niti Sovjetske zveze, niti sedanje, niti kakršne koli Jugoslavije, bilo pa je široko nacionalno gibanje avstirjskih Jugoslovanov za osvoboditev in zedinjenje. Eno izmed najvažnejših središč tega gibanja je bil Trst.

V začetku 20. stoletja torej, v letih pred svetovno vojno so bile v Trstu stalno mogočne manifestacije za ustvaritev jugoslovanske države s Trstom. Tudi v tem času ni bilo Sovjetske zveze ,niti sedanje, odnosno kakršne koli Jugoslavije.

Leta 1917., torej v prvi svetovni vojni je Trst zopet postal žarišče hudih političnih borb in demonstracij za ustvaritev jugoslovanske države skupno s Trstom. Tudi takrat ni bilo Sovjetske zveze, niti Jugoslavije. Leta 1919. in 1920., torej v času mirovnih pogajanj, je vodila vlada tedanje Jugoslavije borbo za priključitev Julijske krajine in Trsta k novo ustvarjeni jugoslovanski državi, vemo pa, da so bile vse tedanje jugoslovanske vlade sovražno razpoložene proti mladi sovjetski republiki in da bi mogli reči o njih vse drugo prej kakor pa to, da so dajale s svojo zahtevo po Trstu možnost Sovjetski zvezi, da ograža »prevlado« kogar koli na Sredozemskem morju. In zato ne brani vlada FLRJ tudi po drugi svetovni vojni s svojimi zahtevami po priključitvi Trsta k Jugoslaviji nič drugega kakor tradicionalni cilj narodno osvobodilne borbe jugoslovanskih narodov, ki je prav toliko star, kakor njihova želja po svobodi in neodvisnosti.

Jugoslavija je podvzela vse, da bi se dosegel sporazum

Kakšno zvezo imajo ta dejstva s »prevlado« kogar koli na Sredozemskem morju, če gledamo stvar z objektivnega stališča, torej s stališča nekega malega naroda? Čeprav je položaj tak, je Jugoslavija vendarle hotela storiti vse, da bi prišlo do sporazuma in da bi padel vsak sum zagovornikov »železne zavese« okoli Sredozemskega morja. Zato je tudi pristala Jugoslavija sredi tega leta na načelo internacionalizacije Trsta pod določenim pogoji. Smatrala je tako rešitev sicer za nepravično, ker ne ustreza interesom Trsta in Jugoslavije, toda menila je, da bi to lahko bila rešitev, s katero bi se lahko strinjali vsi. Bistvo tega našega predloga, o katerem bom pozneje podrobneje govoril, je v tem, da zajamčimo tržaškemu prebivalstvu popolno samoupravo, da se zajamči Trstu ekonomski procvit ob naslonitvi na Jugoslavijo in da se omogoči vsem zainteresiranim državam pod enakimi pravicami možnost, da se lahko svobodno in brez kakršnih koli pogojev poslužujejo tržaškega pristanišča.

Toda tudi ta naš predlog je naletel na odpor pri istih državah. Vse so zaskrbljene zaradi tega, da bo Jugoslavija le nekako osvojila Trst.

Špekulacije tujih kapitalistov

Zares je zanimivo, kakšen strah prevzema te države in kakšne predloge postavljajo v zvezi s statutom, da bi zaščitile Trst pred tkzv. »jugoslovansko nevarnostjo«. Ti statuti določajo, da bi imel guverner vsa diktatorska pooblastila, policijo in vsa sredstva — ki so potrebna, da bi se lahko izvajala določena politika — v svojih rokah. Ti statuti določajo tudi možnost, da bi privedli v Trst tuje armade. Pri tem pa nočem niti govoriti o ljudeh, ki že danes kupujejo po Trstu in njegovi okolici delnice tovarn, bank in ladjedelnic, niti o onih, ki že kujejo načrte, kako bodo najbolj izkoristili tkzv. svobodno ozemlje Trsta za ekonomsko vmešavanje v druge dežele, niti o onih, ki že pletejo v Trstu različna gnezda za spopade v Srednji in Vzhodni Evropi. Vse to pripravljajo zato, da bi preprečili »jugoslovansko nevarnost« v Trstu. Predstavniki nekaterih držav se že sedaj ponašajo v Trstu tako, kakor bi imeli bogve kakšne zgodovinske pravice, da lahko sami vladajo v Trstu. Toda bog varuj, da bi se dala jugoslovanskim narodom, na katerih ozemlju stoji Trst, kakršna koli možnost, da bi se približali Trstu.

Če pogledamo stvari s te strani, šele vidimo, kako brezmiselno, neutemeljeno in tendenčno je vsako govoričenje o nekakšni potrebi obrambe pred sovjetsko — jugoslovansko nevarnostjo. Še več, pri navadnem človeku bi celo lahko nastal sum, da se skriva za vsem tem želja po novi ekspanziji v Sredozemlju, da se za tem skriva težnja po ustvarjanju novih oporišč in težnja po vmešavanju v notranje zadeve drugih dežel in sicer s strani onih dežel, ki se čutijo ogrožene od sovjetsko — jugoslovanske nevarnosti na Sredozemskem morju. Da je ta naša domneva pravilna, nas prepričuje tudi vplivni tisk, ki zasleduje pogajanja na naši konferenci in ki često beleži tudi ono, o čemer na konferenci ni bilo govora.

Namišljeno »ravnotežje« sil

Poglejte, kaj pravi isti g. Lipman v »New York Herald Tribune« z dne 13. septembra leta 1945: »Ker mora postati Italija neoborožena država, mora vsebovati ta pogodba poroštva proti Jugoslaviji, ki ostane oborožena... Vprašanje pa je, če ne bi bilo potrebno odložiti ureditev italijanske meje, kakor je bila odložena rešitev vprašanja italijanskega kolonialnega cesarstva. Ta odložitev bi pomenila, da lahko stojimo skupno z Britanci še nadalje na straži ob sporni meji. Če pa pristanemo na to pogodbo, bomo morali naše sile evakuirati, ako pa kompromisna rešitev, na katero smo pristali, ne bi bila sprejeta iskreno s strani Tita in izrecno zajamčena od Sovjetske zveze, potem nima smisla evakuirati britanskih in ameriških sil... Še enkrat se moramo spomniti, da je možno doseči mir samo s tako politiko, ki že v naprej računa z nevarnostmi. Živimo v dobi, ko je nemogoče, da bi vladal razum vse dotlej, dokler ne bo vzpostavljeno ravnotežje sil...«

Da bi se torej ustvarilo »ravnotežje sil«, je potrebno ustvariti še eno vojaško in ekonomsko — politično oporišče zapadnih velesil ob Jadranskem morju, preprečiti je treba, da bi bil majhen narod popolnoma svoboden, potrebno je odvzeti slovenskemu in hrvatskemu narodu del njunega nacionalnega ozemlja.

Jugoslavija odklanja politiko, ki ograža svobodo in neodvisnost narodov

Jugoslavija ne more pristati na tako politiko, ona ne bi pristala na tako politiko niti takrat, če ne bi šlo neposredno za njen teritorij, ker meni, da je to politika proti malim narodom, politika, ki ograža svobodo in neodvisnost narodov. Tem manj more nanjo pristati sedaj, ko gre za njeno lastno ozemlje. Jugoslavija upa, da stališče Lipmana vendar-le ni stališče vodečih ljudi v Angliji in Ameriki. Temeljna poteza stališča Jugoslavije glede tržaškega vprašanja je bila in je težnja, da bi se Trst povezal s svojim neposrednim zaledjem, da se ohrani ono, kar sta ustvarili priroda in zgodovina in kar je neizogibna in razumna realnost. Jugoslavija je popustila v svojih pravicah glede Trsta no skrajnih možnih mej.

Če naj bo pravna oblika izraz stvarnosti, ne pa njeni okovi, potem mora priti povezanost Trsta z zaledjem v statutu internacionaliziranega Trsta do izraza. Jugoslavija meni, da mora biti taka oblika ki ustreza stvarnosti, samo realna unija svobodnega mesta Trsta z Jugoslavijo.

Poleg tega je, razume se, bistveno to, da mora določati že sam sklep Sveta ministrov demokratično ureditev Trsta, namreč, da mora biti oblast v svobodnem mestu Trstu v resnici v rokah ljudstva.

Jugoslovanski predlog statuta

Glede na navedena tri načela — internacionalizacijo, realno unijo in demokratične pravice — je jugoslovaska delegacija predlagala edino možno obliko realne unije svobodnega mesta Trsta z Jugoslavijo. Poleg tega sam sklep Sveta štirih ministrov zahteva demokratično ureditev mesta Trsta, namreč, da bo oblast v svobodnem mestu Trsta v resnici v ljudskih rokah.

Glede na navedena tri načela — internacionalizacijo, realno unijo in demokratične pravice je jugoslovanska delegacija predlagala načrt statuta, v katerem so naslednje točke bistvene važnosti:

1. Nosilec suverenosti na ozemlju svobodnega mesta Trsta je ljudstvo. Ljudstvo izvaja svojo suvereno oblast preko Ljudske skupščine, ki je voljena na podlagi splošnega, neposrednega in tajnega glasovanja. Zakonodajna oblast je v rokah zastopnikov ljudstva. Edina omejitev zakonodajne oblasti je obveznost, da se ustava in zakoni svobodnega mesta Trsta morejo gibati le v mejah statuta, sicer ni nobene druge omejitve.

2. Izvršna oblast pripada vladi svobodnega mesta Trsta. Vlado postavlja in razrešuje Ljudska skupščina. Vlada je odgovorna skupščini. Vladi so podrejeni vsi organi oblasti in vse oborožene sile za vzdrževanje reda in miru. Pri tem pa lokalna samouprava, zasnovana prav tako na demokratičnih načelih, vodi posle avtonomnih mestnih in teritorialnih enot.

3. Ustava mora jamčiti vsem državljanom brez razlike na spol, narodnost, jezik, raso in religijo temeljne pravice človeka in državljana, ki so v jugoslovanskem načrtu statuta naštete in sicer v taki meri, da so v skladu s popolno demokratično svobodo.

4. Sodna oblast je organizirana po načelu popolne svobode in neodvisnosti sodnikov. O organizaciji sodstva odloča ustava.

5. Državljanstvo svobodnega mesta

Edvard Kardelj o predlogih za statut tržaškega ozemlja

Trsta dobijo osebe, ki so bile prebivalci Trsta dne 28. oktobra 1918 leta, v trenutku, ko se je zrušila stara Avstroogrska monarhija, kakor tudi vsi stalni tržaški prebivalci, popisani leta 1936, ki še nadalje živijo na ozemlju Trsta. Državljanstvo pa ne bo priznano tistim Italijanom priseljencem, ki so vojni zločinci, ki so znani fašistični reakcionarji ali fašistični javni uslužbenci oziroma koncesionarji. Niti en sam italijanski državljan pa ne bo prisiljen, da bi postal državljan Trsta. Italijanom se zagotavlja opcijska pravica za Italijo, osebam pa, ki so morale zaradi fašističnega režima zapustiti Trst, se zagotavlja pravica do povratka.

6. Kot pristanišče za mednarodni promet bo internacionalizirano tržaško svobodno pristanišče. Jugoslavija pa dobi pravico za svojo prosto pristaniško cono. Predeli, ki ne služijo mednarodnemu prometu so pod upravo svobodnega mesta.

7. Realna unija med Trstom in Jugoslavijo obstoja iz valutne pogodbe, carinske unije, skupnih železnic, skupnega poštnega, telegrafskega in telefonskega prometa, recipročni svoboščini dela in zaposlitve, v neomejenem prehodu oseb ter blaga preko meje in v dolžnosti Jugoslavije, da varuje interese svobodnega mesta.

8. To blago, ki gre skozi prosto pristanišče Trsta ima prost prehod ter je prosto carine na teritoriju jugoslovansko - tržaške carinske unije.

9. Svobodno mesto Trst uživa popolno neodvisnost, ki jo jamči Varnostni svet, in sklepa realno unijo z Jugoslavijo. Ozemlje svobodnega mesta Trsta je nevtralno in demilitarizirano.

10. Izvajanje mednarodnega statuta svobodnega mesta Trsta bo kontroliral visoki komisar Varnostnega sveta.

11. Glede vprašanj, ki zanimajo Jugoslavijo v zvezi z realno unijo, bo Jugoslavijo obveščal guverner svobodnega mesta Trsta.

12. Visoki komisar Varnostnega sveta, kakor tudi guverner svobodnega mesta Trsta nimata pravice, da bi v kateri koli obliki omejevala pravice tržaškega prebivalstva glede samouprave.

13. Začasna vlada naj bi se regulirala po posebnem dodatku iz statuta svobodnega mesta in sicer po naslednjih odločbah:

a) v roku mesec dni od trenutka, ko bo postala veljavna mirovna pogodba, preneha vojaška uprava;

b) ustanovi naj se medzavezniška komisija, v kateri bodo zastopniki Združenih držav Amerike, ZSSR, Velike Britanije in Francije. Komisija bo izvrševala oblast vse do volitev ustavodajne skupščine in dokler ne bo sestavljena vlada, ki bo odgovorna tej skupščini;

c) medzavezniška komisija je dolžna, da sestavi iz Italijanov in Jugoslovanov posebno svetovalstvo demokratičnega mišljenja, ki bo izvrševalo naloge začasne svetodajne skupščine, katera bo delala pod nadzorstvom medzavezniške komisije, dokler ne bodo volitve v ustavodajno skupščino.

To so bistveni deli statuta, ki ga je predlagala delegacija Federativne ljudske republike Jugoslavije; skratka, to je statut, ki Trstu zagotavlja demokratične osnove in narodne pravice, da bo mogel vsak državljan živeti po načinu, ki mu ustreza. Teh načel se moramo držati pri sestavljanju mirovne pogodbe.

Delegacija FLR Jugoslavije je prepričana, da je njen načrt statuta najbližji interesom prebivalcev mesta Trsta in da bo ta načrt mestu zagotovil stalen in ugoden razvoj. Samo ekonomska naslonitev Trsta na Jugoslavijo in demokratično organizirana oblast moreta zagotoviti popoln razvoj in napredek mesta Trsta, njegovo vlogo v mednarodni trgovini in njegovo funkcijo kot prirodno izhodišče Jugoslavije na morje. Te bistvene potrebe Trsta mora imeti pred očmi jugoslovanska vlada, ki se ravna po gornjih načelih.

O sovjetskem načrtu statuta

Glede načrtov štirih velesil bi bilo želeti, naj bi spoštovali načela, s katerimi se je 3. julija t. l. strinjal Svet ministrov. Ta načela naj bi postala temelj stalnemu statutu svobodnega mesta Trsta.

Načrt statuta delegacije ZSSR se popolnoma strinja z jugoslovanskim načrtom glede ustavne ureditve Trsta na demokratičnih temeljih. Ta načrt jamči popolno neodvisnost zakonodajne in izvršne oblasti v Trstu in omejuje zastopnika Varnostnega sveta pri njegovi pravi vlogi, to je pri zagotavljanju spoštovanja statuta.

Poleg tega se sovjetski načrt ozira tudi na naravno nujnost ekonomskega sodelovanja Trsta z Jugoslavijo, da pa ne predlaga realne unije, je popolnoma razumljivo, ker je po vsebini formiran po sklepih Sveta ministrov za zunanje zadeve, torej po sklepih, o katerih vsi vemo, da so rezultati kompromisa. Toda kljub tej razliki med jugoslovanskim in sovjetskim predlogom jugoslovanka delegacija ugotavlja, da se oba načrta strinjata v dveh temeljnih ciljih: pri dajanju maksimalnih demokratičnih pravic prebivalstvu Trsta in stvarnemu jamstvu Jugoslavije, da bo Trst mogel postati pristanišče, ki bo služilo vsem državam v svojem zaledju.

Po ostalh treh načrtih bi Trst izgubil svobodo in samoupravo

Ostali trije načrti pa so popolnoma drugačni.

Čeprav se ti trije načrti med seboj razlikujejo v celi vrsti točk in se naša kritika ne nanaša v enaki meri na vse tri — britanski, ameriški in francoski načrt, imajo ti trije načrti vendar skupno linijo v tem, ko skušajo kratiti demokratično načelo samouprave svobodnega ozemlja Trsta, ki prihaja po teh načrtih tako malo do izraza, da ne vemo, čemu naj bi tako organizirano ozemlje imenovali svobodno. Po vseh teh projektih bi Trst izgubil svobodo, demokracijo in samoupravo.

Ni slučaj, da zgolj sovjetski predlog statuta navaja načela, po katerih je dela! Svet ministrov, dočim se ostali trije teh smernic sploh niso držali ali pa navajajo kot važnejša druga načela, ki so v nasprotju z odločbami Sveta ministrov z dne 3. julija, to se pravi, z načelom, da mora biti zakonodajna oblast v Trstu zasnovana na demokratičnih načelih.

Britanska delegacija ravna z načelom demokratične baze zakonodajne in izvršne oblasti kot z načelom popolnoma postranskega pomena. Še več, britanska delegacija hoče izdelati statut, ki bi se ravnal po naslednjih idejah:

a) zagotoviti mir in stabilizacijo notranje svobode,

b) dati temu ozemlju maksimalno avtonomijo in demokratične ustanove, maksimum, ki ga je mogoče dati, da se istočasno ohrani mir in stabilizira položaj. Namesto svobode stabilnost, namesto demokratične pravice — maksimalna demokracija, namestu samouprave pa maksimalna avtonomija.

V sklepih Sveta ministrov ni govora o kaki maksimalni demokraciji, zato ta predlog očitno odstopa od sklepov Sveta ministrov. Ob koncu koncev pa ni najvažnejše, da se oddaljuje od sklepov Sveta ministrov za zunanje zadeve, važno je predvsem, ker v vsakem pogledu odstopa od demokracije. Demokracije ni mogoče meriti na metre tako, da bi se nekomu dal minimum, drugemu pa maksimum in tretjemu morda 100% demokracija. Demokracija pomeni, da je oblast v rokah ljudstva.

Nam pravijo: Kaj hočete, statut določa popolnoma svobodne volitve. Kandidatov je kolikor hočeš, volivna agitacija je prosta. To govore ljudje, ki mislijo, da je v formalno svobodnih volitvah in v formalno svobodni volivni agitaciji »alfa in omega« demokracije. Po našem mnenju je ravno nasprotno: svobodne volitve niso same sebi cilj, ampak sredstvo, da bi ljudstvo moglo dati obliko svoji oblasti.

Zato je torej potrebno: da ta konferenca sprejme jasne sklepe, če hoče, da bo v Trstu vzpostavljen demokratski sistem, ki bo oblast dal v roke samemu prebivalstvu Trsta, sicer pa si želi da bi nad tem prebivalstvom postavila diktaturo neke tuje sile. Vprašanje je edino v tem, vse drugo pa samo zakriva in zagrinja to temeljno vprašanje.

O nesoglasju britanskega načrta statuta, kakor tudi o nesoglasju ameriškega in francoskega načrta z demokratičnimi načeli, ko je oblast v rokah guvernerja, ne pa naroda, je govoril g. Molotov. Ker se v celoti strinjam z njegovim izvajanjem, nimam razlogov za to, da bi se obširneje pomudil pri tem vprašanju.

Nedemokratičnost britanskega predloga

Res je, da vladni svet Trsta ni vlada, ampak samo svetovalstvo guvernerja. Res je, da vladni svet ne more izdati nobenega zaključka, ki ga ni sprejel guverner. Posebno pa bi hotel poudariti še kontrolo, ki jo angleški projekt daje guvernerju, da bi mogel nadzorovati zakonodajo. Tako bi guverner mogel izdajati zakonske odloke in uvesti obsedno stanje, če bi menil, da so interesi nevtralnosti ogroženi, ali pa, da so v nevarnosti človeške pravice, javni red in varnost. Tako je guverner v bistvu voditelj države in nosilec absolutistične uzurpatorske vlade, ki dela v njegovo korist, zakar je legalno pooblaščen, saj lahko izvede legalen upor proti obstoječi vladi, če smatra to za potrebno. Pri tem ima eno samo obveznost, da »post factum« v času enega meseca obvesti Varnostni svet. Nadalje ima guverner praktično neomejeno kontrolo nad zakonodajnim organom. Guverner more vsak zakon, ne samo tisti, o katerem meni, da ni v skladu s statutom, vrniti parlamentu, da o njem ponovno razpravlja. Poleg tega more guverner sprejet zakon zadržati in s tem preprečiti njegovo veljavnost. Proti takemu postopku more nastopiti samo dvetretjinska večina v parlamentu, ki se lahko pritoži pri Varnostnem svetu. To se pravi, da imamo nekak svet, to je vladin svet, ki je brez vsake oblasti, a drugi svet, to je tržaški parlament, ki je prav tako brez oblasti. Oba sveta nista v stanju, da bi prikrila protidemokratični značaj britanskega načrta. Razume se, da bi moral navesti še vrsto drugih določb, ki to potrjujejo, tako n. pr. v zvezi s proračunsko pravico, s sodno oblastjo itd., toda pustimo to sedaj. V vseh teh določbah imamo tipičen primer nedemokratične uprave demokratičnih oblik kar danes neprenehoma srečujemo po svetu. Tisti, ki identificirajo demokracijo z demokratično obliko volitev bodo v tem primeru presenečeni.

Po teh načrtih bi se moglo v Trstu pojaviti pri volitvah poljubno število list in vsakdo bi mogel svobodno glasovati za katerega koli kandidata. Pri tem pa po takih načrtih parlament, ki bo svobodno izvoljen ne bo imel nobene besede in nobene oblasti, celo, če se bo hotel pritožiti nad guvernerjem, bo moral zbrati dvetretjinsko večino.

In sedaj, pomislite, tu na tej konferenci, kjer gre za usodo miru na vsem svetu, je večina delegacij smatrala dvetretjinsko večino za nepotrebno pri sprejemanju sklepov konference, nakar je konferenca sklenila, da je za ustvaritev miru med narodi dovolj običajna večina. Kako neprimerno večje važnosti za usodo miru je po tem projektu britanski guverner, če mora že tržaški parlament, ako se hoče pritožiti proti njemu, storiti to z dvetretjinsko večino. Poglejte si tipičen primer, kako lahko demokratična oblika izgubi demokratično bistvo, da ne ostane drugega kakor fasada, za katero se skriva antidemokratično jedro. Poglejte, kako more po praktičnih potrebah demokracija služiti vsakim tujim interesom, ki se skrivajo za njo.

Res je, da je na prvi pogled tak predlog nepričakovano prišel od zastopnika naroda, ki se ponaša s svojimi zgodovinskimi zaslugami, ki se ponaša s tem, da je njegova domovina zibelka parlamentarizma. Kako daleč je to od prvega pravila parlamentarne oblasti, ki se smatra za temelj britanske ustave, pravila, ki je tako znano kakor slikovito in ki se glasi: Britanski parlament zmore vse, razen napraviti iz kokoši petelina. Toda britanska državna teorija pozna dve vrsti ustavnih sistemov — pravilo o demokraciji za Združeno kraljestvo in pravilo o vladi nad drugimi narodi. Prav tako imenovani kolonialni statuti so verjetno služili za zgled načrtu tržaškega statuta.

Sredstvo za prikrivanje brezpravnosti ljudstva

Po britanskem načrtu bi imel Trst približno tak položaj, kot ga ima n. pr. Jamajka. Na Jamajki imamo guvernerja, kakršnega naj bi imeli v Trstu. Na Jamajki imamo eksekutivni svet, ki ima pet članov, katere postavlja guverner, in pet članov, ki jih imenuje skupščina. Po britanskem projektu imamo v Trstu tudi vladin svet, v katerem je polovica članov imenovanih in samo polovico članov izvoli skupščina. Oba sveta imata iste kompetence in iste omejitve. Na Jamajki imamo poleg senata parlament, kakor naj bi imeli v Trstu izvoljen parlament. Toda na Jamajki in v Trstu bi bila poslanska zbornica reducirana na svetovalno funkcijo. Že smo prisluhnili, da bi slišali, kako je tak sistem baje potreben — zaradi zaostalosti takih dežel, da bi bilo mogoče pomagati krajevnemu prebivalstvu ter razvoju civilizacije in demokracije. Med tem pa se poskuša sedaj Trstu v nasprotni smeri iz neke visoko civilizirane dežele ustvariti mandatno ozemlje. Sedaj se hočejo nekemu kulturnemu prebivalstvu, ki je pokazalo svojo visoko demokratično zavest v času minule vojne, ko je nastopilo s svojo požrtvovalno borbo proti fašističnim zatiralcem, odvzeti demokratične pravice, da svobodno odloča o svoji usodi. Menim, da pravice svobodno voliti skupščino, ki nima nobenih pravic, nikakor ni mogoče smatrati za demokratične pravice, ampak nasprotno za sredstvo, ki naj bi služilo za prikrivanje brezpravnosti ljudstva. Nesmisel bi bil računati s tem, da se bo tržaško prebivalstvo kdaj koli sprijaznilo s tako brezpravnostjo.

Trst ima stare demokratične tradicije

Trst ima svoje stare demokratične tradicije. Desetletja so ljudske množice v Trstu že v času stare Avstrije vodile najaktivnejšo borbo za demokratične pravice. Trst je bil vedno eno izmed najmočnejših središč demokratičnega delavskega gibanja obeh narodnosti. Tu se je davno pred prvo svetovno vojno rodila slovenska delavska stranka, ki si je že takrat, ko sploh še ni bilo nikakšne Jugoslavije, dala naziv Jugoslovanska socialdemokratska stranka. Tu so v času italijanskega fašizma padli antifašisti, ki se niso hoteli pokoriti fašističnemu nasilju in nacionalnemu zatiranju. Kako bi mogel sedaj kdo misliti, da bo to ljudstvo sprejelo diktaturo tujega kolonialnega guvernerja?

O ameriškem in francoskem projektu ne bom posebej govoril, ker bi komaj pomenila manj kot izražanje istih teženj in ponavljanje istih določb, ki jih vsebuje angleški načrt. Tako v prvem kakor v drugem je ista absolutna oblast guvernerja, ista guvernerjeva kontrola nad zakonodajnim organom itd. Ta dva predloga se v bistvu ne razlikujeta od angleškega.

Francoski načrt statuta

Uvodni ekspoze francoske delegacije o njenem načrtu statuta je zanimiv po tem, ker z največjo odkritostjo odkriva bistvo organizacije svobodnega ozemlja kot organizacije po policijskem sistemu za vzdrževanje javnega reda. Po tem ekspozeju bi bila vodilna misel, ki je vodila Svet ministrov za zunanje zadeve, pripraviti za konferenco stalni statut, ki naj bi v tem delu sveta zagotovil mir in varnost njegovih prebivalcev. Ko se francoski ekspoze dotika zakonodajne in izvršne oblasti, ki naj bi temeljila na demokratičnih temeljih, se zdi, da je pri tem zelo nujno, da se takoj omeji z opombo, da je svobodno ozemlje Trsta samo svoboden teritorij, ne pa država in da bo zaradi tega tržaška vlada »naravno« izvrševala posle administrativnega značaja.

Z drugimi besedami oblast prebivalcev teritorija sploh ne bo oblast prebivalcev Trsta, ker bodo oni lahko samo uradniki in izvršni organi oblasti, ki ne bo v njihovih rokah. Tako nam je s tem ekspozejem dejansko pojasnjeno, da Trst ne bo niti država, niti svobodni teritorij, pač pa policijski kvart, ki bo odvisen od daljne in tuje oblasti. Takšen svobodni teritorij Trsta bo mogoče še v slabšem in odvisnejšem položaju kakor pa kak mandatni teritorij.

Neutemeljeni razlogi britanskega načrta

Razlogi zakaj naj bi dobil Trst tako »svobodo« tujega in povsem policijskega izvora, pa niso navedeni niti v ameriškem, niti v francoskem ekspozeju, najdemo pa jih lahko v britanskem. Tam je rečeno: V oblasti svobodnega teritorija je vladala od njegove osvoboditve izpod nemške oblasti v maju leta 1945 resna napetost zaradi antagonizma, ki je postavljal italijanske elemente proti slovenskim. Delegacija Združenega kraljestva meni, da to nasprotstvo in ostrina ne bi mogla biti popolnoma odstranjena pred potekom nekaj let. V istem smislu je govoril tu pred nekaj dnevi predstavnik Velike Britanije, ki se je skliceval predvsem na nevarnost »nacionalnega sovraštva« med Italijani in Slovenci.

To pomeni, da so nesrečni prebivalci Trsta sami krivi, ker jim odvzemajo demokratične pravice, ker je blagodejna misija diktature guvernerja v tem, da vpliva »vzgojno« na prebivalstvo, da bi ga naučil, kaj je demokracija in svoboda. Res je, da je v Trstu majhna fašistična šovinistična skupina, ki izziva nacionalno sovraštvo, kdo ve, za čigav račun, toda večina italijanskega prebivalstva v Trstu noče imeti nikakih zvez s temi izzivalci. V Trstu so take organizacije, kakor je na pr. SIAU, ki je nedvomno največja politična formacija v Trstu nadalje Enotni italijansko-slovenski delavski sindikati, ki vključujejo ogromno večino delavcev v Trstu itd. Ne, za sedanje razmere v Trstu ni značilno nacionalno sovraštvo, ampak nasprotno, prijateljstvo med slovenskim in italijanskim prebivalstvom. To pa pomeni, da »nacionalno sovraštvo« ne more biti povod za kratenje demokratičnih pravic prebivalcem Trsta. K vsemu temu je treba dodati še eno možnost, ki pa ni vedno enako jasno izražena, katero pa vendarle napovedujejo vsi trije načrti, namreč možnost, da stopi na teritorij Trsta inozemska vojska. Tako bi Trst tudi v celoti nastal ono, kar nekateri nedvomno žele, da bi namreč postal Trst vojaško oporišče.

Jugoslavija ne ogroža nikogar

Komu je to potrebno? Vsakomur je znano, da Jugoslavija nikogar ne ogroža, tudi ne svobodnega mesta Trsta, toda, prav oni, ki bi sami želeli, da postane Trst njihovo oporišče, govorijo o nevarnosti, ki preti neodvisnosti in nedotakljivosti Trsta s strani Jugoslavije. Vsa ta dejstva, ki smo jih navedli, navedli pa bi lahko še druga, kakor na pr. vprašanje državljanstva itd., pa pričajo, da je za vse tri načrte statuta značilno gotovo protijugoslovensko stališče.

Po dosedanji praksi skoro ne moremo dvomiti, da ne bi bil guverner, kakršnega imajo v načrtu ti trije predlogi, pod vplivom ene izmed onih držav, ki so nasprotovale temu, da bi bil Trst priključen Jugoslaviji. To pa pomeni, da bi bil Trst oporišče za one države, pod katerih vplivom bi bil guverner.

Toda prepričan sem, da mislijo tako o teh načrtih tudi široke demokratične ljudske množice, predvsem pa prebivalci Trsta samega. Mislim, da ne bi bilo slabo, če bi predložili te načrte v odobritev samemu ljudstvu Trsta. Odgovor bi bil zelo zanimiv. Tako bi lahko odločili prebivalci Trsta s plebiscitom, katerega izmed teh petih statutov smatrajo za najboljšega. Prepričan sem, da bi ljudstvo zavrnilo s takim plebiscitom tako britanski, kakor ameriški in francoski načrt. Prav tako sem prepričan, da bi bili ti načrti odklonjeni s plebisciti v Veliki Britaniji, v ZDA in v Franciji ter povsod, kjer ljubi ljudstvo demokratične svoboščine.

Po avstralskem predlogu bi Trst postal navadna kolonija

Kar se tiče avstralskega predloga, si ne morem kaj, da se ne bi v celoti pridružil izvajanju g. Molotova. Postavil bom samo vprašanje: Kaj naj pomeni avstralski predlog za sam Trst? Ta predlog prepušča usodo Trsta enostavno eni skupini držav, ki bi imele večino v takem komiteju za Trst, kakršnega predlaga avstralska delegacija. Tako bi postal tkzv. svobodni teritorij Trsta brez dvoma navadna kolonija pod mandatom in celo brez vsake dejanske kontrole organizacije Združenih narodov. Kakor mnogi drugi avstralski predlogi, je tudi ta naperjen proti interesom malih narodov. Njegova dobra stran je tokrat v tem, ker stvari jasno postavlja, in nihče si naj ne razbija glave o pravi objektivni vrednosti takih načrtov, kakor tudi o objektivni vrednosti sklicevanja njihovih zagovornikov na demokracijo.

Britanski teoretiki nam pravijo, da je pravilo ustavne ureditve v tem, da je parlament središče političnega življenja. Pri tem ni dovolj, da izglasuje zakone in proračun, ampak aktivno kontrolira vse vladine akte. Ameriška demokracija se ponaša z deklaracijo neodvisnosti, osnovnim besedilom ustavnega prava. Tu čitamo: Kadar koli škoduje oblika kake vladavine svojim lastnim ciljem, ima ljudstvo pravico, da spremeni ali pa odstrani to oblast ter ustvari novo, ki naj bolje zajamči njegovo varnost in srečo. Francija izdaja danes svojo novo ustavo in na čelu te ustave so načela iz deklaracije človečanskih pravil, ki jih je dala francoska revolucija. Tretje načelo te deklaracije pravi: Načelo vsake suverenosti je v bistvu naroda samega. Nikakšno telo, nikakšna osebnost ne more izvrševati oblasti, katere mu ni dalo ljudstvo samo.

Kako daleč so angleški, ameriški in francoski statuti o Trstu od teh demokratičnih načel davne preteklosti. Avtorji teh načrtov gotovo niso imeli pred očmi niti teh načel, niti niso mislili na tržaško ljudstvo, ki ima pravico, da zahteva za se demokratično ureditev.

V nobenem primeru ne moremo sprejeti teorije, po kateri bi zahtevali nekakšni dozdevni »mednarodni interesi«, da naj ostane ozemlje brez demokratičnih ali človečanskih pravic. Jugoslovanska delegacija pričakuje, da bodo sedaj kritizirali šampioni demokracije, katere smo lahko poslušali v San Franciscu, Londonu in tu v Parizu, nedemokratične načrte tržaškega statuta in da bodo obelodanili pri tej kritiki svojo demokratično pojmovanje.

Naročnikom, ki so prejeli prvo izdajo »Slovenskega poročevalca«, bomo dostavili govor šefa jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci v prilogi jutrišnje številke.

Angleško ljudstvo za vzpostavitev pravega prijateljstva s Sovjetsko zvezo

London, 15. sept. (Reuter) Sekretar Komunistične partije Velike Britanije Harry Pollit je objavil v »Daily Workerju« članek, ki napoveduje v njem pričetek največje kampanje Komunistične partije Velike Britanije v njeni zgodovini.

»V trenutku, ko je ljudstvo Velika Britanije zaskrbljeno vsled položaja, pričenja Komunistična partija svojo največjo kampanjo, katere namen je dvig in organiziranje ljudi — da bi prišla do izraza tista Velika Britanija, za kakršno je ljudstvo glasovalo na zadnjih volitvah: Velika Britanija, ki bo živela v miru z zunanjim svetom in ki bo delala v interesu napredka svojega ljudstva.«

Istočasno — nadaljuje Harry Pollit — ne more biti nihče zadovoljen s stanjem, ki ga je ustvarila napačna politika laburistične vlade. Ko je prispela ta vlada na oblast, so Britanci upali, da bodo nastopile pomembne spremembe. Njihovo prepričanje je okrepilo še veselje, ko so videli, da je poleg Sovjetske zveze po vsej Evropi vrsta novih demokratičnih vlad in narodov, ki goje upanje v bodočnost.

Ljudstvo zahteva, da se napravi konec sedanji odvisnosti od finančnega Wallstreeta, ki pripravlja vojno proti Sovjetski zvezi. Ljudje v Angliji hočejo biti prijatelji navadnih ljudi v Ameriki, ne pa lutke v rokah ameriških velekapitalistov.

Svet hoče v Španiji in Grčiji demokracijo ne pa fašizma, ki se naslanja na britanske bajonete.

Zlasti pa ljudstvo želi vzpostavitev pravega prijateljstva s Sovjetsko zvezo. Ob zaključku piše Harry Pollit: »Če je bila kdaj delavcem po vsem svetu potrebna močna Komunistična partija, je to danes.«

LABURISTIČNI POSLANEC OBSOJA POLITIKO ZAPADNIH SIL GLEDE TRSTA

Praga, 15. sept. Na povratku iz Bolgarije je imel poslanec laburistične stranke Zilliacus v Pragi konferenco s predstavniki tiska. Med drugim je izjavil, da ne odobrava politike zapadnih sil v pogledu Trsta.

Govoreč o statutu Trsta je Zilliacus izjavil:

Osebno sem se prepričal, da velika večina italijanskih delavcev želi, da bi bil Trst priključen Jugoslaviji kot nova federalna enota, ker so videli, kako Jugoslavija rešuje nacionalna vprašanje. Oni so mnogo pretrpeli v času fašizma in zato so se v borbi proti njemu združili s svojimi slovanskimi tovariši. Zapadne sile so proti priključitvi Trsta Jugoslaviji iz strateških razlogov, zaradi česar so tudi proti izhodu Bolgarije na Egejsko morje.

Zavrnjen avstralski predlog, naj bi se vprašanje „sodišča za varstvo človečanskih pravic" preneslo na organizacijo Združenih narodov

Pariz, 13. sept. (Tass). Pravno redakcijska komisija mirovne konference je na treh sejah razmotrivala avstralski predlog, ki se tiče tako imenovanega »evropskega sodišča za zaščito človečanskih pravic«. Demagoška narava tega osnutka, ki ima posebne cilje in ki nima ničesar skupnega z resnično skrbjo za obrambo demokratičnih pravic, je jasno razvidna. Predvsem je avstralska delegacija predlagala, naj bi se omejila pristojnost tega sodišča samo na Evropo in mu dodelile pravice, ki niso v skladu s suverenostjo posameznih držav. Države ne bi bile dolžne brez ugovora izvrševati vse odločitve tega sodišča, ampak bi bilo tudi potrebno, da temu sodišču prilagodijo celo svojo zakonodajo. Predlog avstralske delegacije je dostavila pravno redakcijski komisiji politično teritorialna komisija za Finsko.

Sovjetska delegacija je predlagala, naj bi se ta osnutek zavrnil, toda polovica članov politično teritorialne komisije za Finsko je sklenila, naj se ta osnutek izroči pravno redakcijski komisiji. To je dalo predstavniku avstralske delegacije priliko, da je imel v drugič dolg govor v obrambo svojega demagoškega predloga, vendar pa avstralski predlog ni dobil novih pristašev niti v tej komisiji. Delegati Sovjetske zveze, Združenih držav Amerike, Velike Britanije, Francije, Jugoslavije, Bele Rusije in Belgije so izjavili, da predlog avstralske delegacije ne spada v pristojnost pravno redakcijske komisije mirovne konference.

Grški predstavnik je v želji, da bi pomagal avstralski delegaciji, predlagal, naj konferenca odstopi celotno vprašanje v proučevanje »pristojnim organom organizacije Združenih narodov«. Naravno je, da se je avstralska delegacija takoj krčevito oklenila tega predloga, toda sovjetska delegacija se je temu odločno uprla ter izjavila, da ta stran vprašanja popolnoma izstopa iz okvira pristojnosti komisij organizacije Združenih narodov.

Pravno redakcijska komisija je zatem zavrnila avstralski predlog. Ker avstralska delegacija ni bila deležna nobene podpore, je umaknila svoj predlog, ki ga je predlagala kot uvod k osnutku mirovne pogodbe s Finsko.

Narodnostne manjšine v Jugoslaviji uživajo vse pravice za svoj kulturni razvoj

Pariz, 13. sept. Na seji politično-teritorialne komisije za Madžarsko je 11. septembra govoril predstavnik Jugoslavije Avdo Humo, ki je predvsem poudaril, da ima avstralski predlog k členu 2. pogodbe z Madžarsko, ki pa se nanaša tudi na vse pogodbe, v katerih se postavlja vprašanje priključitve kakega ozemlja k drugi državi, namen, vsiliti zmagovalnim državam obveznosti s tem, da prepušča zavarovanje človečanskih pravic in osnovnih svoboščin zaščiti mednarodnega zakona.

Govornik je pojasnil, da pomeni »zahtevati mednarodno jamstvo za manjšine v zmagovalnih državah, ustvariti pri teh manjšinah nezaupanje do demokratičnega reda teh dežel.«

To pomeni nadalje, je nadaljeval Avdo Humo, da se onemogoči uničenje ostankov fašizma in da se zaseje kal bodočega šovinizma. Avstralski predlog ustvarja dve kategoriji državljanov. Eno, za katero bi veljala mednarodna zakonodaja, in drugo, za katero bi veljala samo nacionalna državna zakonodaja. Ta predlog ne stremi po tem, da bi se mir utrdil, ampak, da bi ga razbil.

Avdo Humo je nato omenil Jugoslavijo in poudaril, da spada Jugoslavija v skupino onih držav, ki so v tej vojni storile vse prav za to, da bi se ohranile osnovne človečanske svoboščine in človečanske pravice, ter da je te pravice tudi v polni meri uveljavila. **»Narodnostne manjšine v Jugoslaviji uživajo vse pravice in vso pomoč** pri svojem kulturnem razvoju, kakor tudi svobodno uporabo materinskega jezika.«

Humo je nato navedel vrsto podatkov, ki govorijo o enakosti Italijanov v Istri in o položaju Madžarov v Jugoslaviji, nakar je ob koncu poudaril, da je položaj Jugoslovanov na Madžarskem in v Italiji povsem drugačen.

Politično teritorialni komisiji za Rumunijo in Finsko sta končali delo

Pariz, 13. sept. Politično teritorialna komisija za Rumunijo je 12. septembra zaključila proučevanje členov osnutka mirovne pogodbe, ki se nanašajo na politična in teritorialna vprašanja.

Čl. 36, ki govori o ureditvi sporov v zvezi s tolmačenjem in izvajanjem pogodbe, je bil predložen v britanskem besedilu, ki določa v ta namen mednarodno sodišče, ter v sovjetskem besedilu, ki predlaga neposredno diplomatsko pogajanje ter nato odločitev šefov sovjetske, britanske in ameriške diplomatske misije v Bukarešti. Po krajši razpravi je bil nato ta člen sprejet v britanskem besedilu z večino 8 glasov proti 4 (Bela Rusija, Ukrajina, Češkoslov. in ZSSR.)

Člen 37., po katerem lahko vsaka država članica organizacije Združenih narodov, ki je v vojnem stanju z Rumunijo, pristopi k tej pogodbi, je bil sprejet z 11 glasovi proti enemu. Proti je glasovala češkoslovaška delegacija, ker je smatrala za potrebno, naj se prej zasliši rumunska delegacija.

Komisija je soglasno sprejela čl. 38, ki govori o ratifikaciji pogodbe.

Prihodnja seja bo posvečena referatu poročevalca komisije o njenem delu.

Pariz, 13. sept. Politično teritorialna komisija za Finsko je včeraj zaključila svoje delo z odobritvijo poročila pravno-redakcijske komisije, s katerim se odklanja avstralski predlog, naj bi se ustanovilo evropsko sodišče za zaščito človečanskih pravic.

Četrta obletnica pričetka splošne vstaje albanskega naroda proti fašistom

Tirana, 16. sept. (ATS) Danes je četrta obletnica sestanka v Pezi, kjer so delegacije iz vseh predelov Albanije postavile temelje organizacije narodno osvobodilne vojne in določile vodstvo uporniškega gibanja, ki je izbruhnilo že leta 1939. 16. september je pomemben dan v zgodovini albanskega ljudstva. Narodno osvobodilno gibanje je namreč pod vodstvom generalnega polkovnika Enverja Hodže združilo v borbi proti skupnemu sovražniku vse napredne sile v Albaniji.

V zvezi s tem praznikom piše »Baskimi«:

»Ta datum spominja naše ljudstvo na mračno razdobje okupacije, na zatiranje in najbolj kruto preganjanje s strani italijanskih fašistov in domačih plačanih izdajalcev. Ta datum nas spominja na mučenike krvavih manifestacij, ki so izbruhnile po vsej Albaniji leta 1939. Spominja nas na sedmoaprilske dogodke v Draču, Sanezini, Valoni, Sarani in drugih mestih ter na 3000 prvoborcev odporniškega gibanja, ki so od prvega dne vstaje držali v rokah zastavo patriotizma in nezlomljivega odpora.

Odpor proti okupatorju in njegovim hlapcem, ki je izbruhnil že leta 1939., je dobil 16. septembra 1942 organizirano obliko. Sestanek v Pezi je bil izraz želja albanskega ljudstva, da se čim tesneje poveže vsled ostrih borb proti okupatorju in prispeva čim večji delež k skupni stvari vsega človeštva v borbi za zmago nad fašizmom.

Sestanek v Pezi je proglasil politično in vojaško sodelovanje Albanije v veliki protifašistični vojni. Javno je napovedal vojno okupatorju ter njegovim hlapcem do popolnega iztrebljenja. Sklepi v Pezi so pokazali albanskemu ljudstvu pot časti in neprestane borbe za osvoboditev domovine.

16. september nas uči, da je treba pristati na vsakršno žrtev, samo da bi zgradili srečno življenje in še bolj utrdili položaj naše ljudske republike.«

Tirana, 15. sept. (ATS) Na pobudo Demokratične fronte so bile snoči v vseh mestih Albanije svečane konference v zvezi s četrto obletnico konference v Pezi, na kateri so bili postavljeni organizacijski temelji narodno osvobodilnega gibanja. Na konferencah je izrazilo ljudstvo svoje ogorčenje nad izzivanji in neutemeljenimi zahtevami grških monarhistov ter pripravljenost, da odločno brani ozemeljsko nedotakljivost nove Albanije.

Albansko ljudstvo proti izzivanju grških monarhofašistov

Tirana, 15. sept. (ATS) Po vsej Albaniji se nadaljujejo protestne manifestacije proti izzivanjem grških monarhofašistov.

Pri Maliku je protestiralo 7800 delavcev in nameščencev proti krivici, ki se dela Albaniji na mirovni konferenci in v organizaciji Združenih narodov.

V okrajnih mestih Podgradu, Erseku in Burelu je ljudstvo ogorčeno protestiralo proti neupravičenim zahtevam grških monarhofašistov in krivičnemu stališču nekaterih držav, ki hočejo oporekati albanskemu narodu njegove zakonite pravice.

V krajih, kjer živi grška manjšina, so protestne manifestacije ena za drugo. Tisoči pripadnikov grške manjšine protestirajo s svojimi brati Albanci in zahtevajo, da žive z onimi, s katerimi so se borili za svobodo in demokratične pravice, ki so uresničene v Ljudski republiki Albaniji.

Ogorčeni protesti se izražajo tudi v brzojavkah, ki jih pošilja ljudstvo predsedstvu vlade in svojemu voditelju generalnemu polkovniku Enver Hodži.

Protestni zbori so bili tudi v manjšinskih krajih okoli Korče, Valone, Piškopeje, Kukuša, Erseksa in Borova.

Svečana izmenjava ratifikacijskih listin pogodbe o prijateljstvu z Albanijo

Beograd, 12. septembra. V kabinetu zunanjega ministrstva se je vršila danes ob 12.30 svečana izmenjava ratificiranih listin pogodbe o prijateljstvu in vzajemni pomoči med FLRJ in LR Albanijo sklenjene v Tirani 9. julija 1946. Izmenjavo ratifikacijskih listin sta izvršila v imenu FLRJ ing. Nikola Petrovič, minister zunanje trgovine, v imenu Albanije pa Hadži Lesi, minister brez listnice albanske vlade. Po podpisu zapisnika o izmenjavi listin je imel minister ing. Nikola Petrovič tale govor:

»Danes smo izmenjali ratifikacijske listine pogodbe o prijateljstvu in vzajemni pomoči med FLRJ in Albanijo in na ta način dali končno obliko sporazumu. Ob tej priliki hočem naglasiti, da so dogodki, ki so sledili podpisu tega sporazuma, popolnoma potrdili njegovo upravičenost in nujnost ter dalekovidnost tvorcev tega sporazuma, našega voditelja maršala Tita in voditelja albanskega ljudstva generalnega polkovnika Enverja Hodže.

Ta sporazum je bil zamišljen in sklenjen kot branik proti morebitnim poskusom napada ter ogrožanja državne neodvisnosti in nacionalne svobode naših narodov. Že tedaj, ko je bil ta sporazum podpisan, so se precej jasno kazale napadalne imperialistične težnje na Balkanu v našem sosedstvu. Danes so te težnje še bolj jasne. Zgodilo se je še nekaj več. Sovražniki miru ter sodelovanja med narodi na Balkanu so za dosego svojih ciljev hoteli zlorabiti celo mirovno konferenco v Parizu. Vse dokazuje polno upravičenost tega sporazuma kot izraza pripravljenosti naših narodov, da se z vsemi silami upre izzivalni politiki avanturističnih klik na Balkanu in tistih reakcionarnih imperialističnih skupin na svetu, ki stoje za njimi.«

Nato je govoril albanski minister brez listnice Hadži Lesi, ki je med drugim dejal:

»Iskreno prijateljstvo, ki obstoja med našima dvema državama, ni nekaj slučajnega, rodilo se je že v veliki narodno osvobodilni borbi. Zato je Ljudska skupščina Albanije sprejela to pogodbo z velikimi simpatijami in navdušenjem.

Pogodba o prijateljstvu in vzajemni pomoči je ogromnega pomena za našo državo, ker povezuje albansko ljudstvo s hrabrimi narodi Jugoslavije, radi česar se čuti naše ljudstvo zaščitenega pred vsakim sovražnikom, ki ogroža njegovo svobodo in neodvisnost. Sklenitev te pogodbe je zlasti važna v mednarodnem pogledu, ker utrjuje mir na Balkanu, kakor tudi utrjuje pridobitve naše demokracije.«

Izmenjava listin o pogodbi z Albanijo

Tirana, 15. sept. (ATS) Ob izmenavi ratifikacijskih listin pogodbe o prijatelstvu in vzajemni pomoči med Albanijo in Jugoslavijo v Beogradu piše »Baskimi«:

»Ta pogodba o prijateljstvu in vzajemni pomoči zvesto tolmači želje naših narodov in je rezultat naše skupne borbe proti našim skupnim sovražnikom. Jugoslavija maršala Tita je postala naša opora. Skupno prelita kri v Črni gori, Sandžaku, Bosni in Makedoniji je zapečatila in okrepila naše prijateljstvo in naše bratstvo.

Narodi Jugoslavije so sklenili, da nam za vsako ceno in ne oziraje se na žrtve pomagajo. Sama pogodba je že zadostno jamstvo za to. To je med drugim svečano izjavil na mirovni konferenci Moša Pijade.

Ko so narodi Jugoslavije in albanski narod izmenjali ratifikacijske listine pogodbe, so še enkrat izrazili svojo odločnost, da branijo s krvjo pridobljeno neodvisnost in pridobitve svoje herojske borbe.

»Baskimi« zaključuje: Albansko ljudstvo vidi v samem aktu izmenjave ratifikacijskih listin pogodbe nadaljnji dokaz, da ima poleg sebe herojske narode Jugoslavije, ki bo v njih vedno našel zaščitnike in zveste zaveznike. Zaradi tega bo naše ljudstvo z budnim očesom pazilo na našo pogodbo o zvezi z narodi Jugoslavije kot na nekaj najbolj svetega.«

Odpor proti sedanji zunanji politiki Združenih držav Amerike

Senator Pepper: „Ameriško ljudstvo je za zboljšanje odnošajev do Sovjetske zveze in želi pojasnila, zakaj so postale ameriške vojaške sile simbol monarhizma in reakcije v Evropi in Aziji"

New York, 15. sept. (Tass) V Madison Squareu je bilo veliko politično zborovanje, ki sta ga organizirala mestni komite znanstvenih delavcev in umetnikov ter nacionalni državni komite politične akcije kot uvod v kampanjo za izvolitev Limena v senat in Nida za guvernerja države New York. Govorniki, med njimi tudi trgovinski minister Wallace in senator Popper **so pozivali k zboljšanju odnošajev med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami Amerike ter zahtevali povratek z Rooseveltovi zunanji politiki.** Navzoči so glasno odobravali Wallacov govor, ko je obsojal imperializem in grožnje z novo vojno, izjavo proti Sovjetski zvezi pa so sprejeli z vzkliki nezadovoljstva.

Senator Popper je izjavil, da more prezident Truman takoj sklicati posebno zasedanje kongresa zaradi uvedbe nadzorstva med cenami, izdelave zakona o gradnji stanovanj in zakona proti linčanju, zlasti pa je vztrajal na reviziji zelo pogrešne zunanje politike ZDA.

»Nočemo poslušati dobro pripravljenih uradnih govorov,« je dejal senator Popper — »ki naj bi pojasnili našo zunanjo politiko. Zahtevamo skrbno preiskavo zakulisnega delovanja bank, ki razpolagajo z milijardami dolarjev, kakor tudi akcij, ki se odigravajo na tajnih posvetovanjih v Parizu. **Ljudstvo je vznemirjeno. Ono želi zvedeti, zakaj so ameriške vojaške sile postale simbol monarhizma in reakcije v Evropi in Aziji, zakaj ameriška diplomacija pošilja ameriško brodovje v Palestino, proti Bosporu in Sueškemu prekopu.** Ljudstvo hoče to vedeti, ker ne želi samo procvita, ampak tudi miru.

Od močne do surove politike ni daleč. Zavedati se moramo, da sta zadnja dva človeka, ki sta skušala izvajali močno politiko proti Rusiji, Napoleon in Adolf Hitler, dovolj slabo končala. Sinovi siromašnih ljudi ne smejo umirati samo zato, da bi netilci vojne zaslužili z vojno. Ako bi reakcionarji republikanske stranke dobili popolno oblast v Kongresu in Beli hiši, bi to neizbežno vodilo do vojne proti Sovjetski zvezi. Republikanci niso sprejeli Rooseveltove politike dobrih sosednih odnošajev. Harding, Coolidge in Hoover, kakor tudi Mac Kinley so verovali v ameriški imperializem. Ustvarili so diplomacijo dolarja. V državah Južne Amerike so stavili na ameriško zastavo pečat dolarja in napravili iz tamkajšnje ameriške pomorske pehote korupcionistično družbo s kupom dolgov. Namesto da bi izvajali politiko dobrega sosedstva proti narodom, ki so manj razviti, so raje verovali, da mora Amerika zagospodariti. ZDA delajo vse, kar je v njihovi moči, da bi izkoriščale naravna bogastva narodov Združenih držav Amerike, skušajo pa tudi izkoriščati rezerve in delo narodov po drugih predelih sveta, da bi še bolj obogatele. Vam kakor meni je znano, da leži razlog krepke enotnosti republikanske stranke v vprašanjih zunanje politike, ker je v naši zunanji politiki preveč MFac Kinleyevega imperializma. Kaj je mogoče pričakovati od take zunanje politike, ki jo odobravata Vandeberg in Dales? **Povejmo našemu predsedniku, kajti to ni samo naša pravica, ampak tudi dolžnost: »Pristali ste na to, da ste postali ujetnik ljudi, ki nikoli niso bili pristaši Rooseveltove politike o dobrih sosedskih odnošajev. Ako bo v republikanski stranki še naprej prevladoval imperializem, potem more biti rezultat tega samo vojna — razdelitev sveta na dva oborožena bloka, enega pod vodstvom Sovetske zveze, in drugega pod vodstvom Združenih držav Amerike, kar bi nas končno uničilo odnosno opustošilo našo državo.«**

Ameriško ljudstvo naspnotuje tesnim zvezam z Anglijo, to je zbližanju, ki bi bilo naperjeno proti Sovjetski zvezi. Ameriško ljudstvo ve, **da nimamo niti mi, niti Angleži pravice izjavljati, da Sovjetski zvezi ni treba braniti Dardanes, kajti Dardanele so mnogo bližje Sovjetski zvezi, kot pa Sueški prekop Angliji, ali Panamski kanal Združenim državam Amerike.** Poglejmo si odkrito v obraz in priznajmo, da mi z Angleži trenutno obvladujemo vsa morja na vseh strategičnih področjih zemeljske oble. Ne moremo pričakovati, da se bo ta velika država (ZSSR), čeprav se je na zgodovinski deski pojavila kasneje, za vedno strinjala s tem.

Svet se hitro menja, povsod se dvigajo demokratične sile. Ob zaključku je dejal senator Pepper, **da lahko ZDA ali posnemajo »Sveto zvezo«, ki je skušala zadušiti idejo ameriške in francoske revolucije in preprečiti tok zgodovine, ali pa prispevajo k ogromni moči armad svobode in neodvisnosti po vsem svetu s pomočo povrnitve k Rooseveltovim tradicijam.«**

Ameriško politiko vodi velekapital

Miami, 15. sept. (Ass. Pr.) Sindikat električarskih radiotehniških in strojnih delavcev je ugotovil na svojem letnem kongresu, da je vlada po smrti predsednika Roosevelta dovolila predstavnikom velekapitala v vladi in izven nje, da prevzamejo v svoje roke vodstvo notranje in zunanje ameriške politike.

Na kongresu so sprejeli resolucijo, ki zahteva, naj predsednik Truman odstrani iz vodstva državne politike ministra zunanjih zadev Byrnesa, Herberta Hoowerja, senatorja Vandenberga in Conellya, kakor tudi izrazite predstavnike velekapitala in imenuje na njihovo mesto ljudi, ki bodo služili interesom vsega ljudstva.

Razen tega je kongres sprejel resolucijo, ki obsoja mirnodobske nabore za ameriško vojsko, ako jo bodo uporabljali za varovanje interesov ameriških imperialistov in velekapitalistov.

Zaključek 5. zasedanja Ljudske skupščine Črne gore

Cetinje, 13. sept. V dneh od 10. do 13. septembra je bilo peto zasedanje Ljudske skupščine Črne gore. Skupščina je sprejela zakon o Ustavodajni skupščini Ljudske republike Črne gore in zakon o volitvah ljudskih poslancev v Ustavodajno skupščino. Ob zaključku zasedanja so poslanci poslali podpredsedniku vlade Edvardu Kardelju brzojavko, v kateri poudarjajo, da stoji vse črnogorsko ljudstvo za prizadevanji naše delegacije v borbi za pravično rešitev naših meja.

Ljubezen do letalstva je zakoreninjena med ljudstvom

Letalstvo je po osvoboditvi zaživelo s polnim utripom. Po vseh krajih naše države prebivalstvo z dušo in srcem spremlja njegov hitri razvoj in napredek. Mladi in stari čutijo v naših letalcih čuječe in odločne branitelje priborjene svobode in drž. suverenosti. Izkušnje minule vojne so pokazale, da je letalstvo eno najmočnejših orožij uspešne obrambe. Tega se naše ljudstvo, ki je med osvobodilno borbo toliko pretrpelo, prav dobro zaveda in skladno s tem naša civilna in vojaška oblastva posvečajo letalstvu vso pozornost.

Vojno letalstvo, ki je v zadnjih letih silno napredovalo, je naša prva skrb in potreba. In z veseljem lahko ugotovimo, da moramo biti ponosni nanj. Naša armada ima v svoji oborožitvi pretežno letala novejših konstrukcij, ki so neštetokrat dokazala veliko uporabnost v obrambi in napadu. Odlični kader naših pilotov pa je vselej, kadar je bilo treba, pokazal svojo hrabrost in izkušenost.

Merodajni voditelji z vrhovnim komandantom naše armade in mornarice maršalom Titom v svesti si velikega pomena letalstva na vsakem koraku skrbijo za njegovo čim večjo izpopolnitev. Zavedajoč se velikega pomena športnega letastva za pripravo sposobnega naraščaja v vojnem letalstvu, so z vsemi možnimi sredstvi podprli delo civilnih letalskih organizacij. Tako je bilo mogoče, da je poleg svojih posestrim tudi Letalska organizacija Slovenije v kratkem času dosegla zavidljive uspehe. V svojih treh centrih na Blokah, v Kompoljah in Ribnici je izvežbala že celo vrsto spretnih jadralcev. Nad 350 tečajnikov bo letos izpopolnilo osnovno znanje v jadralnem letenju in se seznanilo s temeljnimi nauki o gradnji in sestavi letal in letalskih strojev, da bodo potem laže in hitreje začeli z motornim letenjem.

V nedeljo popoldne je bila na ljubljanskem letališču prvič po osvoboditvi javna revija naših jadralcev s sodelovanjem oddelka vojaških letalcev. Letalski miting je pokazal, da je zanimanje za letalstvo med ljudstvom ogromno. Na prireditev je prišlo okoli 25.000 gledalcev, ki so s pozornostjo spremljali vsako točko sporeda.

Za uvod so mladi graditelji letal pokazali svoje modele in njih sposobnosti. Med drugim smo videli uspešen let modela državnega prvaka Cejnarja, ki je v Zagrebu jadral 18 minut, in Slanovčevo letalce, konstruirano za termična letenja. Prireditev je nato otvoril s pozdravnim govorom podpredsednik fizkulturne zveze Slovenije tov. Silvo Furlan. V imenu naše vrhovne športne organizacije je pozdravil predstavnike ljudske oblasti, Osvobodilne fronte, množičnih organizacij in vse navzoče. Najprej je izrekel besede priznanja šolski in delavski mladini, ki poleg dela v šoli in tovarni posveča svoje sposobnosti tudi udejstvovanju v letalski organizaciji. Športno letalstvo, je dejal, gledamo po osvoboditvi v drugačni luči kakor prej in tega se naše ljudstvo zaveda in čuti. Danes ima vsa mladina vstop v letalsko organizacijo, kjer se spoznava z gradnjo letal in sodobno tehniko. Naša država bo tako dobila nove konstrukterje, armada pa hrabre in sposobne letalce.

Po otvoritvenem govoru so mladi jadralci pokazali vzlet letala za začetnike »Vrabca« z gumivlekom, ki se navadno uporablja v hribovitih krajih, nato pa so isto letalo pognali v zrak z avtovitlom, s pomočjo katerega se jadralno letalo dvigne v zrak na ravnini. Sledil je težiščni start (letalo je pripeto v svojem težišču in ne za nos) »Vrabca« z avtovitlom. Pilot Pajo Crnjanski je med poletom dokazal, da je letalo tako stabilno, da lahko leti tudi brez upravljanja. V naslednji točki sporeda se je v težiščnem startu dvignil 500 m visoko Mariborčan Breznik na visoko sposobnem jadralnem letalu Grunau-Baby. Zatem so se s pomočjo motornih letal dvignile jedrilice »Žerjav«, »Pilič« in »Sraka«, ki jo je konstruiral inž. Šoštarič. Piloti Munda, Krumpa in Kopecki so napravili nad letališčem nekaj krogov in potem drug za drugim lepo pristali.

Akrobacije z visoko sposobnim jadralnim letalom Grunau-Baby, ki ga je motorno letalo potegnilo v višino 800 m, je pokazal pilot Breznik. Lupingi in drsenje na krilih so marsikomu od gledalcev dušili dih in je napetost popustila šele ob srečnem pristanku letala. Tudi pri naslednji točki, ko sta pilota Pajo Crnjanski na »Sraki« in Berkovič iz Zagreba na »Komarju« izvedla več efektnih akrobacij, se vznemirjenost gledalcev ni polegla vse do njunega pristanka. Nato sta se v aerovleku dvignila dva »Žerjava«. Pilota Munda in Krivanek iz Maribora sta pokazala skupinsko letenje, ki je važno zlasti v vojnem letalstvu.

Nekaj minut potem, ko sta letalca pristala, se je z vzhoda začulo brnenje letalskih motorjev. Iz Zagreba so prileteli 4 »Stormovniki«, letala, ki jih uporabljajo za nizke napade iz zraka. Močni zračni oklepniki, ki so se v minuli vojni odlično izkazali na vseh ruskih frontah in pri nas pri proboju sremske fronte, so nekajkrat obleteli letališče se vselej z oglušujočim brnenjem spustili tik nad letališčem in nato spet odbrzeli proti Zagrebu.

V zadnji točki sporeda sta se s transportnim letalom dvignila v višino 600 m padalca Krstulovič in Saraga. Gledalci so lahko videli, ko so se vrata letalskega trupa odprla in sta drug za drugim izkočila hrabra padalca. Padali najnovejše konstrukcije so se hitro odprli in v počasnem letu sta padalca odprla vsak še rezervno padalo ter po nekaj minutah pristala na letališču. Sledili so poleti srečnih lovcev brezplačnih vozovnic, ki jih je dopoldne nad mestom odvrglo letalo.

Letalska organizacija Slovenije je miting prav dobro organizirala. Poskrbljeno je bilo za dovoz in odvoz obiskovalcev prireditve in za hitro obveščevalno službo o dogodkih na letališču. Tudi reditelji so ob začetku dobro obvladali svoj posel, proti koncu sporeda in ob razhodu pa ogromne množice niso mogli več imeti v oblasti. Čeprav je vodstvo mitinga pozivalo gledalce, naj ne hodijo preko letališča, so nekateri ne oziraje se na opomine brezskrbno pasirali vzletišče in le malo je manjkalo, da ni prišlo do nesreče.

USPEHI JUGOSLOVANSKIH NARODOV SO TUDI NAŠI USPEHI

Izjava češkoslovaškega ministra dr. Nejedlyja jugoslovanskim novinarjem

Beograd, 14. sept. Minister za socialno politiko in predsednik Akademije znanosti bratske češkoslovaške republike dr. Zdenjek Nejedly, ki je bival več dni v naši državi, je sprejel predstavnike našega tiska in jim odgovoril na več vprašanj.

Na vprašanje novinarjev o vtisih s potovanja po Jugoslaviji je minister dr. Nejedly odgovoril:

Moji vtisi s potovanja po Jugoslaviji so najlepši. Pri vas smo občutili po vsem novo ozračje. To je novo življenje prerojenega ljudstva, ki je vzelo oblast v svoje roke, ki ima svojo vlado in vodi svojo politiko.

Na vprašanje, kako se izvaja program nove češkoslovaške vlade Klementa Gottwalda, je minister dr. Nejedly odgovoril:

Dveletni načrt je najvažnejše vprašanje češkoslovaške politike in sploh življenja v Češkoslovaški. Kjer koli hodite po Češkoslovaški povsod boste videli, kako se ljudstvo bori za izvedbo tega načrta, za kar je pripravljeno napeti vse svoje sile. Košički program hoče odstranit staro administracijo, stari birokratski sistem in vzpostaviti oblast ljudskih odborov. V skladu s tem programom je bil podržavljen velik del industrije. Danes lahko rečemo, da je že 70% naše industrije podržavljenih. Razlastili smo veleposestnike in razdelili zemljo med kmete. Končno smo pričeli izseljevati Nemce iz naše republike. To izseljevanje bo končano najkasneje do konca oktobra.

Novi dveletni načrt Gottwaldove vlade zida novo češkoslovaško republiko. V našem načrtu si nismo postavili naloge, da obnovimo vso industrijo. Načrt določa samo obnovo one industrije, ki nam je za sedaj najbolj potrebna. Dajali bomo prednost proizvodnji premoga, ker je to pogoj za razvoj ostalih panog industrije. Potrebni so nam kmetijski in industrijski stroji, lokomotive in vagoni. Če bomo izpolnili ta načrt do konca drugega leta, bo Češkoslovaška republika na veliki gospodarski višini. Ker dela državni sektor v korist ljudstva, se bo povečala blaginja ljudstva. Da pa bi izpolnili ta načrt, moramo mobilizirati vse svoje delovne sile, pri čemer nam je za zgled vaša Jugoslavija. Češkoslovaško ljudstvo se v velikem številu odziva klicu k delu, zlasti mladina, ki se vse bolj številno javlja za prostovoljno delo.

Ko je govoril minister dr. Nejedly o novi češkoslovaški armadi, je izjavil, **da so bili temelji nove češkoslovaške armade položeni v Sovjetski zvezi, kjer je zbral general Svoboda prve edinice.**

Nova češkoslovaška armada je opremljena z modernim tehničnim orožjem.

Na vprašanje novinarjev, kakšne so smernice zunanje politike Češkoslovaške, je minister dr. Nejedly odgovoril:

Naša zunanja politika je zelo preprosta. Naša želja je, da v miru gradimo svojo deželo. Immo že pogodbe o prijateljstvu in medsebojni pomoči s Sovjetsko zvezo, ki je bila podpisana za 20 let. Tako pogodbo imamo tudi z Jugoslavijo, ki je bila podpisana letos na dan zmage.

Ko je govoril o poljsko-češkoslovaških odnosih, je izjavil, da je vprašanje pogodbe s Poljsko vprašanje bližnje bodočnosti.

Nato je minister dr. Nejedly poudaril, **da vodi Češkoslovaška politiko sodelovanja Slovanskih narodov s Sovjetsko zvezo na čelu. Vidite lahko,** je nadaljeval, **da je češkoslovaška delegacija v Parizu v vprašanju Trsta in Julijske krajine istega mišljenja, kakor jugoslovanska. To je naša enotna slovanska politika. Preprečiti moramo tuje vmešavanje v naše zadeve, ker nasprotuje koristim slovanskih narodov, gre pa v prid drugim državam kakor je to bilo v Münchenu. Mi vodimo politiko sodelovanja slovanskih narodov na čelu z veliko Sovjetsko zvezo.**

Na koncu svojega razgovora z novinarji je minister dr. Nejedly izjavil:

Narodi Jugoslavije so s svojo junaško borbo že položili temelje, ki jih mi šele polagamo. Želimo jim najlepšega in najhitrejšega napredka. Vaši narodi imajo za to tudi vse pogoje, saj imajo za voditelja maršala Tita. V Evropi sta dve splošno znani veliki osebnosti — generalisim Stalin in maršal Tito. Narodom Jugoslavije želimo uspeha, ker njihov uspeh ni samo njihov, ampak je istočasno tudi naš.

Poslanik španske republikanske vlade Frederico Minjana je izročil predsedniku Prezidija Ljudske skupščine FLRJ svoje poverilnice

Maršal Zymierski poljskim vojakom v tujini

Varšava, 15. sept. (PAP) Maršal Poljske Rola Zymierski je naslovil na vojake višjih poljskih oboroženih sil pod britanskim poveljstvom proglas, kjer pravi med drugim:

V usodnem trenutku, ko se morajo vojaki bivših poljskih oboroženih sil pod britanskim poveljstvom odločiti o svoji usodi, nudi vlada Narodne enotnosti vsem vojakom še enkrat možnost, da se vrnejo v domovino. Domovina vas bo sprejela tako, kakor je sprejela vaše tovariše, ki so se že prej vrnili in bodo sedaj s svojim delom pomagali pri obnovi naše države.

Poljska vlada ne more pristati na ustanovitev poljskega korpusa za ponovno usposabljanje tuje vojaške formacije, ker to zmanjšuje ugled in koristi Poljske republike.

Vlada Narodne enotnosti opozarja vojake bivših poljskih oboroženih sil, ki so pod britanskim poveljstvom, na izredno važnost odločitve, ki jo naj sklenejo. Odgovornost za to odločitev pa tokrat ne pade na poveljstvo, temveč na vsakega posameznega vojaka.

Čast poljskega vojaka ne dovoljuje vojaku, da bi služil pod zastavami, ki niso belo-rdeče in to v trenutku, ko je potreben domovini in ko ga domovina kliče k vrnitvi.

Maršal Tito je sprejel danskega književnika M. A. Nexöja

Beograd, 15. sept. Predsednik vlade FLRJ maršal Josip Broz-Tito je sprejel v petek popoldne slovitega danskega književnika Martina Andersena Nexöja.

Veliko delo v coni B — gradnja mostu v Prestranku

Med Št. Petrom na Krasu in med Postojno ob reški cesti je Prestranek. Kraj je poln delavcev in mladine, ki gradijo in obnavljajo. Tako gradijo velik železniški most, ki predstavlja največje letošnje delo v coni B.

Istočasno z južno železnico je bil pred 100 leti zgrajen tudi viadukt v Prestranku, ki pa je že pred vojno doslužil. Po bombardiranju marca 1945 ga je okupator popravil samo v toliko, da ga je zasilno uporabljal, ob umiku ga je pa spet onesposobil. Po osvoboditve ga je delno popravila naša vojska; z gradnjo novega mostu pa so začeli letošnjega Julija

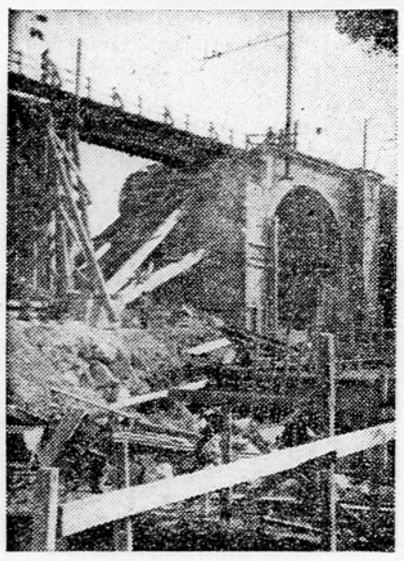

Most v Prestranku ob začetku gradnje spomladi lanskega leta

Most gradi pokrajinsko gradbeno podjetje »Primorje« pod nadzorstvom železniške uprave. Gradbena dela vodi ing. tov. Rustja, sodelujejo ing. Macarol, ing. Slavc, tehnik Milan in drugi.

Že priprave za gradnjo so zahtevale mnogo naporov, posebno je zamudilo kopanje temeljev. Novi most, ki bo zgrajen vzporedno s starim, bo stal na starem pomoru pomikalnice Pivke in tik pred ustjem novega ponora. Kraška tla, kjer so naleteli na mnogo nepredvidenih lukenj in jam, so zahtevala mnogo dela in materiala. Sedaj je struga Pivke sicer deloma suha, toda kmalu se bo začelo jesensko deževje, pridrevala bo voda, in pozročila še mnogo novih ovir. Več priprav, ki so v zvezi s kraškim terenom, so morali izvršiti pred začetkom gradnje. Postavili so provizorično most za dovažanje materiala, napeljali z mostu lijake za spuščanje betona, položili zasilne tire, pripeljali vagončke za dovažanje in odvažanje materiala. Mešalci za beton so v pogonu noč in dan. Pod starim mostom so uredili začasno mizarsko delavnico in kovačnico ter postavili skladišča. Pri mostu je urejena tudi kopalnica s tuši.

Sedaj betonirajo temelje in postavljajo opaž za betoniranje obokov. Temelji bodo kmalu gotovi, dalj časa se bodo morali muditi pri betoniranju obokov in gornji konstrukciji mostu. Pod mostom se vije struga Pivke, nadalje cesta, ki pelje na Rako in kotlina, ki jo morajo premostiti. Most bo dolg 120 m, širok za dvotirno progo in visok približno 12 m. Ležal bo na sedmih obokih, treh večjih in štirih manjših. Za gradnjo bodo porabili 100 vagonov cementa, 10.000 kubikov gramoza, 8000 kubikov betona, 30 ton železa in mnogo drugega materiala. Ves material je domačega izvora, okolica daje gradbeni les. Vodo morajo sproti voziti iz Ilirske Bistrice, ki je 30 km oddaljena od Prestranka. Ako bo ugodno vreme, bo most zgrajen do zime, ki v teh krajih za več mesecev onemogoči večja gradbena dela. Prestranek leži 530 m nad morjem in ima značilno celinsko podnebje. Čez visoko planoto vleče kraška sapa, pozimi in jeseni pa divja burja.

Pri gradnji je zaposlenih 300 ljudi, kjer pa niso všteti železniški delavci in mladina, ki dela usek. Delavci so večinoma Istrani in Tolminci, največ jih je iz cone A, nekaj je okoličanov ter imajo svoj sindikat. Nastanjeni so v zasilno popravljeni železniški stavbi, kjer imajo tudi sindikalno kuhinjo. Priredili so že več skupnih izletov, tako v Opatijo, Ajdovščino in na Gorenjsko. Nekateri so se že izkazali kot udarniki. Proglasili jih bodo po končanem delu na »likofu«. K delovni vnemi jih podžiga mladinska brigada »Srečka Kosovela«, ki dela na useku. Tehnično vodstvo delo dnevno po 16 ur in še več, če je potrebno.

Mnogo so pri pomožnih delih in pri gradnji useka storili tudi okoličani, dnevno pa doprinašajo s prostovoljnim delom železniški delavci in nameščenci postaje Prestranek.

Bližnja žaga reže les za gradnjo, kjer delavci ne poznajo počitka. Delajo noč in dan v izmenah, neprestano odmeva žvenket lopat in krampov, vagončki pa brez prestanka drsijo do lijakov za beton in se srečujejo na tirih. Decembra, ko bo novi most zgrajen, boro starega porušili in prestavljena bo proga. Takrat bodo končana tudi dela pri useku. To bo velik praznik ne samo za Prestranek, ampak za vso Pivko, za Brkine in Kraševce, za vse Slovensko Primorje.

Mladinska delovna brigada „Srečka Kosovela" dela na useku pri železniškem mostu

Na useku pri gradnji mostu v Prestranku dela poleg železniških delavcev tudi mladinska delovna brigada »Srečka Kosovela«. Ta mladina je iz okrajev Ilirska Bistrica, Herpelje-Kozina, Koper, Postojna, Vipava, Idrija, pracej jih je tudi iz grgarskega in tolminskega okraja.

V trdo kraško skalo delajo usek ter pomagajo tudi pri pomožnih delih, pri prevozu gramoza in ostalega materiala. Pri delu tekmujejo, kar pomeni zanje nekaj posebnega. Ni časa za razgovor, ne za počitek, vozički z gramozom in kamenjem se hitro polnijo in zopet praznijo.

»Kosovelovci« so nastanjeni v Domu ljudske prosvete. Mladina Vojkove brigade, ki se je na povratku iz Brčkega za deset dni ustavila pri njih, jim je pomagala pri delu. Prva brigada, od katerih je ostalo pri delu 30 tovarišev, je bila proglašena za udarno. Doslej so napravili delo v vrednosti 350 tisoč lir. Skopali, premetali in prepeljali so nad 3000 kubikov gramoza, kamna in drugega materiala, minirali so skale, kopali jarke in zdaj delajo nasip. Dne no delajo po 7 ur, včasih tudi več. Imajo prehodno zastavico, ki jo vsak večer dobi najboljša četa. 1. četa si jo je že za več dni priborila.

Imajo že vrsto udarnikov in pohvaljenih. Erna Humar, Lenka Možgon in Jusla Tončič so v 43 minutah izložile 1 vagon — to je 9 kubikov gramoza. Lavra Kokošar, Tone Čančula, Ema Badelič in Jožefa Kende so v eni uri prepeljali v daljavo 100 m 10 vagončkov gramoza, vagončke so nakladali dve do tri minute, še hitreje so jih razložili. Izkazali so se tudi drugi, Dorica Čmelj iz Gojačevega, Ivan Arman s Tolmina, Francka Jerončič iz Goč, Rade Kodelja iz Budanj, Milka Batič iz Šempasa, komandant Rajko Žagar in njegov namestnik tov. Silvester Kleindienst. Mladina je delavska in kmečka, dijaki, kar jih je bilo, so se že poslovili. Tekmujejo ne samo pri delu, temveč tudi pri učenju in samovzgoji. Učijo se slovenščine, zgodovine in računstva, predelali so že lepo število knjig in brošur, dnevno dobivajo časopise. Budno zasledujejo vprašanje Trsta in Julijske krajine. »Kosovelovci« so mladina, ki je rastla v najtežjih razmerah, trpela je v italijanskih fašističnih šolah in zna zaradi tega še prav posebno ceniti svobodo.

Ko bo novi železniški most slovesno otvorjen, bodo »Kosovelci« okrasili usek, prestavljeno progo in nasip. Kjer so še nedavno ležali skladi trdih kraških skal, bo decembra že vozil vlak, kar bo v veliki meri zasluga primorske mladine.

Delavci Združenih opekarn na Viču so darovali 3 vagone opeke za mladinsko progo

Na svojih sindikalnih sestankih so delavci štirih opekarn pred šestimi tedni sklenili, da bodo poslali na Mladinsko progo tri vagone opeke. Sklenili so, da bo vsak delavec delal po 3 do 4 ure prostovoljno izven delovnega časa in z denarjem, ki ga bodo dobili za te nadure, bodo kupili tri vagone opeke. Svoj sklep so izvršili v šestih tednih in s prisluženim denarjem kupili 15.000 kosov opeke, ki so jo poslali na Mladinsko progo. Vagone, na katere so naložili opeko, so pred odhodom okrasili z zelenjem in zastavicami ter napisali nanje gesla.

Delavci Združenih opekarn na Viču so poleg tega izdelali tudi 8000 kosov opeke, ki jih napravijo vsak mesec v prostovoljnih nadurah za patronate. Sklenili so, da bodo v prihodnjih tednih odposlali še nadalnjih 15.000 kosov opeke.

NAŠE GOSPODARSTVO

Pregled in pakiranje sadja pri izvozu

Na podlagi uredbe o kontroli sadja in sadnih izdelkov, namenjenih za izvoz, je zvezni minister za trgovino in preskrbo izdal v sporazumu z zveznim ministrom za kmetijstvo in rudarstvo pravilnik o pregledu kakovosti svežega in suhega sadja pri izvozu in pravilnik o pregledu sadnih izdelkov, namenjenih za izvoz. Vrhu tega je izdal pravilnik o pakiranju sadja in sadnih izdelkov za izvoz Vsi trije pravilniki so objavljeni v zveznem Uradnem listu 13. septembra.

Prvi pravilnik vsebuje predpise za pregled kakovosti svežih sliv, grozdja, jabolk, hrušk, kutin, marelic, breskev, češenj, višenj, malin in drugega jagodastega sadja, orehov v luhinah in suhih sliv. Za vse navedene vrste sadja vsebuje pravilnik predpise glede kakovosti.

Za sveža **jabolka** (hruške, kutine) so predvidene štiri kakovosti in sicer: izbrana, namizna, potrošna in industrijska. Namizna jabolka ne smejo biti v premeru manjša od 5 cm: od toče pobitih, obtolčenih, nečistih in črvivih plodov sme biti skupa jdo 5%. Pri potrošnih jabolk (to so nepravilno razvita jabolka z manjšimi napakami, ki pa ne ovirajo vzdržljivosti plodov) pa sme biti od toče pobitih, obtolčenih, lisastih in črvivih plodov največ 15% glede na letino. Ta odstotek določi vsako leto minister za zunanjo trgovino po predlogu strokovnega odbora. Za industrijska jabolka pa se štejejo tista, ki se ne morejo izvoziti kot namizna in potrošna, ki pa niso gnila. Namizna in potrošna jabolka se smejo izvažati v določenih zabojih ali v razsutem stanju po predpisih, ki jih izda minister za zunanjo trgovino na predlog strokovnega odbora za sadje. Pri prevažanju v razsutem stanju morajo biti stene vagona (s podom) čiste, brez kakršnega koli duha; obložene morajo biti s papirjem, lesno volno ali slamo. Podobne predpise vsebuje pravilnik tudi za druge vrste sadja.

Drugi pravilnik vsebuje določbe o **kakovosti sadne pulpe**, to je polizdelka iz svežega sadja, iz katerega so odstranjeni vsi neuporabni deli in ki vsebuje poleg mase v obliki kaše in koščkov tudi cele plodove. Ta polizdelek je kemično konserviran in se ne more uporabiti neposredno za prehrano. Vsaka sadna vrsta se mora posebej pulpirati in kot taka izvažati. Sadna pulpa za izvoz mora biti konservirana z žvepleno kislino, kalcijevim bisulfitom, natrijevim pirosulfitom, s preparati bencolne kisline ali s kemičnimi sredstvi, ki jih bo naknadno določil strokovni odbor za sadje.

Pulpa se izvaža v čistih novih bukovih ali hrastovih sodih v točno določeni velikosti (višina 81 cm največji primer 62 cm). Vsak sod mora imeti šest železnih obročev in je prepovedano uporabljati sode z lesenimi obroči. V letošnji kampanji je izjemoma dovoljeno uporabljati sode tudi drugih velikosti. Na vsakem sodu mora biti znak proizvajalca, s številko soda, vrsto sadja in kosmato težo. Na drugem dnu pa mora biti vžgana označba »Jugoslavija«. Pravilnik vsebuje še podrobne predpise za posamezne vrste sadnih pulp. Nadalje vsebuje določbe za sadni mark, to je polizdelek, ki se dobi s pasiranjem kuhanega ali nekuhanega svežega sadja, sadne pulpe ali suhega sadja ki je kemično konserviran, končno pa še posebne določbe za češpljevo mezgo (pekmez).

Pravilnik o pakiranju sadja in sadnih izdelkov navaja dovoljene tipe zavojev. Za pakiranje svežega namiznega sadja je določenih devet vrst zavojev, in sicer: 1. mala gajbica za 10 kg; 2. velika gajbica (za slive) za 16 do 18 kg; 3. veliki odprti zabojček (nizozemski) za slive, jabolka in hruške; 4. mali odprti zabojček (nizozemski) za jagode in maline; 5. pletena okrogla košara za višnje, češnje in grozdje; 6. odprti zaboji z razmaknjenimi deščicami za jabolka, hruške in kutine; 7. zaprti zaboj ameriškega tipa za jabolka in hruške; 8. tričetrtinski švicarski zabojček za jabolka in hruške; 9. kabinetni (poštni) zabojčki za izbrana jabolka in hruške. Za vse te zavoje in zaboje je poleg velikosti predpisan tudi način izdelave. Na vsakem zavoju ali zaboju mora biti vžgan v latinici napis »Jugoslavija« v določeni velikosti. Posebni tipi zabojev so predpisani za slive in mezgo.

Ureditev pokojnin bivših samoupravnih uslužbencev

Po členu 16. zveznega finančnega zakona izdajo ljudske republike predpise za bivše samoupravne upokojence ,ki jih ne obsega zvezna uredba o ugotovitvi pravice do pokojnine, dotlej pa se jim izplačuje začasna podpora iz republiških sredstev.

Na podlagi gornjega pooblastila in člena 13 fin. zakona LRS je vlada Ljudske republike Slovenije izdala dve uredbi, in sicer uredbo o ugotovitvi pravice do pokojnine upokojencev bivših občin in uredbo o upokojitvih uslužbencev bivših občin. Obe uredbi sta objavljeni v Uradnem listu LRS 13. t. m.

Prva uredba, ki jo je izdala vlada s privolitvijo zveznega finančnega ministra ,določa, da se v načelu priznajo pokojnine upokojencev bivših občin in njihovih rodbin, določene po predpisih službenih pragmatik ali s službenimi pogodbami v breme proračunskih sredstev občin. Te pokojnine pa morajo biti pregledane in veljajo za njih nadaljnje uživanje predpisi te uredbe. Isto velja tudi za stalne mesečne podpore, vzdrževalnine itd., ki izvirajo iz bivšega službenega razmerja in so se izplačevale iz proračunov občin.

Za ugotovitev pravice do pokojnine, podpore, vzdrževalnine itd. kakor tudi glede višine pokojnine in drugih okoliščin, veljajo smiselno predpisi zvezne uredbe o ugotovitvi pravice do pokojnine državnih uslužbencev z dne 25 .oktobra 1945 in pravilnika za izdajanje te uredbe z dne 5. novembra 1945. Da pa bo izveden pregled dosedanjih pokojninskih prejemkov in na novo določen mesečni znesek pokojnin, podpor itd. v skladu s predpisi gornje uredbe, je treba vse upokojence bivših občin razvrstiti v ustrezne položajne skupine po uradniškem zakonu iz leta 1931 (upoštevajoč značaj službe, čin, položaj, šolsko izobrazbo in celotno efektivno službeno dobo), nato pa razporediti v pokojninske osnove po 3. členu zveznega pravilnika za izvajanje uredbe o ugotovitvi pravice do pokojnine. To razvrstitev in razporeditev izvrši za vse upokojence bivših občin v Sloveniji ministrstvo za finance LRS.

Izplačevanje pokojnin, vzdrževalnin, podpor itd., odmerjenih po tej uredbi, se prične s 1. januarjem t. l. Glede obračunavanja že preejtih dosedanjih pokojnin ,podpor itd. veljajo smiselno predpisi 38 člena zveznega pravilnika za izvajanje uredbe o ugotovitvi pravice do pokojnine. Pregled pokojnin po tej uredbi je treba dovršiti najkasneje do konca novembra t. l. Izplačevanje začasno priznanih podpor oz. preživnin se bo ustavilo z dnem, ki ga določi minister za finance LRS.

Po drugi uredbi se s 6. novembrom 1945. upokoje uslužbenci bivših obbin, ki so bili 6 .aprla 1941 v službi nekdanjih občin in bi imeli po zakonu, po službeni pragmatiki ali po službeni pogodbi pravico do pokojnine iz proračunksih sredstev občin, in niso bili prevzeti v državno službo ali pa so bili sprejeti, pa potem dani na razpoloženje, kakor tudi uslužbenci, ki so bili upokojeni med vojno in so bile odločbe o upokojitvi razveljavljene v smislu odloka AVNOJ-a z dne 3. februarja 1946. Gornje določbe ne veljajo za tiste bivše uslubence, ki so bili zavarovani pri Pokojninskem zavodu ali kaki drugi javnopravni ustanovi za socialno zavarovanje ali pa po značaju zaposlitve sploh ne bi bili imeli pravice do pokojnine iz občinskih proračunskih sredstev. Individualne odločbe o upokojitvi izda po uradni dolžnosti ministrstvo za finance LRS.

Odredba o zatiranju nalezljive ohromelosti pri svinjah

Da se zatre nalezljiva ohromelost pri svinjah in prepreči njeno širjenje, je minister za kmetijstvo in rudarstvo LRS v sporazumu s trgovinskim ministrstvom izdal odredbo (Uradni list LRS 13. t. m.), po kateri se **prepoveduje domače klanje na tej bolezni obolelih svinj.** Tako bolne svinje se morajo oddati v naslednje državne klavnice, ki svinje odkupijo po živi teži in maksimiranih cenah:

Okraji Dolnja Lendava, Ljutomer, Murska Sobota in Radgona (razen območja eksponiranega okrajnega veterinarja pri Sv. Lenartu) oddajo bolne svinje v državno klavnico I. Benko v Murski Soboti.

Okraji Maribor mesto, Maribor-okolica, Prevalje, Ptuj Slovenska Bistrica in območje okrajnega veterinarja pri Sv. Lenartu pa oddajo bolne svinje v državno klavnico »Wögerer« v Mariboru. Oddajo svinj v državno klavnico, kjer je klanje pod nadzorstvom državnega veterinarja, odredi pristojni okrajni veterinar. Meso zaklanih svinj se sterilizira in predela v konzerve. Prevoz bolnih svinj v klavnico je brezplačen. Takoj po odvozu bolnih svinj je treba razkužiti svinjake, po opravljenem prevozu pa prevozna sredstva. Razkuženje se izvaja po navodilih in pod nadzorstvom pristojnega okrajnega oziroma klavniškega veterinarja.

Kršitve te odredbe bodo kaznovali okrajni izvršilni odbori z denarno kaznijo 50 do 1000 din ali s prisilnim delom brez odvzema prostosti od 1 do 21 dni, v hujših primerih pa z obema kaznima skupaj. Proti odločbi okrajnega izvršilnega odbora je v 15 dneh po priobčitvi dovoljena pritožba na okrožni izvršilni odbor, čigar odločba je dokončna.

Do jeseni bodo končana velika železniška obnovitvena dela v Vojvodini in Srbiji

V poletnih mesecih so bila pospešena velika železniška obnovitvena dela v Vojvodini in Srbiji, tako, da bodo do zime posamezni objekti v celoti obnovljeni. Med velikimi takimi deli je zlasti omeniti dela na mostu preko Tise pri Titelu. Ta most je velikega pomena za ves Banat. Že pred vojno je predstavljal poleg donavskega mosta pri Pančevu in mostu čez Tiso v Senti najvažnejšo zvezo Banata z ostalim železniškim omrežjem naše države.

Takoj po osvoboditvi so zgradili zasilni most za cestni promet, ki pa se ni mogel dolgo uporabljati, ker je železna konstrukcija starega mostu ležala še v reki. V železniškem prometu pa je Banat od osvoboditve odrezan od ostale naše države, ker je porušen tudi most pri Senti, veliki pančevski most pa še obnavljajo. Zasilno zvezo z ostalim železniškim omrežjem predstavlja železniški trajekt pri Kovinu ob Donavi. Glede na ogromen pomen železniške zveze Banata z ostalimi kraji naše države je bilo letos v maju sklenjeno, da se pri Titelu zgradi začasni most za železniški in cestni promet poleg porušenega železniškega mostu. Gradnjo tega mostu je prevzelo podjetje »Obnova«. Delavci so zastavili vse sile, da bo most o pravem času zgrajen. Kakor sedaj poročajo iz Beograda, bo most izročen prometu 20. t. m. Novi most ima 19 lesenih jarmov in je dolg 490 m. Železne dele konstrukcije so v rekordnem času izdelali v mostni delavnici v Novem Sadu.

V Pančevu pa so te dni svečano izročili prometu obnovljeni most preko Tamiša, ki je dolg 250 m. Obnovitvena dela so bila zelo težavna, ker je bilo treba en stebar znova postaviti, ostale stebre pa obnoviti. Železno konstrukcijo za most so izdelali v Brodu na Savi.

Pred zaključkom so tudi velika dela za obnovo železnice Kraljevo—Kosovska Mitrovica. Po vzpostavitvi zveze med Kosovsko Mitrovico in Skopljem so letos pričeli pospešano obnavljati progo od Kosovske Mitrovice do Kraljeva. Proga Kraljevo—Kosovska Mitrovica—Skoplje je bila ena najbolj poškodovanih prog v naši državi. Obnoviti je bilo treba številne mostove in objekte, najtežavnejša pa so bila dela pri obnovi mostu pri Banjski, severno od Kosovske Mitrovice. Ta most bo po prizadevanju delavcev in tehnikov dovršen do 28. oktobra t. l., medtem ko je bil prvotno postavljen rok do srede decembra. Tako računajo, da bo do 1. novembra v celoti obnovljena proga od Kraljeva do Kosovske Mitrovice.

Prepoved izvoza krompirja, fižola, ovsa in čebule

Na podlagi pooblastila Zveznega Gospodarskega sveta je izdalo ministrstvo za trgovino in preskrbo LRS odredbo, s katero se prepoveduje izvoz krompirja, ifžola, ovsa in čebule iz Slovenije v druge ljudske republike brez posebnega dovoljenja, ki se bo izdajalo le pooblaščenim odkupninm podjetjom ali zadrugam. Prepoved se ne nanaša na prevažanje krompirja do 1000 kg, fižola do 50 kg, ovsa do 100 kg in čebule do 20 kg. Dovoljenje za izvoz bo izdajalo za vagonske pošiljke krompirja ministrstvo za trgovino in preskrbo, za manjše količine krompirja in za ostalo blago pa bodo dovoljenja izdajali pristojni okrožni ljudski odbori. Kršilci te odredbe se kaznujejo po zakonu o zatiranju nedovoljene trgovine, nedovoljene špekulacije in gospodarske sabotaže. Ta odredba velja od dneva objave v Uradnem listu, to je od 13. t. m.

Zbirajte gozdna semena

Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo je ponovno opozorilo vse državne gozdne uprave in okrajne ljudske odbore, naj zberejo čim več gozdnih semen za potrebe Slovenije in za oddajo v druge ljudske republike. Gozdnih semen danes ne moremo uvažati, sicer pa imamo dovolj možnosti, da jih zberemo doma. Akcija za zbiranje semen mora dobiti široko osnovo. Okrajni ljudski odbori in državne gozdne uprave sedaj organizirajo zbiranja gozdnih semen, zlasti storžev iglavcev (jelke, smreke, duglazije in vseh vrst bora).

Jelkino seme se prav lahko izlušči iz storžev, ki kmalu razpadejo. Zato je treba z nabiranjem začeti že ob koncu septembra in v začetku oktobra. Natrgane storže je razgrniti v zračnem prostoru in jih dnevno premešati. V kratkem razpadejo storži v luske. Seme je treba še očistiti kril. Seme se mane med rokami, potem pa očisti na situ.

Smrekovo seme je mnogo teže luščiti iz storžev. To delo mora opraviti semenarna. Storže je nabirati v drugi polovici oktobra, v novembru in decembru, ko seme dozoreva. Nabirajo pa se storži na stoječem ali posekanem drevju. Treba je paziti, da se ne trgajo nezreli, zeleni ali pa prazni storži. Zbiranje storžev duglazije je enako kakor pri smreki.

Za borove storže velja v splošnem isti postopek kakor za smrekove, izjema velja le za gladki bor, ki dozoreva že v septembru (letos še prej). Storži gladkega bora se že pri sončni toploti odpre ter seme odpade. Zato je treba z zbiranjem storžev gladkega bora takoj začeti. V splošnem pa je paziti na to, da se pri nabiranju borovih storžev ne pomeša več vrst bora. Zbiranje storžev ostalih vrst bora se začne šele v decembru. Nabiralce je treba opozoriti, da ne nabirajo letošnjih zelenih storžev, kakor tudi ne takšnih, iz katerih je seme že izpadlo.

Tudi z zbiranjem semena listavcev je treba pričeti takoj, ko posamezne vrste dozorevajo. Zlasti je opozoriti na javor in jesen, čigar seme bo že septembra dozorelo.

Odkup semen oziroma storžev bodo vršile državne gozdne uprave, ki bodo odkupovale samo zdravo in čisto seme oziroma storže. Za smrekove in borove storže bodo gozdne uprave izračunale skupno ceno na osnovi cene 1,50 do 2.50 din za kg storžev franko vagon. Od te cene bodo odbile stroške manipulacije, kalo zaradi sušenja, prevozne in nakladalne stroške. Cena za zbiralce na posekih naj bo nižja kakor cena za zbiralce na stoječem drevju.

*

= **Izplačevanje zavarovanj.** Zvezni finančni minister je izdal navodilo, po katerem morajo zavarovanci oziroma koristniki iz življenjskih zavarovanj, ki prejmejo akontacijo na zavarovalno vsoto v smislu odločbe z dne 8. januarja 1946., predložiti zavarovalnici potrdilo, da njihovo premoženje ni zaplenjeno, da niso pod sekvestrom in se proti njim tudi ne vodi postopek za zaplembo ali sekvestracijo premoženja. To potrdilo izda okrajno sodišče, pristojno za kraj bivališča koristnika, ko poprej dobi tudi poročilo krajevnega ljudskega odbora. Tako potrdilo ni potrebno, če znaša akontacija največ 2000 din. V tem primeru je izročiti zavarovalnici le pismeno izjavo v gornjem smislu s pripombo, da nosi polno kazensko in materialno odgovornost.

= **Cene kovaških storitev.** Urad za cene pri predsedništvu vlade je izdal odločbo o cenah kovaških storitev, in sicer posebej za podkovanje konj in volov, s popusti in režijskimi deleži.

KULTURNI PREGLED

Spomeniško varstvo na delu za obnovo

Zavod za zaščito kulturnih spomenikov Slovenije je izvedel že v letošnjem poletju ob podpori ministrstva za prosveto celo vrsto ukrepov za zaščito kulturnozgodovinskih, umetnostnih in prirodnih spomenikov Slovenije. Pregledana je bila vrsta najbolj ogroženih spomenikov, zlasti skupina onih poškodovanih stavb, ki so potrebovale najnujnejšo pomoč in zaščito, to je predvsem streho in izolacijo pred namakanjem. Tako je bilo pokritih mnogo dragocenih zgodovinskih spomenikov, častitljivih stavb in starodavnih cerkev. Poleg tega pa je spomeniško varstvo poskrbelo za restavriranje in adaptiranje večjih in pomemdbnejših stavbarskih spomenikov, n. pr. za obnovitvena dela na Stari grofiji v Celju, kjer bo nameščen nov Okrožni muzej (projektant inž. M. Mušič). V Ljubljani sami se vršijo adaptacijska dela na gradu, kjer bo nameščen muzej narodne osvoboditve (projektant inž. Kobe). Pravkar so bila zakjučena izkopavanja in raziskavanja zgodnjesrednjeveške in še romanske cerkve bivšega cisterijanskega samostana v Kostanjevici na Dolenjskem iz srede 13. stol.

Zavod za zaščito kulturnih spomenikov Slovenije je organiziral posebno ekipo ljudske visokošolske mladine na univerzi v Ljubljani, v glavnem študente umetnostno-zgodovinskega seminarija, ki so letos opravili prva očiščevalna dela na terenu. Mlada in požrtvovalna trinajstorica študentov je opravljala v času od 8. julija do 14. avgusta najtežja terenska dela. Odkopavala je 450 m^3 velik kup ruševin, ki so nastale med vojno po zrušitvi cerkve. Med napornim delom je bila treba včasih dvigati težje komade s 4 možmi. Ob zaključku očiščevalnih del je bilo pregledanih okrog 250 m^3. Program je obsegal sledeča dela: izkopavanje dragocenih arhitekturnih fragmentov in obdelanih kamnov (kapiteli, polstebri, rebrovje, kamni s kamnoseškimi znaki itd.); rešeno gradivo je bilo treba prenesti pod streho in na varen kraj; registrirati (popisati, izmeriti in event. fotografirati) je bilo treba tako izkopane fragmente kakor tudi v stavbi ohranjene dele arhitekture; proučevali in raziskovali so rekonstrukcijo prvotne najstarejše stavbe s pomočjo ugotovljenega tlorisa. Poleg tega je bila posvečena posebna pažnja stavbi križnega hodnika in tam ohranjenim freskam iz srede 16. stoletja. Naša ekipa je tekom del rešila 11 več ali manj ohranjenih kapitelov ter našla 8 kamnov s kamnoseškimi znaki, ki predstavljajo važno obogatitev poznavanja našega stavbarstva iz srede 13. stol. S posebnim razumevanjem so podprli in olajšali potek dela KLO v Kostanjevici, prosvetni in socialni oddelek pri Okrož. LO v Novem mestu, odsek za obnovo, RKS v Novem mestu ter Tehnična baza v Brežicah. Rečna kontrola pri regulaciji Save v Čatežu je dala na razpolago voziček s tračnicami in je tako očiščevalna dela še znatno pospešila. Ruševine so vozili od kupa razvalin 70 m daleč in ga odlagali za samostanskim obzidjem. Znatno so ovirali delo v ruševinah zakopani tramovi, vendar so visokošolci vztrajali in premagali vse ovire.

Izredno važno odkritje sta dva doslej neznana zgodnjegotska portala iz časa postanka cerkve. Eden je bil odkrit v severnem traktu križnega hodnika in je vodil v cerkev, drugi pa je bil v južnem traktu in je pomenil vrata v samostan. Izredno lep je zlasti drugi portal, ker dovoljuje rekonstrukcijo v 15. stol. odstranjenih in zazidanih cerkvenih portalov. Stopničasto se poglabljajoči profil sestoji iz svalčkov in žlebičev. Rezultat letošnjih raziskovanj in odkritij nam daje krepko osnovo za prikaz stavbnega razvoja cerkve, ki je bila na podlagi najnovejših ugotovitev v 15. stol. gotsko prezidana in katere ladja je bila na zahodni strani o priliki prezidave skrajšana skoraj za polovico prvotne dolžine. Kaj je napotilo arhitekta k omenjenim spremembam? Po pregledu zemljišča in posameznih stavbnih členov pa je danes postalo jasno, da se je prvotna stavba na močvirnatem terenu sesedla in na zahodni strani zrušila. Še dandanašnji opažamo sledove in vidne znake sesedanja terena odnosno stavbe, na kateri je bilo mogoče ugotoviti s pomočjo pozikusnih kopov v temeljih prvotno dolžino in obliko prezbiterija. Ekipa je pričela izkopavat; tudi zahodne temelje. Pokazalo se je, da je bila prvotna stavba vsaj za 4 traveje (svodna polja med dvema stebroma ali slopoma v srednjeveški cerkveni ladji) daljša od današnje.

Navedena odkritja pomenijo popolnoma novo osvetlitev stavbenega razvoja kostanjeviške cerkve, ki je eden naših najpomembnejših in najredkejših spomenikov iz dobe prehodnega sloga, t. j. prehoda romantike v gotiko iz srede 13. stol. Vezan sistem romanskega sloga prehaja v sistem zidovanja prostorov s tipično gotsko razčlenitvijo v višino (pojav šilastega loka, okrepitve oporne konstrukcije itd.) Trobadiška bazilika s prečno ladjo, ravno zaključenim prezbiterjem ter z dvema kapelama na vsaki strani prezbiterija pomeni v našem primeru napredek proti starejšemu fontenejskemu tipu, ki je kot značilna zgodnja cistercijalska stavba s svojim določenim tlorisom najlepše uresničena v Vetrinju na Koroškem. Kostanjeviški primer pa predstavlja prvo izmed naših cistercijanskih stavb, ki uvajajo šilasti lok ter nevezano razmerje prostorov. Pobliže se je z njo seznanil pokojni umetnostni zgodovinar Gregorič iz Novega mesta, ki je prikazal stilne probleme kostanjeviške cerkve v svojem prispevku v zborniku »Dolenjska«.

Stavba je torej preživela več prezidav: prva je bila okrog 200 let po nastanku, torej sredi 15. stol.; tedaj so prvotno stavbo skrajšali na zahodni strani skoraj za polovico in prizidali gotsko kapelo in kor; ob drugi prezidavi leta 1632. so dvignili sedanji zvonik ter napravili oba stranska portala; leta 1741. je bila stavba popolnoma barokizirana in je zgubila svoje prvotno gotsko lice; tedaj postavljeno baročno fasado je poslikal s freskami naš največji baročni freskant Fran Jelovšek. Spomeniški urad je pričel z odkrivanjem in restavriranjem cerkve že pred 10. leti. Pri tem se je pokazala prvotna srednjeveška stavba. Odkritje zanesljivega talnega načrta prvotne stavbe pa je dognanje naše delovne ekipe umetnostnih zgodovinarjev — seminaristov, ki so s svojim delom dali važne prispevke k poznavanju slovenskega srednjeveškega stavbarstva.

Ekipa je v prostem času opravila več izletov v okolico ter pri tem odkrila kopico novih zanimivosti. Izvršila je točno registracijo okoliškega spomeniškega gradiva, med drugim je odkrila v Prušnji vasi nad Kostanjevico, v samotni hribovski cerkvici na pobočju Gorjancev, lep romanski tloris s polkrožno zaključeno apsido. V kratkem bodo pričela na podoben način zaščitna dela pri Dalmatinovi kapeli na Turjaku, kjer bo treba zavarovati znamenite poznogotske freske. Tako je naš znanstveni naraščaj v prvem letu naše kulturne obnove izvršil nad vse koristno in za poznavanje naše umetnostne preteklosti pomembno delo in ga bo upravičeno uvaževala in cenila vsa kulturna javnost.

F. Š.

Opomba. K temu članku sodijo tudi slike, ki smo jih pomotoma objavili že 4. t. m. pri članku istega avtorja »Nova najdišča staroslovenskih grobov v Ptuju.« — Uredništvo.

TEKME V DELU POVEČUJEJO PROIZVODNJO!

Središče zarotniške družbe je bilo v nadškofijskem dvorcu

Izpovedujejo že obsojeni duhovniki in cela vrsta prič, med njimi tudi žrtve ustaško-križarskih zverstev

Zagreb 16. septembra

Današnja sodna razprava pred vrhovnim sodiščem LR Hrvatske, na kateri je bilo zaključeno zaslševanje prve skupine obtožencev.

Javni tožilec dr. **Blaževič** je ob začetku današnje razprave prebral vrsto izpovedi že obsojenih duhovnikov in križarjev, ki vsi **soglasno izpovedujejo, da jih je zavedla na zločinsko pot zlonamerna in zlagana propaganda, ki se je razširjala z najvišjega cerkvenega mesta.** Sporedno z ustanovitvijo križarske organizacije, da v primeru oborožene intervencije od zunaj prevzame oblast. **V zvezi s tem je iz nadškofijskega dvorca zatrjevali, da se je papež zavzel za to, da bodo angloameričani z oboroženo silo intervenirali in nato izročili oblast križarjem in njihovim zaveznikom, nam**pr. ustašem, četniškim klavcem in belogardističnim črnorokcem. **Iz vseh** izpovedi je razvidno, da so imeli glavno vlogo v tej zarotniški akciji prvi**jadski duhovniki, redovniki redovnice, samostani in župnišča ter da je bilo vse osredotočeno v zagrebškem nadškofijskem dvorcu, v rokah nadškofa dr. Stepinca. Odtod so tudi prihajala navodila, da je treba zbirati podatke o javnih funkcionarjih ljudske oblasti, ki bodo ob prevzemu po križarjih likvidirani.**

Vso akcijo so prevevale iste ideje, isti cilji. V ta namen so se zlorabljali najrazličnejši verski obredi, krsti, poroke in pogrebi, božja pota in romanja.

Župnik Haložan Peter je povedal na Madžareski Sveti gori zbranim romarjem, da je »križarjev že kot listja in trave, da jedo bel kruh iz nularice in da vse to dobivajo od Angležev, ki bodo kmalu prišli in prepodili ljudsko demokratično oblast«. Pop dr. Ante Zrna pa je govoril svojim vernikom, da bog pomaga vsakomur, ne le partizanom. »Moj blagoslov onim, ki gredo med križarje in prekletstvo onim, ki podpirajo partizansko oblast.«

Ujeti križar **Mirko Budimir** je pred sodiščem izjavil: **»Na zatožno klop spada naš župnik. On je kriv, da sem šel v gozdove med križarje.** Vedno nam je zatrjeval, da se borimo za vero in boga ter da bodo kmalu zopet prišli Nemci in ustaši.«

Javni tožilec je v zvezi s tem ugotovil, da so se ti zločinci skrivali pod plaščem cerkve in vere, misleč, da jih ljudstvo ne bo spoznalo. Dr. Stepinac je lagal ljudstvu v pastirskem pismu, pop Zrna in njemu podobni pa so hujskali k pokolju. **To, kar so delali pop Zrna in njemu enaki, je bilo storjeno vse po navodilih od zgoraj, z vrha, od nadškofa dr. Stepinca.** Dr. Stepinac ni hodil v gozdove v križarske brloge, marveč je iz središča vodil vso akcijo nekako administrativno. Iz vsega tega pa se vidi podrobno razpredena mreža organizacije, ki je delala po istem načrtu in pod enotnim vodstvom. **Ti zločinski zarotniki v duhovniški obleki so šli tako daleč, da so pomagali k begu obsojenim ustaškim klavcem in pripravljali celo osvoboditev celega taborišča nemških ujetnikov v upanju, da bi na ta način okrepili svoje maloštevilne križarske vrste.** Iz vseh teh poizkušenih in delno izvršenih zločinov se zrcali sistematično izvedena organizacija pod enotnim vodstvom. **Posledice takega delovanja so bili umori, ropanja, zavajanja nepoučenih ljudi, podpiranje vojnih zločincev in sovražnikov ljudstva.**

Glede na izgovore obtožencev, da niso vedeli za početje tako imenovanih križarjev, je tožilec predlagal, naj se pred nadaljnjim zaslševanjem obtožencev zaslišijo nekatere priče o početju teh od nadškofa blagoslovljenih zločincev.

Sodišče je ta predlog sprejelo ter je zaslišalo 17 prič iz raznih krajev Hrvatske, ki so vse enako izpovedale o zverinskih pokoljih, ropanju in teroriziranju prebivalstva ter o raznih drugih strahotnih zločinih, ki so se delno izvrševali pod posebnim vodstvom duhovnikov. **Pred sodišče so stopale skrušene matere in vdove, ki so jim križarji poklali sinove in može samo zato, ker so sodelovali v narodno osvobodilni borbi in so bili odborniki ljudskih oblasti.** Prizanašali niso niti sivim lasem, ne nedolžnim otrokom. Pretresljiv je bil pogled na pohabljence z berglami, ki so jih križarji zverinsko mučili in onesposobili za vsako delo.

Jokaje je izpovedala sivolasa **Ruža Petrič** iz Bolfana v ludbreškem okraju, **kako so zverinsko ubili njenega 13 letnega vnuka in 76 letnega moža, ker niso našli sina, ki je v zadnjem trenutku pobegnil. Moča in vnuka so strahotno razmesarili. Izrezali so jima oči, porezali ušesa in nosove, polomili in odrezali roke in noge in nazadnje obema odrezali še glavi.**

Ko je predsednik vprašal nadškofovega tajnika Šalića in kateheta Šimečkega, kaj pravita na to, sta oba tajila, da nista o tem ničesar vedela in da take zločine z gnusom obsojata.

Nato je bil zaslišan obtoženi veterinar dr. **Pavel Gulin**, po rodu Slovenec iz Vrtojbe pri Gorici. Kot zagrizen klerofašist je začel takoj leta 1941, ko je živel še v Sloveniji, organizirati v okolici Ribnice tako imenovano »Slovensko legijo«, ki se je prva udinjala okupatorju. Pravi sicer, da je vsa ta legija štela samo 15 mož, vendar pa je zagrešila tudi ta maloštevilna skupinica tako hudo izdajalstvo, da je bil Gulin, kakor zatrjuje, zaradi tega od narodno osvobodilnega gibanja obsojen na smrt ter je iz strahu pobegnil iz Slovenije na Hrvatsko. **Tu se je takoj udinjal ustašem in dobil vplivno mesto na veterinarski fakulteti.** Dva brata njegove žene sta bila ustaška oficirja. Ob osvoboditvi se je nekaj časa skrival v Vinici, nato pa je zopet nadaljeval svoje izdajalsko početje. **Povezan z ustaško družino svoje žene, je prvi navezal stike z ustaškim generalom Moškovom, ki se je skupaj z obema Gulinovima svakoma skrival okrog Vinice. Vzpostavil je zveze med njim in nadškofom dr. Stepincem, kateremu je prinašal pisma Moškova, temu pa sporočila od nadškofa dr. Stepinca. Značilno je, da je ustaški krvolok v prvem pismu, naslovljenem na »Gospoda Stjepana«, kakor se je glasilo križarsko ime nadškofa dr. Stepinca, navajal stvari iz zadnjega razgovora, ki ga je imel z nadškofom dr. Stepincem pred svojim begom v Avstrijo, da bi mu dal na ta način spoznati, da je pismo, ki je bilo brez podpisa, res od njega.**

Gulin je tudi izpovedal da mu sprva v nadškofijskem dvorcu niso zaupali, ko pa je umenil ustaško vohunko Lelo Sopljanec, si je takoj pridobil popolno zaupanje nadškofa in vse njegove okolice. Gulin je skušal neprestano zatrjevati, da ni hotel imeti z ustaši in križarji nobene zveze ter da je storil očitano samo na ljubo svoji tašči, toda izkazalo se je, da je z največjo vnemo pomagal organizirati križarje in skrivati ustaške zločince. Dajal jim je celo svojo lastno obleko in oskrboval zveze med njimi in nadškofijskim dvorcem. **Še več, napravili so celo načrt, da bi Gulin po naročilu Moškova ustanovil v Zagrebu navidezno izvozno družbo, s pomočjo katere bi ustvarila zanesljivo zvezo med Zagrebom in Trstom.** In tudi potem, ko se je Moškov umaknil nazaj v Avstrijo in odšel nato v Videm, je Gulin preko svojih sorodnikov v Gorici posredoval zveze med njim in Zagrebom ter je v ta namen pošiljal v Gorico celo svojo ženo. Med drugim je ob tej priliki **Moškov sporočil, da nudijo Angleži jugoslovanskim »emigrantom« ter pobeglim ustašem, četnikom in domobrancem orožje iz razorožene Andersove poljske divizije ter da mu gredo v vsem na roko.** Moškov je nameraval v primeru, če bi se križarska akcija v Jugoslaviji nekoliko bolj razvila, organizirati posebne oborožene oddelke, ki bi jih nato preko morja pošiljali v Dalmacijo in od tam dalje v notranjost države, da bi vodili oborožen odpor. Stvar je z likvidacijo križarjev propadla, ker so naše oblasti vso zadevo pravočasno odkrile.

Največja ironija pa je, da se je skušal ustaški podrepnik in sodelavec Gulin sklicevati na svoje protifašistično delovanje ter je v zvezi s tem imenoval celo junaške bazoviške borce, kajti **v istem času, ko vodijo primorski Slovenci v vsej Julijski krajini najtežjo borbo za svojo dokončno osvoboditev, je Gulin z največjo vnemo podpiral najhujše narodne izdajalce in tisto mednarodno rakcijo, ki skuša na vse načine preprečiti, da bi Julijski krajini končno vendarle zasijalo sonce svobode.** Najbolj pa dokazujejo Gulinovo krivdo in odgovornost pisma, ki jih je skrivaj pisal v preiskovalnem zaporu ostalim obtožencem ter raznim ustaškim klavcem. V teh pismih jih poziva, naj ničesar ne priznajo, naj bodo zvesti ustaši, ter se z zaničljivimi besedami izraža o naši ljudski oblasti. V enem izmed teh pisem ugotavlja z zadovoljstvom, da k sreči ničesar ne vedo o njegovem delovanju v Gorskem Kotaru. Ni se pač zavedal, da tudi to njegovo delovanje ni ostalo prikrito. Ko je bil tam v času italijanske okupacije nameščen kot veterinar, je kupčeval z roparsko družbo »Emona«, ki jo je financiral Vatikan in ki je nakupovala posestva po fašistih ubitih in obsojenih zavednih Slovencev, da bi na njih naselila fašiste. Nasilno je med domačini tudi rekvirral živino in jo dobavljal okupatorju. Nič čudnega ni, če je iz strahu pred ljudsko sodbo pobegnil na Hrvatsko. Kako dobro je bil zapisan pri Italijanih, priča že samo to, da so fašisti takoj po svojem prihodu v Ljubljano pozaprli vse, ki so se kakor koli udejstvovali v borbi primorskega ljudstva proti fašističnim zatiralcem. Mnogi izmed njih so bili obsojeni na smrt ali na dolgotrajno ječo in pregnanstvo na zloglasnih Liparskih otokih, Gulin pa je dobil službo in se ves čas okupacije svobodno gibal.

Ob koncu zaslišanja je izjavil, da se prej ni zavedal, kaj vse se skriva za ustaško križarsko organizacijo, ter je hinavsko dodal, da obžaluje svoje početje, njegova pisma in njegova dejanja pa so dokaz, da spada tudi on med glavne voditelje in organizatorje klerofašističnih ustaško - križarskih tolp ter med tiste, ki so ob vsakem koraku izdajali vse žrtve od Bazovice pa vse do današnjega dne, čeprav so žrtvovale svoje življenje za osvoboditev naše izmučene Primorske. Zato bo tudi njega zadela pravična kazen.

Današnja razprava je bila ob 15.30 prekinjena in se bo nadaljevala jutri ob 8. zjutraj.

FIZKULTURA IN ŠPORT

Prvenstvo Slovenije v orodni telovadbi

V nedeljo je bilo v Kraujn prvenstveno tekmovanje telovadcev in telovadk v orodni telovadbi. Kljub neprimernemu času in neprikladnosti terena so nastopajoči upravičili nado, da lahko pričakujemo od njih novih uspehov. Tekmovanje je bilo dobro organizirano in tudi zanimanje zanj je bilo precejšnje. Uspehi tekmovanja so bili:

Člani: 1. Janež Karel (Svoboda) 83,175, 2. Strgar Miloš (Trst) 82,025, 3. Wildman Oto (Udarnik) 80,475, 4. Longyka Miro (U) 97,500, 5. Pristov Janez (Jesenice) 73.625, 6. Oblak Ignac (S)) 64,400, 7. Novak Martin (Olimp) 49.500. Dosegljivih točk je bilo 90.

Na posameznih orodjih so dosegli najboljše ocene: **krogi:** obvezna vaja Strgar Miloš 9.75, poljubna vaja Strgar Miloš 9.70; **bradlja:** obv. v.) Longyka Miro in Strgar Miloš 9,60, (pol. v.) Janež Karel 9,75; **drog:** (obv. v.) Longyka Miro 9,20; **konj:** (obv. v.) Strgar Miloš 9,825 ;prosta vaja (obv. v.) Janež Karel 9,15, (polj v.). Janež Karel 10; **preskok čez konja** (obv. v.) Longyka Miro 9.60 .Dosegljivih točk je bilo 10.

Članice: 1. Gerbec Vida (Krim) 58,10, 2. Rupnik Lidija (U) 56,95, 3. Zorko Majda (Maribor) 56,75, 4. Keršič Mileva (Celje) 56,35, 5. Jesih Nadja (Celje) 62.95, 6. Lorger Ljubica (Maribor) 49.59, 7. Glivar Iva (U) 47,95, 8. Funkel Milena (Celje) 47, 9. Gustinčič Ema (M) 54,65, 10. Jerman Draga (U) 45,60. Dosegljivih točk je bilo 60.

Najboljše na posameznih orodjih so bile: **krogi** (obv. v.) Rupnik Lidija 9,80; **bradlja dočelna** (obv. v.) Gerbec Vida 9,75; **bradlja dvovišinska** (polj. v.) Gerbec Vida 9,90; **visoka gred** (polj. v.) Rupnik Lidija 9,90; prosta vaja (polj. v.) Glivar Iva 9,90; **preskok čez konja** (obv. v.) Zorko Majda 9,45. Dosegljivih točk je bilo 10.

Novi prvaki Slovenije v streljanju

V soboto in nedeljo so bile na strelišču na Dolenjski cesti strelske tekme za prvenstvo Slovenije in obenem izbirne tekme za prvenstvo Jugoslavije, ki bodo od 6. do 13. oktobra v Kragujevcu. Tekmovanja so se udeležili strelci iz Ljubljane, Maribora in Celja, okoli 50 po številu. Uspehi so bili dobri, zlasti pri mladini. Rezultati tekmovanja so bili:

Zvezna tarča (trije položaji po 20 strelov prosto brez naslona na 200 m z vojaško puško): 1. Šumak Drago (FD Maribor) 363 točk, 2. Milovič Danilo (JA) 352, Mihorko Milovan (M) 348, 4. Galič Stane (Edinost) 331, 5. Kajzer Rado (M) 285; **federalna tarča** (isti pogoji kot pri zvezni tarči, le 10 strelov iz vsakega položaja): 1. Galič Stane (E) 154, 2. Keblič Avgust (Krim) 134, 3 .Sever Mirko (E) 127; **narodna tarča** (10 strelov iz vojaške puške na 200 m brez naslona): 1. Matos Lojze (K) 75, 2. Galič Stane (E) 72, 3. Lazar Ferdo (K) 72, 4. Sever Mirko (E) 54, 5. Oman Jože (C) 60; **splošna tarča** (trije položaji po 5 strelov na 200 m z vojaško puško brez naslona): 1. Mušič Ljuban (Udarnik) 93, 2. Pšenčnik Boris (C) 89, 3. Galič Stane (E) 77, 4. Plaminc Franc (M) 74, 5. Šumak Drago (M) 72; **mladinska tarča** (mladinci pod 20 let z vojaško puško na 200 m leže z naslonom): 1. Matos Ivan 80, 2. Matos Lojze 77, 3. Pahernik Ivan (vsi Krim) 66, 4. Slabe Odon (E) 41, 5. Ravnikar Rok (K) 39; **malokaliberska tarča** (na razdaljo 50 m 10 strelov leže brez naslona): 1. Tomšič Anica (E) 71, 2. Herič Albina 70, 3. Zadnik Danica (obe Ž., M.) 67, 4. Kristan Dragica (E) 57, 5. Stančič Marija (M) 48; **pištola** (40 strelov na razdaljo 25 m): 1. Milovič Danilo (JA) 308, 2. Cestnik Pero (U) 303, 3. Šumak Drago (M) 299, 4. Kajzer Radoslav (M) 275, 5. Mihorko Milovan (M) 248 točk.

Hajduk je še na čelu tabele

Preteklo nedeljo je bilo na sporedu državnega nogometnega prvenstva IV. kolo. Tekme so se končale s precejšnjimi presenečenji. Doslej sta ostala nepremagana samo še Hajduk in Partizan, medtem ko so vsa druga moštva že bila poražena. Vodstvo v tabeli ima še vedno Hajduk z enakim številom točk in boljšo goldiferenco kakor Partizan.

Slovenski zastopnik v državnem prvenstvu FD Nafta iz Dolnje Lendave je moral na dolgo pot v Skoplje, kjer je doživel nepričakovano hud poraz. Prvak Makedonije je moštvo gostov, ki je docela odpovedalo in igralo drugorazreden nogomet, odpravil z visoko razliko golov 6:0. Poročila o tekmi pravijo, da ima velik del krivde za poraz na vesti vratar Nafte. Z nedeljskim porazom si je naš zastopnik precej poslabšal položaj v tabeli.

Veliko presenečenje je bila visoka zmaga Hajduka nad prvakom Srbije Crveno zvezdo. Hajduk je predvedel izredno koristno igro in tako prepričevalno zmagal nad Crveno zvezdo. Srečanje med lokalnima rivaloma Dinamom in Lokomotivo v Zagrebu je Dinamo komaj odločil v svojo korist, ker je enajstorica Lokomotive nudila svojemu nasprotniku izredno močan odpor. Partizan je imel v gosteh železničarja iz Niša. Zmagal je s 4 goli razlike, vendar bi bil po poteku dogodkov na igrišču rezultat lahko še višji. Beograjski Metalac je v Titovgradu premagal enajstorico Budućnosti in se tako povzpel na tretje mesto v prvenstveni tabeli. V Sarajevu je gostovalo moštvo Spartaka iz Subotice in premagalo domačega Železničarja.

Rezultati tekem IV. kola so bili naslednji:

Pobeda — Nafta 6:0 (2:0.

Hajduk—Crvena zvezda 5:0 (2:0).

Dinamo — Lokomotiva 2:1 (2:1).

Partizan — Železničar (N) 5:1 (5:1).

Metalac — Budućnost 2:0 (0:0).

Spartak—Železničar (S) 2:0.

Nogometno prvenstvo Slovenije

V nedeljo je bilo odigrano 4. kolo slovenskega nogometnega prvenstva, ki pa zaradi gostovanja ljubljanskega Železničarja na Slovaškem ni bilo popolno, ker je odpadla tekma med Krimom in Železničarjem, tako da smo v Ljubljani bili brez nogometnega sporeda. Vse ostale tekme so bile odigrane z več ali manj pričakovanimi rezultati, nekatere so se končale tudi s presenečenji. Kljub temu, da je Železničar iz Ljubljane v prvenstvenem tekmovanju počival, je ostal na čelu tabele. Za njim se je uvrstil Rudar iz Trbovelj z enakim številom točk in slabšim razmerjem golov. Vodilnima enajstoricama sledé s petimi točkami Krim, ki pa je odigral samo tri tekme, Celje in Svoboda. S štirimi točkami se uvrščajo v sredo tabele J. Gregorčič. Kranj, in Borec iz Ljubljane, po tri točke imata obe mariborski moštvi Maribor in Železničar, sledita najmlajša udeleženca v slovenski ligi Edinost in Novo mesto, zaključek tabele pa tvorita Olimp in Murska Sobota. Prvenstvena lestvica je po nedeljskih tekmah naslednja:

Železničar (Lj.)	3	3	0	0	5:0	6
Rudar	4	3	0	1	11:6	6
Krim	3	2	1	0	11:6	5
Celje	4	2	1	1	12:0	5
Svoboda	4	2	1	1	8:7	5
J. Gregorčič	4	2	0	2	13:7	4
Kranj	4	2	0	2	6:10	4
Borec	4	2	0	2	2:4	4
Maribor	4	1	1	2	9:8	3
Železničar (M.)	4	1	1	2	7:8	3
Edinost	2	0	2	0	4:4	2
Novo mesto	2	0	2	0	4:4	2
Olimp	4	0	1	3	4:7	1
Murska Sobota	4	0	0	4	3:15	0

O nedeljskih tekmah objavljamo naslednja kratka poročila:

J. Gregorčič—Borec 3:0 (0:0).

Domačini so zasluženo zmagali, ker je zlasti odpovedal napad gostov. Že takoj v začetku igre je bil namreč poškodovan vodja napada Perko, ki je potem vso tekmo statiral na krilu. Koristno in dobro igro sta pokazala predvsem branilec Zavrl in vratar, ki sta preprečila še hujši poraz Ljubljančanov. Jeseničani so zaigrali prav dobro.

Novo mesto—Edinost 3:3.

Tekma med najmlajšima zastopnikoma v slovenski ligi se je kakor prejšnjo nedeljo v Ljubljani tudi v Novem mestu končala neodločeno z rezultatom 3:3.

Rudar—Celje 3:1 (1:0).

Za gostovanje trboveljskega Rudarja je bilo v Celju veliko zanimanje in gledalci so v resnici videli lep nogomet. Moštvi sta si bila enakovredna nasprotnika, vendar je Rudar z odločnejšo igro pred golom dosegel zmago.

Maribor—Olimp 2:2 (1:0).

Privlačnost dvojnega sporeda z gostoma iz Celja in Ljubljane je privabila na igrišče okoli 2000 gledalcev. V prvi tekmi sta se srečala Maribor in Olimp. Celjani so se uspešno upirali svojemu nasprotniku in jim je uspelo izsiliti neodločen rezultat.

Železničar—Svoboda 2:2 (1:1).

Moštvi sta predvedli borbeno in lepo igro, tako da so bili gledalci izredno zadovoljni. Goste iz Ljubljane je spremljala smola, ker je šla žoga dvakrat mimo praznih vrat. Železničarji so zadnjih 20 minut nekoliko popustili, vendar Svoboda kljub temu ni mogla doseči zmage.

Kranj—Murska Sobota 2:0 (1:0).

Enajstorici nista pokazali posebnega znanja, zlasti so domačini igrali brez volje in borbenosti. Požrtvovalnost je Kranjanom prinesla zasluženo zmago.

Tekmovanje za ZREN

V nedeljo se je tudi v Ljubljani začelo tekmovanje za ZREN. Spored se je začel ob 9 dopoldne v centralnem ljudskem kopališču v Tivoliju. Skupina za skupino je v vodi preizkusila svoje sposobnosti. Tekmovalci so v prvi tekmi morali izpolniti norme v plavanju iz I. skupine. V nedeljo je izpolnilo nalogo v obveznem plavanju 88 mladincev. Plavali so tudi plavalci iz druge in tretje skupine, ki jim pa ni bilo težko doseči določenih norm.

Popoldne je bila udeležba tekmovalcev večja. Nastopilo jih je 123. Razen enega so vsi dosegli postavljeno normo. Za zlati znak je tekmovalo 49 prijavljencev, 39 za srebrni, ostali pa za bronasti znak. Med tekmovalci so bili zastopani vsi letniki in je pet prijavljencev že prekoračilo 40. leto. Še aktivnim športnikom so se pridružili tudi tekmovalci, ki že več let niso javno nastopili. Zanimanje, ki ga je vzbudilo tekmovanje za fizkulturni znak, je med športniki veliko in lahko upamo, da se jih bo do konca meseca, dokler je čas za prijave, priglasilo še znatno večje število.

DNEVNE VESTI

KOLEDAR

Torek, 17. septembra: Hildegarda, Lambert.
Sreda, 18. septembra: Jožef Kupert, Irena, Zofija.

SPOMINSKI DNEVI

17. 9. 1939. — Rdeča armada osvobodi zapadno Belo Rusijo in zapadno Ukrajino.

DEŽURNE LEKARNE

Danes: Lekarna Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9. Tretja državna lekarna, Gosposvetska cesta 4.

DRŽAVNI KINEMATOGRAFI

LJUBLJANA, UNION: Sovjetski barvni film »Kameniti cvet«, tednik. Predstave ob 16.15, 18.15 in 20.15. MATICA: Francoski film »Strup«, tednik. Predstave ob 16.15, 18.15 in 20.15. SLOGA: zaprto. KODELJEVO: Zaprto. LETNI KINO KINO TIVOLI: Ameriški film »Melodija zvezd«, tednik. Predstave ob 19.30 in 21. uri.
MARIBOR, ESPLANADE: Ameriški film »Nepričakovani oče«, tednik. GRAJSKI: Ameriški film »Trije bratje«, tednik. LETNI KINO: Ameriški film »Junak — kavalir«, tednik.
CELJE, METROPOL: Sovjetski film »Zdravstvuj Moskva«, tednik. DOM: Zaprto.
PTUJ: Sovjetski film »Viborski okraj«, tednik.

*

Važno za akademike. Prošnja za štipendije za leto 1946/47. Zadnji rok za vlaganje prošenj (štipendije, hrana, stanovanje), je najkasneje do 25. t. m. Prošnje naslovljene Socialni komisiji se izpolnjujejo po enotnih formularjih, ki se lahko dvignejo vsak dan pri vratarju ljubljanske univerze. Socialna komisija LSM ljublj. univerze.

Opera v Ljubljani odpre svojo sezono v četrtek, 19. t. m. z Gotovčevo opero »Ero z onega sveta« z gostom Gostičem v naslovni partiji. Predprodaja vstopnic od srede dalje v Operi. Otvoritvena predstava bo izven abonmaja.

Odsek za notranje zadeve okraja Ljubljana okolica sporoča, da se je 16. sept. t. l. preselil iz dosedanjih prostorov v Hrenovi ulici 11, v nove prostore na Sv. Petra cesti št. 1/II.

Pionirji počitniške kolonije Rimski vrelec se ponovno zahvaljujejo tovarišem in tovaišicam iz Kotelj in Šel, ki so nas zalagali z zelenjavo in posojali konja in voz. Zahvaljujemo se vaški AFZ, ki je priredila tako lepo slovo.

Sindikalni upokojenci železničarji. Množični sestanek 18. sept. v Slogini dvorani v Pražakovi ulici ob 16. uri. Udeležba obvezna. Važno. Odbor. 1989-n

Zaradi nedostojnega vedenja, kaljenja nočnega miru in pijančevanja so bile pri Oddelku za notranje zadeve kaznovane z denarno globo in prisilnim delom brez odvzema svobode naslednje osebe: Beber Juraj, Valentič Milan, Lukša Stjepan, Levak Franc, Požar Karol, Tomažič Anton, Podpečan Alojzij, Robida Zvonko, Stožir Rafael, Erbežnik Stane, Saksida Angel, Janežič Jernej, Rupe Mihael, Rupel Mihael, Židar Albin, Podpečan Alojzij, Grum Ignac, Jurlič Jože. Oddelek za notranje zadeve Okrožnega mesta Ljubljane.

Angleščina in ruščina za posameznike. Pouk za začetno stopnjo prične v torek 17. sept., za nadaljevalno stopnjo in konverzacijo se prijave še sprejemajo. »Instrukcije«, Kongresni trg 2/II., telefon štev. 23-91. 1987-n

Strojepisja se naučite v najkrajšem času temeljito od začetnih vaj do izvežbanosti, ki je potrebna v vsaki službi! Ure dogovorjeno dopoldne, popoldne ali zvečer, pouk v središču mesta, zato dostopen vsakomur. Prijave in pojasnila: **»Instrukcije«, Kongresni trg 2/II., telefon štev. 23-91.** 1988-n

Ruščino, angleščino in druge jezike za začetnike in napredne poučujemo po uspešni metodi. Ure dopoldne, popoldne ali zvečer po želji. — Informacije in prijave: **Specialni zasebni individualni pouk. Domobranska 15.** 1986-n

Strojepisni pouk po specialni najuspešnejši metodi s spisovanjem raznovrstnih pisarniških del s posebnim ozirom na pravopis in vzorno obliko izdelkov. Na razpolago stroji raznih sistemov. Praktično znanje za vsako javno ali zasebno službo. Uspeh zajamčen. Ure dopoldne, popoldne ali zvečer po želji. — Informacije, prijave: **Specialni zasebni individualni pouk, Domobranska 15 (vodi ravnatelj Christof Drago).** 1984-n

Pouk knjigovodstva (vseh vrst, tudi poenotenega), stenografije, korespondence, strojepisja, jezikov itd. za posameznike po uspešni metodi do popolne izvežbanosti prične 19. septembra. Primeri iz pisarniške prakse. Izbira predmetov po želji. Informacije, prijave: **Specialni zasebni individualni pouk, Domobranska 15.**

Šolstvo

SPREJEMNI POGOJI ZA VPIS NA AKADEMIJO UPODABLJAJOČIH UMETNOSTI V LJUBLJANI

Na Akademiji upodabljajočih umetnosti bo vpisovanje kandidatov za sprejemni izpit od 25. sept. do 4. okt. t. l. Kandidati morajo vložiti prošnjo na posebni tiskovini, ki jo dobe v tajništvu, ter jo opremiti s kolkom za 10 din.

Obenem s prošnjo je treba predložiti nekaj lastnih del v dokaz osnovne strokovne usposobljenosti in nadarjenosti. V poštev pridejo predvsem risbe človeške glave in figure po naravi za slikarje, pri kiparjih pa isto v glini ali drugem materialu. Prijavljenec mora priložiti tudi zadnje izpričevalo, iz katerega naj bo razvidno, da ima dovršeno srednjo šolo. Le v izjemnih primerih izredne nadarjenosti bodo sprejeti tudi kandidati z manjšo splošno izobrazbo, vendar morajo biti stari najmanj 17 let.

Akademski svet bo pregledal prinešena dela in dokumente ter odločil, kdo izmed kandidatov naj se pripusti k sprejemnem izpitu. Imena pripuščenih kandidatov bodo objavljena na razglasni deski dne 6. oktobra.

Od 7. do 12. oktobra vsak dan od 9. do 12. in od 14. do 16. ure se bo vršil sprejemni izpit. Slikarji bodo risali glavo v naravni velikosti po naravi in po mavčnem odlitku, kiparji pa modelirali glavo po naravi in izvedli relief po plastičnem mavčnem odlitku.

Dne 13. oktobra bo razglašen rezultat, nakar se bodo sprejeti kandidati vpisali v prvi letnik, ter plačali predpisane pristojbine.

Vpisovanje v višje letnike bo od 1. do vključno 13. okt. Slušatelji z drugih Akademij se bodo na osnovi prinešenih izkazil redno vpisali, toda šele v teku šolskega leta se jim bo po presoji njihovega resničnega znanja določil semester, v katerega bodo sprejeti.

Pri vpisovanju bo treba plačati predpisane kolke in tiskovine ter verjetno tudi prispevek za zdravniški fond. Šolnine ni.

Redni pouk se bo začel na vseh oddelkih dne 14. oktobra t. l.

VAŽNO ZA ŠTUDENTE VETERINE!

Redni vpisi na veterinarski fakulteti v Zagrebu se bodo vršili od 20. do 30. septembra 1946. Naknadni vpisi bodo trajali ves mesec oktober. Novinci morajo k vpisu prinesti krstni list in maturitetno spričevalo.

Vsa pojasnila o vpisu kakor tudi zaradi štipendij, hrane in stanovanja v Zagrebu se lahko dobe v slovenski menzi v kavarni »Medulić«, Ilica 59. Redno poslovanje pa bo pričelo s 1. oktobrom.

Opozorilo!

Ljubljana je bila vedno na glasu kot snažno mesto. Tujci so pohvalno omenjali čistočo cest in ulic ter mesta sploh.

Kot posledica vojnih razmer pa so se razpasle razne navade, ki zelo škodujejo zunanji podobi mesta. Zato pozivamo prebivalstvo Ljubljane, da posveti čim več pažnje snagi na ulicah in cestah ter ostalih delih mesta.

Nehigienično, pa tudi nedopustno je odmetavati razne odpadke sadje, papir ali katerekoli druge predmete po ulicah ali trgih, temveč jih je treba odložiti v zato nameščene koške ali zaboje.

Za hišne smeti in odpadke še vedno velja navodilo, da se oddajajo smetarjem in sicer v sežganem stanju. Nikakor pa ni dopustno odmetavati v zaboje za smeti kakršnekoli pokvarljive — organske odpadke, ker povzročajo smrad in so leglo raznemu mrčesu in boleznim.

Prepričani smo, da bodo z malo dobre volje pri slehernemu posamezniku vse trenotne nerednosti odpravljene.

Proti kršilcem omenjenih osnovnih predpisov snage in higijene pa se bo postopalo po obstoječih predpisih in jih javno razkrinkovalo na masovnih sestankih kot umazance in splošne škodljivce.

Predsedstvo MLO za okrožno mesto Ljubljana.

PRESKRBA

POZIV

Pozivamo vse trgovce s špecerijskim blagom in zadruge, da oddajo dne 19. septembra 1946 do 13. ure vse sprejete odrezke (desno polovico glave dodatne živilske nakaznice za lahke in težke delavce) za suho hrano v Beethovnovi ul. št. 7, soba št. 18. Kasneje oddanih odrezkov tukajšnji oddelek ne bo priznal.

Radio Ljubljana

Dnevni spored za torek, dne 17. IX. 1946.

6.00 Jugoslovanska narodna kola (plošče); 6.15 Napoved časa, vesti in pregled sporeda; 6.30 Križem po slovanskih deželah (plošče); 7.00 Sovjetske vojaške pesmi na ploščah; 7.15 Napoved časa, vesti, objave in radijski koledar; 7.30—8.00 Pol ure zabavne glasbe (plošče); 13.00 Španski tangi na ploščah; 13.15 Napoved časa, vesti in objave; 13.30 Beethoven: Sonata za klavir v c molu (poslednja sonata) plošče; 13.55 Slov. umetne in narodne pesmi poje Slovenski sindikalni kvintet; 14.15—14.30 Napoved časa in poročila; 19.00 Skladbe Otorina Respighija za simfonični orkester (plošče); 19.30 Svetozar Marković — publicist in novinar; 19.45 Skladbe za violino (plošče); 20.00 Napoved časa in poročila; 20.10 Glasbena medigra (plošče); 20.15 Delovne norme so del splošne organizacije dela; 20.30 Napevi iz sovjetskih filmov in operet (plošče); 21.00 Iz pripovednih del. Iz novo izišle zbirke pesmi Srečka Kosovela; 21.20 Skladbe češkin avtorjev za velike orkestre (plošče); 22.00 Napoved časa, vesti, objave in pregled sporeda; 22.15 Slovenske narodne pesmi poje altistka Dana Ročnikova, na harmoniko jo spremlja August Stanko; 22.30—23.00 Plesna glasba na ploščah.

TUJEGA NOČEMO, SVOJEGA NE DAMO!

Kupujemo borovico in kumino (kiml)
Ponudbe na Oglasni Zavod Hrvatske, Zagreb, Trg Republike 5, pod broj 6389

Poziv upnikom!

Z odločbo M.L.O. — oddelka za trgovino in preskrbo v Ljubljani, z dne 3. sept. 1946. TP št. 13989/46. je prešla v takojšnjo likvidacijo

Nabavna in prodajna zadruga pekovskih mojstrov z. z o. j. Cesta 29. oktobra štev. 6.

Likvidatorja pozivata vse upnike, da prijavijo do 15. oktobra 1946. svoje terjatve ali dobroimetja zaradi končne likvidacije na naslov: **Nabavna in prodajna zadruga pekovskih mojstrov z. z o. j. v likvidaciji, Ljubljana — Cesta 29. oktobra štev. 6.**

LIKVIDATORJA

KUPUJEMO in plačamo takoj:

večje število motornih črpalk za vodo, kapaciteta 1400 l vode v minuti in 500 l; kompletne (cevi, motor i dr.)
7 kosov ročnih dvokrilnih črpalk;
5 kosov stiskalnic za seno;
4 kose trijerjev za žito in 4 motorne mlatilnice;
1 večjo kompl. mizarsko delavnico;
1 večjo kompl. kolarsko delavnico;
4 kose motorjev agregatov za proizvodnjo električnega toka;
večjo količino betonskega železa po dnevni ceni.

V poštev pride le povsem v brezhibnem stanju in takoj uporabno. — Ponudbe pismeno ali osebno do 19. ure zvečer, **Hotel Balkan, Sv. Petra 25.**

Električno podjetje Bosne in Hercegovine
išče perfektne
mehanike
za radio in telefon
PROŠNJE NA »ELEKTROBIH«, SARAJEVO.

+

Nepričakovano nas je zapustil naš ljubljeni mož, ateк in stari atek

Berlan Ludvik
vpok. drž. žel.

Pogreb bo v torek, dne 17. t. m. ob 5. uri pop. z žal, kapele sv. Jožefa k Sv. Križu.

Ljubljana, 15. sept. 1946.

Žalujoča žena, sinova, hčerki in ostalo sorodstvo.

Mali oglasi

SLUŽBO IŠČEJO

ZAČETNICA z malo maturo, z znanjem strojepisja in praktikantka s 3 letno prakso, vešča vseh pisarniških del in strojepisja išče ta primerne zaposlitve. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. por.« pod »20 in 23 let.« 20.623-1

MOŠKA PISARNIŠKA MOČ z nekoliko prakse, želi menjati mesto. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. poročevalca« pod »Mlad delavoljnik.« 20.867-1

FRIZERSKA POMOČNICA dobra mlajša moč, išče stalno službo v Ljubljani za takoj ali po dogovoru. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. poročevalca« pod »Prvovrstna moč.« 20.838-1

DRŽAVNO SLUŽBO kot hotelska sobarica ali bolničarka iščem tudi izven Ljubljane, najraje na Štajerskem. Naslov v ogl. odd. »Slov. poroč.« 20.851-1

ZAPOSLITEV 8 ur dnevno iščem. Lahko kot sobarica, kuharica, gospodinjska pomočnica ali v gostilni grem eventuelno tudi v celodnevno zaposlitev na Štajerskem. Naslov v ogl. odd. »Slov. poročevalca.« 20.852-1

SLUŽBO KROJAŠKEGA POMOČNIKA iščem, grem kamorkoli. Ponudbe na upravo podružnico »Slov. poroč. v Murski Soboti. 20.844-1

GOSPODINJSKA POMOČNICA vajena vsakega dela razen kuhe nastopi službo takoj. Informacije Medvedova ulica št. 5a/I. 20.823-1

AKTIVISTKA, s trgovskim tečajem in nekoliko pisarniške prakse išče primerno zaposlitev. Naslov v ogl. odd. »Slov. poročevalca.« 20.389-1

BREZPOSELNA UČITELJICA gre v službo kot gospodinjska pomočnica, pomoč v gostilno, trgovino, pisarno, k učenju in vzgoji. Ponudbe pod značko »Delavna« na ogl. odd. »Slov. poročevalca«. 20894-1

PEKARSKI POMOČNIK, dobro izvežban, išče službo v Ljubljani ali okolici. Naslov v ogl. odd. »Slov por.« 20895-1

SLUŽBO DOBE

MLAJŠEGA MOŠKEGA ZA RAZVAŽANJE S KONJI po mestu sprejmemo takoj v službo. Prednost imajo moški z dežele vajeni konj. Plača dobra. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. poročevalca« pod »Vesten 6.« 20.553-2

DOBRO GOSTILNIŠKO KUHARICO iščemo. Naslov v ogl. odd. »Slovenskega poročevalca.« 20.566-2

RUDARSKI NABAVNI ZAVOD, Ljubljana, Masarykova cesta št. 17 zaposli takoj strojnega elektro inženirja ali pa strojnega elektrotehnika. V poštev bi prišli eventuelno tudi upokojenci. 20.766-2

HLAPEC, priden in pošten, ki ima veselje do konj, se sprejme takoj. Oskrba v hiši. Pozve se: Ljubljana, Stari trg št. 32. 20.763-2

GOSPODINJSKO POMOČNICO vajeno kuhe sprejmem. Naslov v ogl. odd. »Slov. poročevalca.« 20.631-2

SAMOSTOJNO KORESPONDENTINJO z večletno prakso sprejme za takojšen nastop tovarna v Ljubljani. Perfektno znanje strojepisja in stenografije pogoj. Naslov v ogl. odd. »Slov. por.« 20.752-2

DEKLICO ZA POMOČ pri šivanju in gospodinjstvu sprejmem takoj. Kremžar Marija, Švabičeva 15 I. Trnovo. 20.325-2

POSTREŽNICO za celodnevno zaposlitev iščem k petčlanski družini. Naslov v ogl. odd. »Slovenskega poročevalca« pod »Pridna.« 20.827-2

DOBREGA SAMOSTOJNEGA ELEKTRO MONTERJA išče Tekstilna tovarna Brumen & Thaler, Škofja Loka. 20.734-2

HIŠNA POMOČNICA, pridna, poštena, vešča hišnih del dobi stalno službo pri rodbini odraslih. Naslov v ogl. oddelku »Slov. poroč.« 20.866-2

GOSPODINJSKO POMOČNICO pošteno, sprejmem k starejši, revmatični osebi. Zglasiti se zjutraj do 10. Naslov v ogl. odd. Slov. poroč.« 20,841-2

2 MIZARSKA POMOČNIKA dobita takojšno zaposlitev pri Bošter Jože, mizarstvo, Selo pri Žirovnici na Gorenjskem«. 20.835-2

ŽELIM ZAPOSLITVE od 8. do 1. Naslov v ogl. odd. »Slov. poročevalca« pod »Poročena.« 20.830-2

PERFEKTNO KROJAČICO iščem za takoj. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. poročevalca« pod »Za lastno delo.« 20.873-2

2 TRGOVSKA POMOČNIKA, eden veščv železnini. Služba takoj. Ponudbe: Naproza, Straža pri Novem mestu. 20.871-2

STAREJŠO GOSPODINJO k samostojnemu tov. v Srbijo sprejmem takoj. Naslov v ogl. odd. »Slov. poročev.«. 20873-2

VAJENCI

VAJENKA bi se rada izučila za šivanje ali v trgovini, najraje okoli Laškega ali Celja. Naslov v ogl. odd. »Slov. poročevalca.« 20.828-3

FANT S TREMI RAZREDI NIŽJE GIMNAZIJE se želi učiti gostilniške obrti. Ponudbe na Dolar Stanislav, Zg. Roje, Sv. Peter v Savinski dolini. 20.725-3

ZASLUŽEK

ANGLEŠČINO POUČUJEM (začetnike, konverzacijo, trg. korespondenco). Naslov v ogl. odd. »Slov. por.« 20.893-4

PRODAM

VIOLINE, VIOLE, ČELA odlične kvalitete v tonu in izdelavi dobite pri Blažu Demšarju, Žabjek 3/III. 20.500-5

DOBRO PLEMENSKO KRAVO 8 mesecev brejo prodam. Fornič Spodnji Kašelj št. 6. 20.e790-5

RADIOMA sprejema v strokovna popravila vse vrste radijske aparate in električne gramofone. Šušteršičeva ulica št. 26. (Kino Moste) tel. 29-18. 20.677-5

NOV ŠIVALNI STROJ »Dürkopp« prodam. Naslov v ogl. odd. »Slov. por.« 20.744-5

USNJEN PLAŠČ za srednjo postavo, skoraj nov prodam. Naslov v ogl. oddelku »Slov. poročevalca.« 20.854-5

LOVSKA PUŠKA Manlicher Schönauer calibra 8 v brezhibnem stanju naprodaj. Ponudbe na ogl odd. »Slov. por.« pod šifro »Manlicher Schönauer 10.000.« 20.695-5

KRATEK ČRN KLAVIR naprodaj za 10.000 din. Naslov v ogl. odd. »Slov. poročevalca.« 20.722-5

KLAVIR dobro ohranjen ugodno naprodaj. Ponudbe na podr. Celje pod »Glasovir.« e 20.723-5

VINOGRAD (majhno rodovito gorico) novo zidano hišo na lepem mirnem kraju zamenjam ali prodam za hišico in vrt v dolini. Sami resni reflektanti naj se javijo na ogl. odd. »Slov. poroč.« pod »Lepa gorica.« 20.640-5

ČRN KRZNEN PLAŠČ perzijanec, prodam. Eventuelno vzamem v račun blago za moško zimsko suknjo.. Naslov v ogl. odd. »Slov. por. 20.829-5

VOZIČEK ROČNI prodam, Rožna dolina, cesta VIII. št. 9. 20.385-5

LEP ZEIS IKON kinoaparat 250 W. za 16 mm film. Kodak kamero za snemanje in dobro ohranjeno Lutzovo peč prodam. Primerna za ogrevanje sobe ali pisarne. Naslov: Hajrula, Mestni trg št. 11, v trgovini. 20.836-5

KOMPLETNO POSTELJO z žimnico in eno preprosto z blazino naprodaj. Naslov v ogl. odd. »Slov. por.« 20,862-5

KRZNEN PLAŠČ modren, skoraj nov, blago za plašč, ali moško obleko, žensko ali moško belo haljo, lepo narejeno, ugodno prodam. Potokar, Ruska ulica št. 3. 20.763-5

ANGORA JOPICO, svetlomodro, lepo, ročno izdelano, garnitura pajačok za dojenčka, roza pernico s šopki, krasno, roza volnico in drugo prodam. Mukar, Javornikova št. 3. 20.865-5

LESEN KIOSK, prikladen za prodajo zelenjave, prodam. Naslov v ogl. oddelku »Slov. poročevalca.« 20.815-5

PAR MLINSKIH KAMNOV, belih 96 col premera 15 in 8 col debeline že bil v pogonu, kompleten z železjem in lesena opravo prodam. Garbajs, Zg. Otok št. 2, pošta Radovljica. 20.785-5

SOBNO KREDENCO kanape in stole, pripravne za sprejemnice ali čakalnice prodam. Ogled: Slomškova št. 19/I. levo do 15 ure. 20.762-5

PAR LEPIH MLADIH KONJ prodam ali oddam v uporabo, še raje pa prevzamem raznovrstne prevoze. Koblarjeva št. 7. tel. 22-86. 20.819-5

POZOR! RADIOAPARAT, 5 cevni 3 valovni, moderne oblike, poceni prodam. Naslov v ogl. odd. »Slov. por.« 20.811-5

DEKLIŠKI PLAŠČEK prodam za 4 do 6 let, Kristan, Cankarjeva št. 4/IV. 20.798-5

SEJMARJI — GOZDARJI POZOR! Hasag in Phöbus original petroplinski svetilki prodam. Bucik, stojnica, Pogačarjev trg. 20.682-5

TRGOVINE Z MEŠANIM BLAGOM, delikatesami, gostilne proti odkupu inventarija, zaloge proda Realitetna pisarna, Maribor, Meljska 3. 20.729-5

KOPALNICO in razne knjige poceni prodam. Naslov v ogl. odd. »Slov. poročevalca.« 20.751-5

MOTORNO KOLO 98 ccm, obnovljeno prodam za 9000 din. Naslov v upravi »Slov. poročevalca« v Mariboru. 20.732-5

PRODAM POCENI vsakovrstne pisalne, računske, pletilne, šivalne, konfekcijske in električne stroje, motorje, cirkularke, črpalke, razno orodje, stružnice, amerikance, električne in bencinske agregate, blagajne, tehtnice, dvokolice, mikroskope, nivelirje, teodolite, kompletno miekarsko, sirarsko opremo, kalupe za cementne strešnike itd. »Starina«, Novakovič, Zagreb, Vlaška št. 101 telefon 24-589. 20.536-5

MOŠKO KOLO brez plaščev prodam za 900 din. Ogled v torek od 1. do 3. ure. Trnovski pristan št. 10. 20.853-5

PRVOVRSTNO BLAGO za ženski plašč prodam. Ogled od 8. do 12. ure. Bricelj Josip, Galusovo nabrežje 29. 20.856-5

LEP ŠPORTNI VOZIČEK, tapeciran, šivan prodam za 1300 din. Dobijo se tudi visoke omare, sobna kredenca in drugo po ugodni ceni v trgovini »Ogled«, Mestni trg št. 3. 20.857-5

MLADE PAPIGE prodam ljubiteljem. Naslov v ogl. odd. »Slov. por.« 20.858-5

ZLATE BRILJANTNE UHANE prodam. Naslov v podružnici »Slov. poročevalca« v Mariboru. 20.850-5

LESTENEC in plinski rešo tri plamenski, prodam. Friškovec 1, visoko pritličje. 20.639-5

RADIOAPARAT »Blaupunkt«, moško kolo skoraj novo, ter konj hrvatski, mali star 6 let, vse ugodno naprodaj. Vprašati Kranj cesta na Rupo 18. 20.831-5

DALJNOGLED z okularji za opazovanje sonca naprodaj Povprašati Šubičeva, I. nadstropje desno. 20.826-5

SADNO STISKALNICO prodam. Jenkova ulica št. 11. 20.824-5

ŽENSKO KOLO, novo, športno prodam. Celovška cesta 55/I. 20.868-5

TRIČETRTINSKO VIJOLINO, stojalo za note in note prodam. Ogled Kolodvorska ulica št. 8. 20.678-5

ČRN ZIMSKI ŽENSKI PLAŠČ in športni plašč za srednjo postavo prodam. Naslov v ogl. odd. »Slov. por. 20,887-5

STATEV za domačo izdelavo preprog do 2 m širine naprodaj. Istotam češnjeva spalnica dobro ohranjena. Ogled od 2. do 4. ure. Naslov v ogl. odd. »Slov. poročevalca.« 20.886-5

PRODAM čistokrvne »Leghorn« kokoši, jarčke. Jaše, Cesta no Loko 20. 20.883-5

PISALNI STROJ, Schmith-Bros, brezhiben naprodaj A. Semenič in drug, Miklošičeva št. 15. 20.882-5

RJAVO ČRTASTO BLAGO za zimska moško obleko prodam. Bleiweisova cesta št. 3/I. levo. 20.876-5

20 PANJEV ČEBEL Kranjčeve prodam. Cena po dogovoru. Peterka Ivan, Zalog 21, pri Moravčah. 20.874-5

SPALNICO V IMITACIJI orehove korenine v najcenejši izdelavi prodam. Mizarstvo Ličen, Šolska št. 5. (pri remizi) 20.872-5

POENOTENO BLAGOVNO KNJIGOVODSTVO in ostale kartoteke uvajam s strokovnjaki. Šener, Ljubljana, Kotnikova 17/III. 20896-5

KUPIM

KUPUJEM PO NAJVIŠJI CENI: vsakovrstne pisalne, računske, pletilne in druge stroje za vse vrste obrti, razno težko orodje, stružnice, šepinge, vrtalne stroje, blagajne, vsakovrstne motorje, črpalke na vse pogone, navadne in mostovne tehtnice, žerjave, škripce, dvigala, avtomobilske dele in druge slične predmete. Ponudbe z navedbo cene na: »Starina«, Novakovič, Zagreb, Vlaška št. 101 tel. št. 24-589. 20.535-6

OGNJEVARNO BLAGAJNO kupimo. Naproza, Sevnica ob Savi. 20470-6

JABLANE, zdrave, močne, srednje debela drevesa do 8 letne sadike, 15 kosov kupim. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. poročevalca« pod »Vrt.« 20.755-6

V KOMISIJSKO PRODAJO SPREJMEM vsakovrstna, samo dobro ohranjena oblačila. Josip Rojina Ljubljana Aleksandrova št. 3. S. P. 90/6

AVTOMOBILSKE GUME za osebni avto 600×16, 5.75×16, 5.50×16 kupimo. Plačamo takoj. Naslov v ogl. odd. »Slov. poročevalca.« 20.689-6

RAČUNSKI STROJ, kupi Tobačna tovarna. Prosi za ponudbe. Tobačna tovarna Ljubljana. 20.877-6

VELIKI POPOLNI CENIK ZBIRK (paketov držav vsega sveta z 905 povoljnih ponudb pošljem brezplačno vsakomur, ki ga naroči s priporočenim pismom, frankiranim nizom poštara. Filat. poslovalnica Dra. Simiča, Zagreb, Ilica št. 25. 20.571-6

KROŽNI PLETILNI STROJ kupim. Marija Harih, Maribor, Jezdarska št. 1, pritličje. 20.730-6

DOBRO OHRANJEN ŠIVALNI STROJ »Singer« kupim. Ponudbe na podružnico »Slov. por.« v Mariboru. 20.731-6

AVTO, mali osebni, v zelo dobrem stanju, z dobrimi gumami kupi zdravnik. Ponudbe z vpisom voza, gum in cene na mariborsko podružnico »Slovenskega poročevalca.« 20.726-6

MOTORNA KOLESA v redu in z dobrimi gumami eventuelno nova kupim. Kordelic Kersnikova 5/II. 20.859-6

GUMI PLAŠČE in zračnice nove ali rabljene kupim za navadno kolo. Naslov v ogl. odd. »Slov. por.« 20.869-6

DIESEL MOTOR za ladijski pogon s 70—150 k. s. in vrste manjsin motorjev na pogon z nafto, bencin in elektriko kupujem nujno. Ponudbe na »Starina«, Novakovič, Zagreb, Vlaška 101. Telefon št. 24-589. 20855-6

ZAMENJAM

DVOSOBNO STANOVANJE v Ljubljani zamenjam za enako ali enosobno v Kranju. Naslov v ogl. odd. »Slov. poročevalca.« 20.884-7

VOLNEN PLAŠČ, topel, nov za kmečko dekle srednje postave zamenjam za krompir ali suha drva. Potokar, Ruska št. 3. 20.864-7

NIZKE MOŠKE ČEVLJE nove boks št. 40, zamenjam za št. 41, ali prodam. Ljubljanska ulica št. 29/I. 20.698-7

AVTOPLAŠČE 600×20, 32×6 po dva komada, zamenjam za 600×16 štiri komade. Naslov v ogl. odd. »Slovenskega poročevalca.« 20.837-7

POSEST

VILO ŠTIRISTANOVANJSKO na Bledu zamenjam za parcelo v Ljubljani. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. poroč.« pod »Mirje, Bežigrad.« 20.860-8

HIŠO V LJUBLJANI ALI MARIBORU kupim. Ponudbe poslati na ogl. oddelek »Slov. por.« pod »Gotovina.« 20.842-8

POSESTVO PRI SEVNICI, 12 oralov, 175.000 potrebno 120.000, gostilniške hiše, trgovske, stanovanjske v Mariboru, Ljubljani in drugih krajih proda Realitetna pisarna, Maribor, Meljska 3. 20.727-8

POSEST, realitetna pisarna v Ljubljani, Gledališka 7, najuspešnejše posreduje pri nakupu in prodaji nepremičnin. Velika izbira nepremičnin, solidna postrežba. 20.891-8

DVE PARCELI, po izredno nizki ceni na Kodeljevem in na severni strani mesta, takoj prodam. Naslov v oglasnem oddelku »Slov. poročevalca«. 20892-8

RAZNO

SELITVE IN DRUGE PREVOZE prevzame avtoprevoznik Jakomin, Ljubljana, Križna ulica 22, pri Sv. Križu. 20.420-14

POZOR! UKRADENO KOLO, znamke Aiglon tov. štev. 32273 evd. štev 9926. Vidni znaki: zadnji blatnik odlomljen, velik zadnji predložnik iz plošč, žel. 15×3 cm levo stopalo z gumasto, desno kovinasto brez sprednje zavore, temne barve, novo sedlo iz rjavega usnja, glavna gonilna os nova, sprednji plašč s krpo. Pazite mehaniki in delavnice in popravilu koles. Najditelj dobi nagrado. Sporočite postaji N. milice. 20.878-14

OD KOLODVORA DO DRAVSKE ULICE za Bežigradom sem izgubila otroški čeveljček. Najditelja prosim, naj ga odda v trgovini Plevčak, Prešernova št. 5.. 20.881-14

TRŽAŠKI NOVINAR išče opremljeno sobo in kuhinjo v Planini na Rakeku, Vrhnika ali v bližini za družino 3 članov. Ponudbe na uredništvo pod »Tržaški novinar.« 20.861-14

DOJILJA z vso oskrbo išče mesto. Pozve se na ogl. odd. »Slov. poročevalca« pod »Dobra dojilja.« 20.821-14

KDOR IZSLEDI TATU ženskega rumenega kolesa »Vera« št. 246040, dobi nagrado 1000 din. Naslov v ogl. odd. »Slov. poročevalca.« 20.817-14

TRGANJE IN PREHLADE, reumatizem hitro ozdravite s patentiranim ogrevalnikom. Izloža Kolar, Tyrševa št. 25. Izdeluje Gregorčič Josip Bled. 20.479-14

V VLAKU IZ ZAGREBA, ki pride v Ljubljano ob 6.20 sem dne 28. avgusta pozabila jopič iz blaga rjavkaste barve. Sopotnike naprošam, da mi sporočijo na naslov Ljudmila Vrhnjak Dev. Mar. v Polju, proti povrnitvi stroškov. 20.782-14

PROSIM TOVARIŠA, ki je vozil 22 avgusta avto Ajdovščina—Maribor, da odda dežnik v hotelu Kramar v Logatcu. 20.746-14

PREKLICUJEM DRUŽINSKI LIST na ime Kržišnik Franc, Cesta v Rovte št. 4 »Slov. Javornik za neveljaven. 20.720-14

PODPISANA OPOZARJAM, da nisem plačnica dolgov Verdnik Jožefa, ki je ukradenim otrokom pred par dnevi izginil neznano kam. Justnik Ema, lože na Verdnik. 20.849-14

DNE 13. SEPTEMBRA SEM OD MARIJINE DO JEROVŠKOVE ULICE izgubila zlato zapestno uro. Najdbo iste javiti upravi lista v Mariboru proti lepi nagradi.. 20.848-14

DVE MIRNI SREDNJEŠOLKI iščeta vso oskrbo. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. poročevalca« pod »Srednješolki.« 20.870-14

KDO POSODI Dr. Tednik l. 1941.—45. proti odškodnini. Naslov v ogl. oddelku »Slov. poročevalca«. 20890-14

PRI VHODU NA AERODROM sem v nedeljo, dne 15. t. m. izgubila denarnico z 600 din in raznimi važnimi dokumenti. Poštenega najditelja prosim da mi vrne dokumente na naslov Meré Pany-Boričeva 29. 20888-14

POIZVEDBE

TOVARIŠ KOVAČ IVAN podporočnik v J. A. ki se je vozil v Marcu, Celje—Zidani most, in je prej služil vojsko na Blokah pri Rakeku. Prosim te za točni naslov, nujno rabim, vojaške zadeve. Rado Kampuš, Nazarje, p. Mozirje. 20.832-15

DRŽAVNA RAZREDNA LOTERIJA

Ker je bil loterijski načrt preteklega III. kola srečk s spremembami sprejet z velikim odobravanjem pri kupcih srečk, kar dokazuje prevzem vseh emitiranih srečk v prodajo, je Državna razredna loterija ta načrt obdržala v veljavi tudi za bodoče IV. kolo srečk.

Srečke I. razreda 4. kola bodo dane v prodajo 10. septembra 1946. leta po edinem pooblaščenem prodajalcu srečk Združenju vojnih invalidov FLRJ. To IV. kolo srečk ima 75.000 celih srečk, s 35.000 dobitki, ki bodo izžrebani:

I. razred 10. oktobra 1946. l.

II. razred 12. novembra 1946. l.

III. razred 9., 11., 13., 16., 18., 23., 27. in 30. decembra 1946. l, ter 2., 4., 10., 13. in 15. januarja 1947. l.

CENA SREČK ZA VSAK RAZRED je sledeča: CELA din 200, POLOVICA din 100, ČETRTINA din 50.

Skupna vrednost dobitkov v tem IV. kolu srečk znaša

dinarjev 29,346.200·—

Največji dobitek v najbolj srečnem slučaju znaša

dinarjev 1,000.000·—

V vseh treh razredih bodo štiri premije in sicer: ena po 600.000, dve po 300.000 in ena po 200.000 din.

Poleg teh premij ima to kolo tudi sledeče dobitke: 1 po 100.000, 3 po 80.000, 5 po 60.000, 8 po 50.000, 10 po 40.000, 15 po 30.000, 22 po 25.000, 27 po 20.000, kakor tudi večje število dobitkov po 16.000, 15.000, 12.000, 10.000, 8000, 6000, 5000, 4000, 2000, 1000 in 600 din.

Srečke se kupijo pri vseh državnih, okrožnih, okrajnih in mestnih, v večjih mestih tudi pri vseh rajonskih odborih Združenja vojnih invalidov v njihovih prodajalnah, kakor tudi pri poverjenikih za prodajo srečk v ustanovah in podjetjih. Dobitki se izplačujejo v gotovini in brez odbitkov ter niso obdavčeni.

Podrobnejše informacije o loterijskih načrtih in splošnih pravilih se dobijo brezplačno v vseh prodajalnah srečk.

Kupujte srečke Drž. razredne loterije, ker pomagate s tem obnovi države, vojnim invalidom in sebi.

---

†

Žrtvoval je svoje življenje za našo svobodo in obnovo naš ljubljeni mož in brat, tovariš

REŠNIK ALOJZIJ

USLUŽBENEC »NAVODA« V LJUBLJANI

Pogreb dragega pokojnika bo v sredo, dne 18. septembra 1946. ob 17. uri z žal, kapele sv. Andreja, na pokopališče k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 16. septembra 1946.

Žalujoča žena, brat in ostalo sorodstvo

---

†

Na Viču je po dolgem trpljenju umrl naš sobrat, duhovnik Kristusov, prečastiti

dr. p. HADRIJAN KOKOLJ

GVARDIJAN FRANČ. SAMOSTANA NA BREZJAH

Pogreb rajnega sobrata bo v sredo 18. septembra ob 4. popoldne iz župnijske cerkve na Viču, na viško pokopališče.

Dragega sobrata priporočamo v molitev!

Ljubljana—Vič, dne 16. septembra 1946.

Oo. FRANČIŠKANI

---

†

Javljamo vsem znancem in tovarišem, da se je naš dragi mož in očka, brat, stric, tovariš

ŠANCA IVAN

PODJETNIK

smrtno ponesrečil na Bledu dne 16. t. m. Na njegovi poslednji poti ga bomo spremili v sredo, dne 18. t. m. ob pol 17. uri iz žal, kapelice sv. Nikolaja k Sv. Križu.

Naj mu bo lahka slovenska zemlja.

Bled, Ljubljana, Laško, Firenze, dne 16. septembra 1946.

Globoko žalujoči: MARIJA, soproga; BOGDAN, SMILJANA, VLADIMIR, ŽARKO, MAJDA, otroci — ter ostalo sorodstvo

---

ZAHVALA

Ob nenadni izgubi mojega ljubljenega, edinega brata

AVGUSTA OBLAKA

višjega kontrolorja železniške uprave v Ljubljani

se vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti, darovali cvetje in izrazili sočutje, prisrčno zahvaljujem. Posebno iskreno se zahvaljujem tov. viš. kontrolorju Lazarju, ki je s prijateljsko vnemo preskrbel prevoz pokojnika z Reke v Ljubljano. Tov. inž. Hinterlehnerju in tajniku gradb. odseka Kraglju za iskrene poslovilne besede, pevskemu zboru »Slogi« pa za prekasno petje.

Vsem še enkrat srčna zahvala!

Žalujoča sestra MINKA in svak LOJZE SEKULA

ZAHVALA

Vsem, ki ste sočustvovali z nami ob izgubi našega ljubljenega ata

JANEZA GAŠPERŠIČA

POSESTNIKA IN TESARJA

najtoplejša zahvala, predvsem g. dr. Jenku, ki mu je nudil v njegovi bolezni vso pomoč in oporo, častitim sestram za njihovo požrtvovalnost, častitemu g. župniku za spremstvo in posmrtni obred in gasilski četi, ki ga je spremila na zadnji poti in mu poklonila prekrasni venec.

Iskrena hvala vsem, ki so našega ata obiskali v bolezni, na mrtvaškem odru, darovali vence in cvetje in ga v tako velikem številu spremili na njegovi zadnji poti in vsem, ki so sočustvovali z nami in nam na kakršenkoli način izrekali sožalje.

Sostro, dne 15. septembra 1946.

Žalujoče družine GAŠPERŠIČ in sorodstvo

DR. JIRI BENES 56

V nemškem suženjstvu

»Jiři, pridi malo k meni!«

Ko sem prišel bliže, mi je vtaknil pod bluzo majhen zavitek in rekel: »Le previdno, da naju kdo ne opazi! Pomenilo bi kazensko komando!«

Previdno sem otipal zavitek in ugotovil, da so bile v njem nogavice. Takšno je bilo taborišče: rektor praške Karlove univerze, arheolog svetovnega slovesa, je delal v taborišču za nogavice in je šival ujetnikom. Ko pa je videl, da kdo izmed čeških ujetnikov potrebuje nogavice, jih je ukradel in prinesel, ne glede na to, da ga bo kakšna esesovska baraba zaradi tega pretepel do krvi in poslala potem v kazensko komando. Pri petinšestdesetih letih, ki jih je imel, bi tam gotovo podlegel.

Stari gospod je bil tudi sicer pogumen in njegov neuničljivi optimizem je bil mnogim izmed nas dober vzgled in prepotrebna uteha.

Nekaj tednov kasneje pa sem bil zelo presenečen, ko sem v brezovem drevoredu srečal starega prijatelja, arhitekta Bittermanna, ki je bil do oktobrske krize strokovni vodja v predsedništvu ministrskega sveta in vladni gospodarski svetovalec. V Buchenwaldu so ga izučili za zidarja in ga dodelili našemu taborišču.

Tudi on je bil optimist, ki je skoraj matematično preračunaval, zakaj morajo Nemci izgubiti vojno in je znal sijajno pomiriti vse dvomljivce. Pripovedoval nam je o Buchenwaldu, kako so se tam po začetnem besnenju esesovcev in po strahovladi zločincev razmere pomirile, kakšni sta tam hrana in stanovanje, kakšno delo in razmere in vsem se nam je zdelo, da bi bila velika sreča za nas, če bi nas prepeljali v buchenwaldsko taborišče, kakor se je šepetalo po taborišču, da nameravajo.

Toboriščne govorice so bile zbirka najneverjetnejših laži. Splošno smo jih krstili za »latrine«, vsak se jim je smejal, toda vsak jih je tudi razširjal. Vedno pa je bilo v njih nekaj resnice. Zadnje čase sta nas najbolj zanimali dve takšni latrini. Po eni vesti bi morali biti češki ujetniki izpuščeni in prepeljani v delovna taborišča, po drugi pa naj bi nas poslali v Buchenwald. Kdove kaj nismo verjeli. Nemogoče se nam je zdelo, da bi izpustili katerega izmed tistih, ki so poznali skrivnosti Oswieczyma in Birkenaua. Pa je bilo vendar nekaj malega resnice v njih.

Prvo sijajno novico je zvedel dr. Čepička. Poklicali so ga na politični oddelek, kjer so mu sporočili, da bo prestavljen v karantenski blok, po tritedenski karanteni pa ga bodo izpustili domov. Čepička se je ščipal, da bi ugotovil, če ne spi in če se mu samo sanja. Vsi smo videli v njem enega izmed najboljših med nami, vsi smo mu privoščili in se veselili z njim. Potem pa so mu dovolili, da je tiste tedne karantene opravil ob svojem dosedanjem delu.

Nisem fatalist, toda priznati moram, da sem videl malo ljudi, ki bi se jim v taborišču izpolnila kakšna želja. Poleg tega pa dobro poznam esesovce. Tedaj pa so mi še manjkale izkušnje in bil sem zelo vesel, da se bo prav Čepička vrnil v normalno človeško življenje. Usoda pa je hotela, da je tri dni kasneje po zboru Čepička opazoval, kako nekaj ujetnikov brca žogo. Z vso silo vržena žoga je priletela Čepički v obraz in mu razbila oko. Tri dni je ležal in zdravniki še niso vedeli, ali mu bodo lahko rešili vid. Končno je bilo gotovo: Čepička bo videl, le da se bo moral operirati takoj, ko bo prišel domov. Na večer tistiga dne, k so mu zdravniki to povedali, sem govoril z njim in sem prvič v taborišču videl srečnega človeka. Smejal se mi je, ko sem opazil, kako si pod odejo preganja bolhe in se praska po vseh udih.

Dva dni zatem je Čepički otekla opraskana noga in tretjega dne so zdravniki ugotovili flegmono. Toda kakšno! Od boka se je vlekla preko stegna in še pod koleno do členkov. Takoj so ga zdravili, škrbeli so zanj najboljši zdravniki v taborišču, toda ko smo tri tedne kasneje odhajali v Buchenwald, je še vedno ležal napol nezavesten v vročini in je grozno trpel, kakor so pravili zdravniki. Šele čez dve leti potem sem spet nekaj slišal o njem. Dr. Čepičke niso izpustili, ampak so ga takoj, ko je ozdravil, odpeljali v Brno k nekemu procesu. Esesovci so mu lagali, kakor vedno vsakemu.

Prve dni junija je prišel v našo dvorano ujetnik, ki je bil zaposlen v političnem oddelku. Prinesel nam je nekakšen spis in mi naročil, naj ga glasno prevedem vsem češkim ujetnikom. Prevajal sem, glas se mi je tresel in zelo sem se bal, da ne bi kakšne besedice prevedel napačno:

»Naslednji ujetniki naj bodo takoj potem, ko bodo odpuščeni iz bolnišnice, premeščeni v blok za karanteno št. 12. Po predpisani karanteni bodo izpuščeni domov.«

Sledilo je dvesto petdeset imen in številk ujetnikov. Vsi od kraja so bili češke narodnosti. Podpisan pa je bil komandant taborišča svojeročno. Možakar iz političnega oddelka mi je povedal, da popravljajo tudi spisek nadaljnjih 1300 Čehov, ki bodo izpuščeni.

Ni si težko predstaviti našega veselja, posebno pa veselja sedmih Čehov, ki so ležali v našem oddelku in so bila njihova imena v spisku. Vseh sedem je vstalo, vseh sedem je bilo takoj zdravih in čeprav tega ne bi mogel trditi o nikomur, sem vendar pregovoril zdravnika šefa, da je podpisal izjavo, da so zdravi in jih lahko pošljemo v karanteno.

Dva dni nato smo šli zvečer pogledat v karanteno. Bila je polna Čehov. Imeli so glasbene instrumente, preigrali so ves dan in večji del noči, širili med nas veselje, vzbujali upanje, o katerem si doslej niti sanjati nismo upali.

X.

Junija, julija in avgusta 1943 je bilo obodobje sorazmernega miru v Oswieczymu. Bolniki, ki so prihajali iz Bune, iz Jeviševcev in iz drugih stranskih taborišč, so nam pripovedovali o tamkajšnjih razmerah in zelo hvalili oswieczymski mir. Toda to je bil mir na površini. V notranjščini pa je vrelo od hrepenenja po svobodi in zaradi umorov. Vsak dan je parkrat tulila sirena. To je bil znak vsem esesovcem v okolici, da je zbežal ujetnik.

Rokopise sprejema uredništvo »Slovenskega poročevalca«, Ljubljana, Knafljeva ulica št. 5/II. Telefon uredništva in uprave št. 31-22 do 31-26. ★ Tiskarna »Slovenskega poročevalca«. ★ Glavni urednik Lev Modic.